

Η ΗΘΙΚΗ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Η ΗΘΙΚΗ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΕΣ:

ΤΣΑΟΥΣΗ ΜΑΡΙΑ

ΣΥΝΟΔΙΝΟΥ ΚΑΛΛΙΟΠΗ

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ : ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΟΥ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η εξέλιξη της νέας τεχνολογίας είναι ραγδαία, στις μέρες μας, καθώς εφευρίσκονται τεχνολογικές μέθοδοι με σκοπό την προαγωγή των επιστημών και την άνοδο του βιοτικού επιπέδου των κοινωνιών. Η πληροφορική με τα νέα μέσα όπου παρέχει, οι νέες τεχνολογικές εξελίξεις, όπως είναι το ραδιόφωνο, η τηλεόραση και οι κάμερες, έχουν εισβάλει στη ζωή των ατόμων, δημιουργώντας τις κατάλληλες προϋποθέσεις για πνευματική και επιστημονική πρόοδο και εξασφαλίζοντας συνθήκες, οι οποίες εγγυώνται την πολιτιστική ανάπτυξη σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας.

Εύλογα όμως τίθεται το ερώτημα, μήπως οι ευεργετικές επιδράσεις που έχει η νέα τεχνολογία στους κόλπους της ανθρώπινης κοινωνίας, εν τέλει, δεν είναι τόσο ευεργετικές. Σε αρκετές περιπτώσεις τίθενται ζητήματα ηθικής, καθώς παρατηρούνται φαινόμενα προσβολής των ελευθεριών των ατόμων από τα νέα τεχνολογικά μέσα, ελευθεριών συνταγματικά κατοχυρωμένων και δικαιωμάτων πρωταρχικής και θεμελιώδους σημασίας που πηγάζουν από την προσωπικότητα και την αξιοπρέπεια του κάθε ατόμου και από την ίδια, εν γένει, την ανθρώπινη υπόσταση.

Οι περισσότερες απόψεις, οι οποίες έχουν διατυπωθεί επί του ζητήματος της νέας τεχνολογίας, χαρακτηρίζονται από έλλειψη διαφοροποιήσεων, τάσσονται δηλαδή, αδιακρίτως υπέρ ή κατά των νέων τεχνολογικών εξελίξεων, στο σύνολο των εφαρμογών τους. Σε κάθε περίπτωση που αφορά τη νέα τεχνολογία τίθεται με ιδιαίτερη οξύτητα το πρόβλημα της σύγκρουσης μεταξύ αφενός του εννόμου αγαθού της ανθρώπινης ζωής και αξιοπρέπειας και αφετέρου, της επιστημονικής ελευθερίας και τεχνολογικής προόδου. Χαρακτηριστικό παράδειγμα που συναντάμε συνεχώς στις μέρες μας αποτελεί η δυνατότητα προσβολής του ιδιωτικού απορρήτου με τα νέα μέσα που παρέχει ιδίως η πληροφορική και η δημιουργία «βιοπορτραίτων» των ατόμων.

Τα προβλήματα, όμως που δημιουργούνται, δεν επιδέχονται μονοσήμαντες λύσεις και εμφανίζεται επιβεβλημένη η διαφοροποίηση μεταξύ των διαφόρων μορφών

της. Απαραίτητο, επομένως, θα ήταν να συνειδητοποιήσουμε τις θετικές και αρνητικές επιδράσεις της νέας τεχνολογίας στην επιστημονική και κοινωνική πραγματικότητα και ιδιαίτερα, να κάνουμε μία στάθμιση συμφερόντων, έτσι ώστε να κατανοήσουμε το ρόλο της στη ζωή μας, να περιορίσουμε τις αρνητικές της επιπτώσεις και να αυξήσουμε τις θετικές. Αλλά και η ίδια η επιστημονική κοινότητα, θα πρέπει να αντιπαρατεθεί με το ζήτημα των ορίων της επιστημονικής προόδου, προβαίνοντας σε μία στάθμιση μεταξύ των ωφελειών και των πιθανολογούμενων κινδύνων. Με τον τρόπο αυτό θα αρθούν τα δεινά που έχει προκαλέσει η αλματώδης τεχνολογική εξέλιξη και θα ενισχυθούν οι ευεργετικές επιπτώσεις της στους τομείς της ζωής.

Αληθεύει, βεβαίως, ότι η πρόοδος της επιστήμης, ανατρέπει ή επιφέρει σημαντικές αλλοιώσεις σε βασικούς θεσμούς του δικαϊκού συστήματος

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία είναι το αποτέλεσμα μελέτης, η οποία πραγματοποιήθηκε στη διάρκεια των τελευταίων μηνών.

Οφείλουμε να ευχαριστήσουμε την καθηγήτριά μας κ. Γιαννουκάκου Αικατερίνη, της οποίας η καθοδήγηση σε όλα τα στάδια της εργασίας, υπήρξε αμέριστη. Επίσης ευχαριστούμε τον αστυνομικό Θεόδωρο Πράτσιο ο οποίος ανήκει στο τμήμα Δίωξης του Ηλεκτρονικού Εγκλήματος Αθηνών και μας παραχώρησε πρόθυμα μια συνέντευξη με τις εμπειρίες του από την πολυετή του πείρα.

Τέλος, ευχαριστούμε τις οικογένειές μας για την ηθική και υλική συμπαράστασή τους στη διάρκεια των σπουδών μας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	1
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	3
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	4
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ	7
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ	10
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	12
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑ & ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ	13
Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ & ΤΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ	13
Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ	15
ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ	17
Η ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΜΕΣΩ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ ΚΑΙ Η ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ	20
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΗΘΙΚΗ & ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ	23
ΟΙ ΕΝΝΟΙΕΣ ΤΟΥ ΔΕΟΝΤΟΣ, ΤΟΥ ΝΟΜΙΜΟΥ & ΤΗΣ ΗΘΙΚΗΣ	23
ΗΘΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ	26
ΝΟΜΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ	29
ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΗΘΙΚΗΣ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΤΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ	33
ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΗΘΙΚΗΣ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΙΑΣ	35
Ένωση Ελλήνων Βιβλιοθηκονόμων & Επιστημόνων Πληροφόρησης	38
ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΧΡΗΣΗΣ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ ΣΤΙΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ	39
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ	43
PHISHING	43
PHARMING	44
SPAM	45
SCAM	46
BLOG	47
ΤΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ & Ο ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΣ ΤΖΟΓΟΣ	47
DIALERS	49
ΤΑ ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΑ ΜΗΝΥΜΑΤΑ	49
BULLYING	50
ΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΣΤΑ ΔΩΜΑΤΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΕΩΝ (CHAT ROOMS)	51
ΕΘΙΣΜΟΣ ΣΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ	53

ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΖΗΜΙΩΝ ΣΤΟ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΑΠΟ ΒΛΑΒΕΡΟ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟ	54
_____	_____
Ιοί (viruses)	54
Δούρειοι ίπποι (trojan horses)	54
«Σκουλήκια» (worms)	55
Εκτελέσιμα αρχεία εντολών (shell-scripts)	55
HACKING & CRACKING	55
ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ	55
Η ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ	58
ΞΕΠΛΥΜΑ ΧΡΗΜΑΤΟΣ	59
ΕΠΕΜΒΑΣΗ ΣΕ ΣΥΣΤΗΜΑ Ή ΠΛΑΣΤΟΓΡΑΦΗΣΗ	59
ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ ΡΑΤΣΙΣΤΙΚΟΥ, ΒΙΑΙΟΥ, ΠΟΡΝΟΓΡΑΦΙΚΟΥ, ΠΑΡΑΝΟΜΟΥ & ΑΥΤΟΚΑΤΑΣΤΡΟΦΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ	61
Η ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΠΟΡΝΟΓΡΑΦΙΑΣ	61
Η ΚΑΤΑΠΑΤΗΣΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ & Η ΠΕΙΡΑΤΕΙΑ	63
ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ	65
Το δικαίωμα του ιδιωτικού βίου	65
Το απόρρητο της επικοινωνίας	65
Η ελευθερία της έκφρασης	66
Το δικαίωμα στην πληροφόρηση	67
Η προστασία των προσωπικών δεδομένων στο Διαδίκτυο	68
ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΗ ΡΟΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ	71
ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΧΡΗΣΤΩΝ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ	73
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ & ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ	76
ΔΗΜΟΣΙΑ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ	76
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ & ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ	76
ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΗΘΙΚΗΣ & ΕΥΘΥΝΕΣ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΜΕΣΩ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ	79
ΚΩΔΙΚΕΣ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ	82
ΚΩΔΙΚΕΣ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΟΥ	83
ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ - Ο ΒΑΣΙΚΟΣ ΠΥΡΗΝΑΣ ΤΟΥ ΝΕΤΙQUETTE	85
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	95
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	102
ΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ	107
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ	109
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α: ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ	I
ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΣΧΕΤΙΚΗ ΜΕ ΤΟ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΕΓΚΛΗΜΑ	I
ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΣΧΕΤΙΚΗ ΜΕ ΤΙΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ	IV

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β: ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ Τ.Ε.Ι.	VI
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΠΗΓΩΝ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ Α.Τ.Ε.Ι. ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	VI
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΧΡΗΣΗΣ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ ΣΤΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ Α.Τ.Ε.Ι. ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	XII

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ

Ξενόγλωσσες

ALA	American Library Association
APA	American Psychological Association
DARPA	Defense Advanced Research Projects Agency
DNA	Deoxyribonucleic acid
FAIFE	Free Access to Information and Freedom Expression
FAQ	Frequently Asked Questions
FNC	Federal Networking Foundation
IFLA	International Federation of Library Association
NSF	National Science Foundation
TCP	Transmission Control Protocol
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
WWW	World Wide Web

Ελληνόγλωσσες

Ε.Ε.Β.Ε.Π.	Ένωση Ελλήνων Βιβλιοθηκονόμων & Επιστημόνων Πληροφόρησης
Η.Π.Α.	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
κ..ά.	και άλλα
κ.λ.π	και λοιπά
κ.ο.κ.	και ούτω καθεξής
π.χ.	παραδείγματος χάριν
Τ.Ε.Ι.	Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
Τ.Ε.Ε.	Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στο πρώτο κεφάλαιο διατυπώνεται η προβληματική της συγκεκριμένης εργασίας, οι στόχοι και η μεθοδολογία.

Στο δεύτερο κεφάλαιο αναλύεται η έννοια της πληροφορίας και περιγράφεται η θεωρία της πληροφορίας του Claude Shannon. Επίσης, παρουσιάζεται η ιστορία του Διαδικτύου και πως διακινούνται οι πληροφορίες μέσα από αυτό.

Στο τρίτο κεφάλαιο περιγράφονται οι έννοιες του δέοντος, του νόμιμου και της ηθικής, καθώς και τα ηθικά και νομικά ζητήματα του Διαδικτύου.

Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι κίνδυνοι του Διαδικτύου, οι οποίοι συγκεκριμένα είναι οι εξής:

- Phishing
- Pharming
- Spam
- Scam
- Blog
- Τα παιχνίδια & ο διαδικτυακός τζόγος
- Dialers
- Τα επικίνδυνα ηλεκτρονικά μηνύματα
- Η παρενόχληση
- Οι κίνδυνοι στα δωμάτια επικοινωνίας (chat rooms)
- Εθισμός στη χρήση του Διαδικτύου
- Πρόκληση ζημιών στο υπολογιστικό σύστημα από βλαβερό λογισμικό
- Hacking & cracking
- Εγκλήματα κατά της εθνικής ασφάλειας
- Η διακίνηση ναρκωτικών

- Επέμβαση σε σύστημα ή πλαστογράφηση
- Διακίνηση ρατσιστικού, βίαιου, πορνογραφικού, παράνομου & αυτοκαταστροφικού υλικού
- Η διακίνηση παιδικής πορνογραφίας
- Η καταπάτηση πνευματικών δικαιωμάτων & η πειρατεία
- Εγκλήματα κατά των προσωπικών δικαιωμάτων του πολίτη
- Διασυνοριακή ροή προσωπικών δεδομένων στο Διαδίκτυο
- Δικαιώματα των χρηστών του Διαδικτύου

Στο πέμπτο κεφάλαιο περιγράφεται η χρήση του Διαδικτύου μέσα από χώρους δημόσιας πρόσβασης. Συγκεκριμένα, περιγράφεται η χρήση του Διαδικτύου στην εκπαίδευση και στις βιβλιοθήκες. Επιπλέον, στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται τα ζητήματα ηθικής αναφορικά με τη χρήση του Διαδικτύου στο χώρο των επαγγελμάτων και συγκεκριμένα που αναφέρονται στο χώρο της εκπαίδευσης και της βιβλιοθηκονομίας, τόσο στην Ελλάδα, όσο και διεθνώς. Ακόμη, παρουσιάζεται ο κώδικας δεοντολογίας του βιβλιοθηκονόμου και οι πολιτικές χρήσης του Διαδικτύου στις βιβλιοθήκες.

Στο τελευταίο κεφάλαιο καταγράφονται τα συμπεράσματα και οι προτάσεις, ενώ η εργασία ολοκληρώνεται με την παράθεση των βιβλιογραφικών αναφορών και τα παραρτήματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ζούμε στην εποχή της πληροφορικής, όπου η επιτυχία εξαρτάται από την πρόσβαση στη βέλτιστη πληροφόρηση με τον ταχύτερο, πιο αξιόπιστο και πιο ασφαλή τρόπο. Οι νέες τεχνολογίες πληροφορίας και επικοινωνίας παίζουν σημαντικό ρόλο στην εξέλιξη της κοινωνίας μας. Αλλάζουν ραγδαία τον τρόπο εργασίας, διασκέδασης, επικοινωνίας και συναλλαγής και οδηγούν στην Κοινωνία της Πληροφορίας. Αναμφισβήτητα δίκτυα επικοινωνίας αποτελούν απαραίτητη προϋπόθεση για την Κοινωνία της Πληροφορίας.

Την τελευταία δεκαετία, 1990 - 2000 το Διαδίκτυο γνώρισε εντυπωσιακή ανάπτυξη και αγκαλιάστηκε από εκατομμύρια καινούριους χρήστες σε ολόκληρο τον κόσμο. Δεν είναι καθόλου τυχαίο το γεγονός ότι αυτή η δεκαετία συμπίπτει χρονικά με την εξάπλωση της υπηρεσίας του Παγκόσμιου Ιστού (World Wide Web, γνωστότερο ως WWW), που άνοιξε την πόρτα στον κόσμο της πληροφορικής και της επικοινωνίας σε πάρα πολλούς ανθρώπους που είχαν ελάχιστη ή και καμία επαφή με την τεχνολογία και τους υπολογιστές προσφέροντας ένα φιλικό πρόσωπο και ευκολία στο χειρισμό, χαρακτηριστικά που ευνοήθηκαν από την ανάπτυξη σχετικών τεχνολογιών και τάσεων όπως γλώσσες προγραμματισμού html και php, φυλλομετρητές ιστού (web browsers), intranets και άλλες εφαρμογές.

Το Διαδίκτυο είναι ένα συναρπαστικό μέσο το οποίο χρησιμοποιείται ευρέως για επικοινωνία, ενημέρωση και ψυχαγωγία από εκατομμύρια ανθρώπους. Σήμερα οι χρήσεις του Διαδικτύου είναι πραγματικά αμέτρητες. Εφαρμογές ηλεκτρονικού εμπορίου, on-line βιβλιοθήκες, forum συζητήσεων και ανταλλαγής απόψεων, ειδησεογραφικά πρακτορεία, δικτυακές πύλες (portals) είναι από τις πιο δημοφιλείς εφαρμογές που επισκέπτονται εκατομμύρια χρήστες καθημερινά. Ο όγκος της πληροφορίας που διατίθεται προκαλεί δέος.

Παρόλα αυτά, οι τρέχουσες πληροφοριακές και επικοινωνιακές τεχνολογικές εξελίξεις έχουν από καιρό επισημανθεί ότι επισείουν μια σειρά από κινδύνους. Ήδη από την δεκαετία του 1970 ο γάλλος διανοητής Paul Virilio έκρουε την καμπάνα του κινδύνου, για το επαπειλούμενο «ατύχημα» της πληροφοριακής

εποχής. Ο Virilio έβλεπε το πληροφοριακό ατύχημα να αφορά την επαπειλούμενη διατάραξη των σχέσεων ανθρώπου με άνθρωπο. Η ρευστότητα της κατασκευασμένης (virtualised) πραγματικότητας μέσα στο Διαδίκτυο, όπου οι ταυτότητες μπορούν να εναλλάσσονται και να ανακατασκευάζονται και η διανομή περιεχομένου, το οποίο είναι παράνομο ή επιβλαβές, δημιουργούν ένα έδαφος ιδιαίτερα ασταθές και γλιστερό. Τα κοινωνικά προβλήματα στο Διαδίκτυο έχουν να κάνουν με τις ψυχολογικές εκρήξεις της υβριστικής συμπεριφοράς, τους κοινωνικούς αποκλεισμούς λόγω φύλου ή φυλής, τη μεγάλη έλξη προς το πορνογραφικό υλικό, τα τελευταίως συχνά παρατηρούμενα συμπτώματα παιδοφιλίας, την έξαρση της ρατσιστικής και φασιστικής προπαγάνδας και την καλλιέργεια του θρησκευτικού ή άλλου παραλόγου. Όμως, εφόσον ο κυβερνοχώρος δεν έχει εθνικά όρια, παράνομες δραστηριότητες μπορούν εύκολα να βρουν «εικονικό καταφύγιο» σε αυτό το μέσο. Τότε ίσως κανείς να έπρεπε να ήταν ιδιαίτερα προσεκτικός, όταν θα έβγαινε να κινηθεί στο Διαδίκτυο (Μπουντουρίδης, 1999).

Επιπλέον, η διαχείριση της γνώσης και γενικότερα της πληροφορίας δε νοείται αποκομμένη από την υποχρέωση σεβασμού των ατομικών δικαιωμάτων και ιδίως των δικαιωμάτων προστασίας του ιδιωτικού βίου και των προσωπικών δεδομένων. Από τα σημαντικότερα προβλήματα που ανακύπτουν είναι η ελεγχόμενη πρόσβαση στις πληροφορίες και η αναγνώριση των χρηστών. Η αυξανόμενη χρήση της αυτοματοποιημένης επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων στο σύγχρονο περιβάλλον των βιβλιοθηκών και υπηρεσιών πληροφόρησης ενέχει κινδύνους παραβίασης των δικαιωμάτων αυτών.

Εξ' αφορμής, λοιπόν, αυτής της πραγματικότητας και λαμβάνοντας υπόψη μας τα σημαντικά πλεονεκτήματα που προσφέρει το Διαδίκτυο, αλλά και τα προβλήματα ηθικής που προκύπτουν, όπως αυτό έχει διαμορφωθεί σήμερα, ασχοληθήκαμε με την παρούσα πτυχιακή εργασία.

Κύριοι στόχοι της εργασίας είναι:

- να καταγραφεί η έννοια του όρου «ηθική»
- να επισημανθούν οι κίνδυνοι από την χρήση του Διαδικτύου

- να τονιστεί η σημασία της εκτίμησης των ηθικών αρχών από τη χρήση του, όπως έχει διαμορφωθεί υπό τις πρόσφατες εξελίξεις στο περιβάλλον της τεχνολογίας και συνθήκες επικοινωνίας μέσω του αυτού
- να επισημανθούν οι ευθύνες των βιβλιοθηκών στην πρόσβαση μέσω του Διαδικτύου από τους χρήστες τους
- να διαπιστωθεί κατά πόσον οι ελληνικές βιβλιοθήκες έχουν σαφώς διατυπωμένες πολιτικές χρήσεις της δημόσιας πρόσβασης στο Διαδίκτυο.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Έχοντας ως βάση τη μακροχρόνια επαφή με το Διαδίκτυο, αλλά και την όσο το δυνατό πληρέστερη κάλυψη της σύγχρονης βιβλιογραφίας στο χώρο της νέας τεχνολογίας, προσεγγίσαμε τα ζητήματα που ανακύπτουν από τις συνθήκες που περιγράφουν το παγκόσμιο δίκτυο επικοινωνίας και πληροφόρησης.

Αξιόλογο επίσης αποδεικνύεται το βιβλιογραφικό υλικό που είναι δημοσιευμένο στο Διαδίκτυο και δε βρίσκεται σε έντυπη μορφή, γιατί προσφέρει μια σύγχρονη προσέγγιση στα ζητήματα που ανακύπτουν.

Θα πρέπει εδώ να επισημάνουμε ότι γίνεται ιδιαίτερη χρήση αμερικανικής βιβλιογραφίας, εξαιτίας της προέλευσης του Διαδικτύου. Επιπλέον, οι περισσότεροι χρήστες του Διαδικτύου απαντώνται στις Η.Π.Α. και κατά συνέπεια, όλα τα ζητήματα που αφορούν το Διαδίκτυο εμφανίζονται αρχικά στην αμερικανική κοινωνία.

Η βιβλιογραφία που παρατίθεται στο τέλος της εργασίας ακολουθεί το πρότυπο της American Psychological Association (APA) για τις βιβλιογραφικές αναφορές.

Γενικά, αξίζει να αναφέρουμε ότι δεν αντιμετωπίσαμε προβλήματα κατά την εκπόνηση της εργασίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑ & ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ & ΤΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Η σημερινή εποχή είναι πράγματι η λεγόμενη «εποχή της πληροφορίας και των επικοινωνιών», καθώς παρατηρείται ένας καταγισμός πληροφορίας από διάφορα μέσα όπως είναι η τηλεόραση, η τηλεφωνία και το Διαδίκτυο, γεγονός που έχει ως αποτέλεσμα τη διαρκή αύξηση της τηλεπικοινωνιακής κίνησης. Οι λόγοι που ενισχύουν το παραπάνω φαινόμενο και ώθησαν την ταχύτατη εξέλιξη των επικοινωνιών, είναι η ανάπτυξη του Διαδικτύου και του παγκόσμιου ιστού με την αύξηση των χρηστών.

Η πληροφορία δεν είναι κάτι καινούργιο. Βρίσκεται σε διάφορες μορφές στην φύση και περιγράφεται με διάφορους τρόπους. Η έννοια της πληροφορίας έγινε ιδιαίτερα κυρίαρχη από το τέλος του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου με τη διαδεδομένη χρήση των δικτύων υπολογιστών. Διάφορες μορφές πληροφορίας που μπορεί να προέρχονται από το Διαδίκτυο ή όχι είναι αρχεία κειμένου, η μνήμη ενός υπολογιστή, οι εμπειρίες ενός ανθρώπου, τα χαρακτηριστικά του και η ψυχολογική συμπεριφορά του, η εμφανής καταπόνηση ή αλλαγή κάποιων υλικών, οι ψυχολογικές καταστάσεις των ανθρώπων κ.ά..

Τελευταία, παρατηρείται συχνά η ταυτόχρονη χρήση και εναλλαγή των όρων πληροφορία και δεδομένα. Παρά τις διαφορετικές προσεγγίσεις ως προς την έννοια των όρων και τις ποικίλες απόψεις ως προς τη σχέση που υπάρχει μεταξύ τους, αυτό που είναι κοινώς αποδεκτό είναι ότι η πληροφορία δηλώνει το αποτέλεσμα της ερμηνείας των δεδομένων. Άλλωστε, τα δεδομένα αναδείχθηκαν και καθιερώθηκαν ως ξεχωριστή έννοια σε συνάρτηση με την επεξεργασία δεδομένων και κυρίως με την ανάπτυξη και διάδοση της αυτοματοποιημένης επεξεργασίας δεδομένων, καθώς προσδιορίζονται ως στοιχεία μιας επεξεργασμένης πληροφορίας (Νικολόπουλος Β., 2005).

Επίσης, τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μία διαρκώς αναπτυσσόμενη βιομηχανία, προσανατολισμένη στη συλλογή, επεξεργασία και διάδοση προσωπικών πληροφοριών. Σε αυτό συνέβαλαν, εκτός από την ανάπτυξη των

δικτύων, οι ραγδαίες εξελίξεις στον τομέα της υπολογιστικής τεχνολογίας και των βάσεων δεδομένων, που διαμόρφωσαν ένα νέο και διαφορετικό πλαίσιο πληροφόρησης. Και ενώ η παραγωγή των πληροφοριών σε ηλεκτρονική μορφή συνεχώς αυξάνει, η ταχύτητα επεξεργασίας των υπολογιστών πολλαπλασιάζεται, το κόστος αποθήκευσης μειώνεται και η χρήση των προσωπικών υπολογιστών και του Διαδικτύου επεκτείνεται σε ένα ευρύτατο φάσμα ανθρώπων και κοινωνικών δραστηριοτήτων.

Το περιεχόμενο του Διαδικτύου είναι η πληροφορία και αυξάνει την αξία της, καθώς επιταχύνει τους ρυθμούς ψηφιοποίησης και διάχυσής της από το μέσο, προς τους πολίτες του κόσμου, ανεξάρτητα από τη γεωγραφική τους θέση. Ένας πολύ αφαιρετικός ορισμός, που ταιριάζει στον ψηφιακό κόσμο της πληροφορικής μπορεί να είναι ότι πληροφορία ονομάζεται οτιδήποτε είναι επεξεργάσιμο από μία μηχανή και μπορεί να συμβάλλει στην ανάπτυξη και διαμόρφωση γνώσης. Επιπλέον, μέσω του συσχετισμού πληροφοριών που προέρχονται από διαφορετικές πηγές ανασυνδέεται και παράγεται νέα πληροφορία (Νικολόπουλος Β., 2005).

Η καλή πληροφορία από μόνη της είναι μία κενή έννοια, η οποία αν μείνει ανεκμετάλλευτη δεν εξυπηρετεί κανέναν και τίποτα. Όμως, στη σημερινή εποχή, εξαιτίας των δυνατοτήτων και των επιπτώσεων της αυτοματοποιημένης επεξεργασίας, δεν υφίσταται πληροφορία άνευ σημασίας. Βέβαια δεν μπορεί να γίνει εξαρχής διάκριση των πληροφοριών, καθώς αποκτούν ή αποβάλλουν τη σημασία τους, ανάλογα με τη σκοπό και τη συγκυρία στην οποία χρησιμοποιούνται. Πληροφορίες που σε ένα συγκεκριμένο περιβάλλον επεξεργασίας θεωρούνται άνευ σημασίας σε κάποιο άλλο μπορεί να φανούν ιδιαίτερα χρήσιμες.

Η έννοια της πληροφορίας έχει αποκτήσει μεγάλη σημασία στην σημερινή ψηφιακή εποχή. Η αξία της πληροφορίας είναι που αυξάνεται, καθώς γίνεται ψηφιακή και είναι προσβάσιμη από πολλούς. Το ίδιο δεν ισχύει και με την έννοια του δεδομένου. Ενώ στην έννοια του δεδομένου προσδίδεται μία ουδετερότητα όσον αφορά τον σκοπό, η έννοια της πληροφορίας συσχετίζεται με τη χρησιμότητά της. Ανεξάρτητα όμως από τις έννοιες, αυτό που μεταβάλλει και δίνει νέα διάσταση στην έννοια της πληροφορίας, οφείλεται κυρίως στην υποκείμενη τεχνολογία, η

οποία δίνει δυνατότητες γρήγορου, συστηματικού και αποτελεσματικού χειρισμού της. Ωστόσο, υπό την επίδραση της νέας τεχνολογίας, η πληροφορία ανάγεται σε αυτόνομο (συναλλακτικό) αγαθό και αποτελεί συνιστώσα κοινωνική δύναμη και παράγοντας, που επηρεάζει άλλα κοινωνικά στοιχεία του περιβάλλοντος. Εν τέλει, αναδημιουργεί την ίδια την κοινωνική δομή. Άλλωστε, δεν είναι τυχαίος ο χαρακτηρισμός της σημερινής κοινωνίας ως Κοινωνίας της Πληροφορίας, μιας κοινωνίας η οποία δεν είναι απλώς συνώνυμο της τεχνολογικής προόδου, αλλά εξελίσσεται και ανανεώνεται βασιζόμενη όχι μόνο στην παραγωγή της πληροφορίας, αλλά και στη διάδοσή της. (Νικολόπουλος Β., 2005)

Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ

Ο Claude Shannon, Αμερικανός επιστήμονας και στοχαστής, ήταν ο άνθρωπος που θεμελίωσε την θεωρία της πληροφορίας και ανέδειξε την πληροφορία ως μετρήσιμο μέγεθος. Έθεσε τα θεμέλια για τα τηλεπικοινωνιακά δίκτυα και βοήθησε να αναπτυχθεί η σημερινή Κοινωνία της Πληροφορίας.

Σε μια διατριβή του, με τίτλο «A Symbolic Analysis of Relay and Switching Circuits», ο Shannon, οραματίστηκε όλες τις μορφές επικοινωνίας σε δυαδικό κώδικα και υποστήριξε την άποψη ότι τα δυαδικά ψηφία μπορούν να συμβολίσουν ακόμα και λέξεις, ήχους, εικόνες, ίσως και ιδέες. Ο Shannon πίστευε ότι η πληροφορία δεν διέφερε από οποιοδήποτε άλλο μέγεθος και κατά συνέπεια ήταν δυνατός ο χειρισμός της από μηχανές. Έτσι, εφαρμόζοντας τα αποτελέσματα των προηγούμενων ερευνών του και χρησιμοποιώντας την εμπειρία του στην κρυπτο/αποκρυπτογράφηση, ανέπτυξε ένα μοντέλο που απλοποιούσε όσο το δυνατόν περισσότερο την πληροφορία. Ένα δυαδικό σύστημα από δυνατότητες επιλογής ναι/όχι που μπορούσε να αντιπροσωπεύεται από δυαδικό κώδικα 1/0. Πρότεινε επίσης την προσθήκη στην πληροφορία μιας σειράς από ειδικούς κώδικες κατά τη διάρκεια της μετάδοσής της, με στόχο να ελαχιστοποιούνται τα παράσιτα (θόρυβος) που έχουν ως αποτέλεσμα την αλλοίωσή της (Behar, 1993).

Το 1948, ο Shannon δημοσίευσε την εργασία του, με τίτλο: “A mathematical theory of communication” (στα ελληνικά: «Η μαθηματική θεωρία της πληροφορίας»), την πρώτη ολοκληρωτική μαθηματική απόπειρα θεμελίωσης της Θεωρίας της

Πληροφορίας. Για πρώτη φορά γίνεται λόγος για μονάδα μέτρησης της πληροφορίας, το binary digit (δυναδικό ψηφίο), που συντημήθηκε αργότερα από επιστήμονες του χώρου αρχικά σε binit και στη συνέχεια στο γνωστό σε όλους μας bit.

Το σύνθημα είναι ως «πληροφορία» ή «μήνυμα» να θεωρούνται τα γεγονότα, δεδομένα, μαρτυρίες. Όμως σύμφωνα με τη θεωρία της πληροφορίας ως πληροφορία νοείται αυτό που δεν γνωρίζει κάποιος. Όσο μικρότερη είναι η πιθανότητα να γίνει ένα γεγονός, τόσο περισσότερη ποσότητα πληροφορίας συνοδεύει την πραγματοποίησή του. Άρα, η πληροφορία συνδέεται με την αβεβαιότητα. Αν λοιπόν ο παραλήπτης έχει ήδη την πληροφορία, δεν μπορούμε να πούμε ότι έχουμε μετάδοση μηνύματος. Σύμφωνα με τη θεωρία του Shannon, περισσότερα bits πληροφορίας παίρνει κανείς από ένα μήνυμα, αν είναι μεγαλύτερη και η αβεβαιότητα που κουβαλάει το μήνυμα, γιατί αυτή η αβεβαιότητα είναι αντιστρόφως ανάλογη με την πιθανότητα να συμβεί.

Ένα από τα σημαντικότερα στοιχεία όμως του έργου του Shannon είναι ότι παρέχει τη δυνατότητα να γνωρίζουμε πόση πληροφορία μπορεί να ξεκινήσει από το σημείο A και να φθάσει στο σημείο B, χωρίς σφάλματα. Η επιθυμητή πληροφορία είναι το «σήμα». Η ανεπιθύμητη είναι τα «παράσιτα» ή ο «θόρυβος». Ο Shannon είδε πως όσο λιγότερο θόρυβος έχει ένα σύστημα τόσο περισσότερη πληροφορία μεταδίδει. Θα μπορούσαμε να πούμε πως η πληροφορία του συστήματος αποτελεί μέτρο της εσωτερικής του τάξης. Ο Shannon δεν προσπάθησε να εξαλείψει την αταξία, τα παράσιτα. Μας δίδαξε πώς να ζούμε με αυτά ή ακόμα και να τα αξιοποιούμε.

Η εντροπία¹ μετράει το βαθμό αταξίας και αυξάνει με την πιθανότητα, ενώ η πληροφορία ουσιαστικά μετράει το βαθμό της τάξης μέσα στη δομή του μηνύματος και ελαττώνεται με την πιθανότητα. Στη θεωρία της πληροφορίας, όσο μικρότερη είναι η εντροπία τόσο περισσότερη είναι και η πληροφορία, άρα και η αβεβαιότητα (Boyd, 2005).

Πέντε χρόνια μετά την έκδοση της θεωρίας της πληροφορίας του Shannon, οι

---

¹ Ως εντροπία ορίζεται το μέτρο της αβεβαιότητας που σχετίζεται με μια τυχαία μεταβλητή και ποσοτικοποιεί την πληροφορία που περιέχεται σε ένα μήνυμα με τη μορφή bits/σύμβολο.

James Watson και Francis Crick αποκάλυψαν τα μυστικά του DNA στο εργαστήριο Cavendish του Cambridge. Διαπιστώθηκε ότι η διπλή έλικα του DNA αποτελεί ένα πληροφοριακό σύστημα. Ο ίδιος ο Shannon, παρ' όλο που προειδοποιούσε με δημοσιεύματα τους εργαζόμενους σε άλλα πεδία να είναι επιφυλακτικοί και να μην εφαρμόζουν τη θεωρία των πληροφοριών αδιακρίτως, παραδέχθηκε ότι η θεωρία θα μπορούσε να έχει μεγάλη σχέση με τον τρόπο με τον οποίο λειτουργούν τα γονίδια και το νευρικό σύστημα και άφησε ανοιχτό το ενδεχόμενο «το ανθρώπινο ον να δρα ως ένας ιδανικός αποκωδικοποιητής» (Κάμπελ, 1985).

Γεγονός είναι ότι η θεωρία της πληροφορίας που διατύπωσε ο Claude Shannon ξεκίνησε την ψηφιακή επανάσταση που οδήγησε στην ανάπτυξη και την εδραίωση νέων μέσων επικοινωνίας, μεταξύ των οποίων και το Διαδίκτυο. Η ψηφιοποίηση της πληροφορίας σε συνδυασμό με την ανάπτυξη των συναφών ηλεκτρονικών τεχνολογιών, αύξησαν θεαματικά την ικανότητα συσσώρευσης και μετάδοσης της πληροφορίας, αλλά και δημιούργησαν τις προϋποθέσεις για τη σύγκλιση των τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας, ώστε η πληροφορία να μπορεί να κινείται εύκολα ανάμεσα στα διάφορα επικοινωνιακά μέσα.

Τέλος, η θεωρία της πληροφορίας χρησιμοποιήθηκε για να λυθούν γρίφοι σε γνωστικούς τομείς τόσο διαφορετικούς μεταξύ τους όσο η πληροφορική, η γενετική μηχανική, τα νευρωνικά συστήματα, η γλωσσολογία, η φωνητική, η ψυχολογία και τα οικονομικά. Από τη στιγμή ωστόσο, που διατύπωσε τα θεωρήματά του ο Claude Shannon, η Φύση δεν μπορεί πια να ιδωθεί μόνο σαν ύλη και ενέργεια, αλλά προστέθηκε μία τρίτη συνιστώσα στην προσπάθεια εξήγησης του κόσμου, η πληροφορία.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ

Από τις μεγαλύτερες εξελίξεις στον τομέα της επιστήμης για την τελευταία δεκαετία είναι η ραγδαία διάδοση του Διαδικτύου. Όλοι μιλάνε για το Διαδίκτυο και όλοι αναλύουν τα πλεονεκτήματά του και την επανάσταση που έφερε στην καθημερινή ζωή των ανθρώπων. Επίσης είναι γνωστό και με άλλα ονόματα όπως «ιστός» (web) ή κυβερνοχώρος (cyberspace).

Αν και το Διαδίκτυο προϋπήρχε της δεκαετίας του 1990 δεν είχε ποτέ καταφέρει να συγκεντρώσει την «κρίσιμη μάζα» που είναι πάντα απαραίτητη για την προώθηση οποιασδήποτε επιστημονικής ανακάλυψης. Είναι κοινώς αποδεκτό ότι το Διαδίκτυο είναι η μεγαλύτερη εξέλιξη στο χώρο της πληροφορίας ή, καλύτερα, της διάθεσης της πληροφορίας από τότε που ο Γουτεμβέργιος εφεύρε την τυπογραφία.

Σύμφωνα με το Federal Networking Council (FNC – Ομοσπονδιακό Συμβούλιο Δικτύωσης) των Η.Π.Α., Διαδίκτυο είναι το παγκόσμιο πληροφοριακό σύστημα που (NCO-NITRD, <http://www.nitrd.gov>):

1. Είναι λογικά συνδεδεμένο μέσω ενός χώρου παγκοσμίως μοναδικών διευθύνσεων, βασισμένου στο διαδικτυακό πρωτόκολλο (Internet Protocol - IP) ή στις μεταγενέστερες προσθήκες / εξελίξεις του.
2. Είναι δυνατόν να υποστηρίξει επικοινωνίες χρησιμοποιώντας το Transmission Control Protocol / Internet Protocol (TCP / IP) ή τις μεταγενέστερες προσθήκες / εξελίξεις του, καθώς και άλλα πρωτόκολλα συμβατά με το IP.
3. Παρέχει, χρησιμοποιεί ή δίνει πρόσβαση, δημόσια ή ιδιωτικά, σε υψηλό επίπεδο υπηρεσίες διαστρωμένες στα επίπεδα επικοινωνίας και στις σχετικές υποδομές που υπαγορεύονται από αυτά.

Βέβαια, αυτός είναι ο καθαρά τεχνικός ορισμός. Με πιο απλά λόγια το Διαδίκτυο είναι «ένα παγκόσμιο δίκτυο ηλεκτρονικών υπολογιστών και περιφερειακών που είναι άμεσα αναγνωρίσιμοι και διαχωρίσιμοι. Οι υπολογιστές αυτοί έχουν καθιερωμένους τρόπους επικοινωνίας, με τους οποίους είναι δυνατή η ανταλλαγή πληροφοριών από και προς τον καθένα από αυτούς, ανεξάρτητα από τη γεωγραφική τους τοποθεσία» (Καράκωστας, 2003).

Στην πιο εξειδικευμένη και περισσότερο χρησιμοποιούμενη του μορφή Διαδίκτυο περιγράφεται το παγκόσμιο πλέγμα των διασυνδεδεμένων υπολογιστών, των υπηρεσιών και των πληροφοριών που παρέχει στους χρήστες του. Μπορούμε να το σκεφτούμε σαν έναν «ιστό» που καλύπτει όλο τον πλανήτη και λειτουργεί σαν μια «υπηρεσία» μεταφοράς εγγράφων, δεδομένων και αρχείων μέσω ηλεκτρονικού υπολογιστή. Σήμερα, ο όρος Διαδίκτυο κατέληξε να αναφέρεται στο

παγκόσμιο αυτό δίκτυο (Καράκωστας, 2003).

Τα θεμέλια του Διαδικτύου τα έθεσε ο Vannevar Bush όταν στο κείμενό του "As We May Think" αναφέρθηκε σε ένα «γαλαξιακό δίκτυο» συνδεδεμένων υπολογιστών.

Ο πυρήνας του Διαδικτύου ξεκίνησε το 1969 με την ονομασία ARPANET από την Defense Advanced Research Projects Agency (DARPA) του Υπουργείου Άμυνας των Η.Π.Α.. ως ένα προϊόν του Ψυχρού Πολέμου. Αρχικά λειτουργούσε ως ένα στρατιωτικό πρόγραμμα των Ηνωμένων Πολιτειών. Οι Αμερικανοί ήθελαν να δημιουργήσουν ένα σύστημα επικοινωνίας το οποίο δε θα μπορούσαν να πλήξουν οι Σοβιετικοί.

Η Rand Corporation επινόησε το σχέδιο της αποκέντρωσης δικτύου και σταδιακά το Internet διευρυνόταν, ώστε να υπηρετεί μη στρατιωτική έρευνα. Η διασύνδεση των υπολογιστών άρχισε να γίνεται ιδιαίτερα δημοφιλής στα τέλη της δεκαετίας του `70 και στις αρχές της δεκαετίας του `80. Στην εκκίνηση του το μη στρατιωτικό Διαδίκτυο χρησιμοποιήθηκε για την ανταλλαγή αρχείων κειμένων και μηνυμάτων μεταξύ των ελάχιστων πανεπιστημίων. Μέχρι πρόσφατα, τη δεκαετία του `80, ο μόνος τρόπος να ανταλλάξουν αρχεία δύο υπολογιστές ήταν με την πληκτρολόγηση εντολών κειμένου σε μια οθόνη κειμένου χωρίς γραφικά.

Στις 11 Ιανουαρίου 1983 το ARPANET άλλαξε το βασικό του δικτυακό πρωτόκολλο επικοινωνίας, ξεκινώντας έτσι το Διαδίκτυο όπως το γνωρίζουμε σήμερα. Επίσης, ένα σημαντικό βήμα στην ανάπτυξη του Διαδικτύου έκανε το National Science Foundation (NSF) των Η.Π.Α., το οποίο έχτισε την πρώτη διαδικτυακή πανεπιστημιακή ραχοκοκκαλιά (backbone), το NSFNet, το 1986.

Όμως, με την εισαγωγή του υπερκειμένου το 1990 το Διαδίκτυο αποκτάει το δεύτερο και σημαντικότερο συστατικό του, το World Wide Web – WWW (Παγκόσμιος Ιστός). Σε αντίθεση με το Διαδίκτυο που είναι το φυσικό δίκτυο που αποτελείται από τους χιλιάδες υπολογιστές και έχει τους συγκεκριμένους κανόνες, το WWW είναι ένα λογικό δίκτυο, χωρίς φυσική υπόσταση, που αποτελείται από τις πληροφορίες που υπάρχουν σε αυτό και από τους κανόνες, με τους οποίους οι πληροφορίες αυτές είναι προσπελάσιμες μέσω της τεχνολογίας του υπερκειμένου (hypertext) και της γλώσσας υλοποίησής του (HyperText Markup Language -

HTML). Μέσω λοιπόν του WWW, μπορεί κανείς να έχει πρόσβαση στις πληροφορίες που υπάρχουν σε οποιονδήποτε υπολογιστή του Διαδικτύου, μέσω ενός φιλικού και αναγνωρίσιμου τρόπου.

Στη δεκαετία του 1990 το Διαδίκτυο γνώρισε τρομακτική ανάπτυξη, απορροφώντας επιτυχώς την πλειοψηφία των παλιότερων δικτύων υπολογιστών. Αυτή η ανάπτυξη συχνά αποδίδεται στην έλλειψη κεντρικού ελέγχου για το Διαδίκτυο, η οποία επιτρέπει την οργανική ανάπτυξη του, όπως και στο μη ιδιοκτησιακό καθεστώς των πρωτοκόλλων του, τα οποία απέτρεψαν την άσκηση ελέγχου από μία και μόνο εταιρεία.

Η εμπορευματοποίηση του Παγκόσμιου Ιστού ξεκίνησε το 1994, όταν υπήρχαν μόνο 1500 δικτυακοί τόποι παγκοσμίως. Η ανάπτυξη ήταν κάτι παραπάνω από ραγδαία. Αρκεί να σκεφθεί κανείς ότι πήρε στην τηλεόραση 50 χρόνια για να φτάσει να έχει 50 εκατομμύρια χρήστες, ενώ το Διαδίκτυο χρειάστηκε μόνο πέντε (Κατσιρίκου, 2001).

Μερικές από τις πιο γνωστές διαδικτυακές υπηρεσίες είναι το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο (electronic mail ή εν συντομία e-mail), οι ομάδες συζητήσεων (newsgroups), η διαμοίραση αρχείων (file sharing), η μεταφόρτωση αρχείων (downloading), η ανάρτηση απόψεων σε ιστολόγια ή πίνακες συζητήσεων (blogs ή forums), οι διαδικτυακές συζητήσεις σε πραγματικό χρόνο (chatting), η αναζήτηση πληροφοριών μέσω του Παγκόσμιου Ιστού (World Wide Web), ενώ συνεχώς προστίθενται νέες ή εξελίσσονται οι υπάρχουσες. Από αυτές, το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο και η αναζήτηση στον Παγκόσμιο Ιστό είναι οι πιο ευρέως χρησιμοποιούμενες. Το Διαδίκτυο καθιστά δυνατή τη διάθεση υπηρεσιών σε πραγματικό χρόνο, που είναι προσπελάσιμες από οπουδήποτε στον κόσμο καταργώντας γεωγραφικά, φυσικά ή/και χρονικά εμπόδια.

Η ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΜΕΣΩ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ ΚΑΙ Η ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ

Η πληροφορία με την ψηφιοποίηση της γίνεται περισσότερο ευέλικτη, εύκολα αναζητήσιμη και διερευνήσιμη, αλλά η έννοια και η ουσία της δεν αλλάζουν. Ούτε

και το περιεχόμενο της διακινούμενης πληροφορίας στο Διαδίκτυο αλλάζει. Ένα σημαντικό στοιχείο που χαρακτηρίζει τη διακινούμενη πληροφορία στο Διαδίκτυο είναι η προέλευσή της. Η πληροφορία μπορεί να προέρχεται και να παρουσιάζεται μέσα από:

- εμπορικούς κόμβους (ειδησεογραφικά πρακτορεία)
- κρατικούς κόμβους (υπουργεία, δημόσιες υπηρεσίες)
- εταιρικούς κόμβους (ενημερωτικούς κόμβους εταιριών)
- επιστημονικούς κόμβους (πανεπιστήμια, ερευνητικούς οργανισμούς)
- προσωπικούς κόμβους κάποιου ατόμου (homepage)
- κόμβους κάποιων μικρών ομάδων με κοινά ενδιαφέροντα.

Βέβαια δεν είναι πάντα εφικτή η παραπάνω κατηγοριοποίηση της πληροφορίας, ούτε φυσικά μπορεί να γίνεται πάντοτε διαχωρισμός για όλα τα είδη πληροφορίας. Είναι πιθανό, για ένα συγκεκριμένο θέμα, μια διακινούμενη πληροφορία στο Διαδίκτυο να προέρχεται από πολλές κατηγορίες πηγών. Στο παρελθόν, δε θα μπορούσε να γίνει κάτι τέτοιο, από κάποιο άλλο μέσο. Δεν θα μπορούσε δηλαδή κανείς να απευθυνθεί σε ένα παγκόσμιο κοινό, εκφράζοντας τις απόψεις του για θέματα που ενδιαφέρουν και άλλα άτομα στον κόσμο.

Καθώς το Διαδίκτυο συμπληρώνει μία δεκαετία εκτεταμένης χρήσης, ακόμη γνωρίζουμε πολύ λίγα για τους πολύπλοκους τεχνικούς και κοινωνικούς μηχανισμούς του. Η πρόοδος στην εξέλιξή του μέχρι σήμερα είναι τεράστια. Το Διαδίκτυο και όλα όσα συμβαίνουν σε αυτό, στηρίζεται σε δύο πράγματα: τεχνολογικά πρωτόκολλα και κοινωνικές συμβάσεις. Τα τεχνολογικά πρωτόκολλα, όπως το HTTP και το TCP/IP, καθορίζουν την αλληλεπίδραση των υπολογιστών. Οι κοινωνικές συμβάσεις, όπως τα κίνητρα να δημιουργούμε συνδέσεις σε πολύτιμες πηγές γνώσης ή οι κανόνες συμμετοχής σε κοινωνικά δίκτυα, ορίζουν το πώς οι άνθρωποι αλληλεπιδρούν μεταξύ τους.

Αρχικά, το Διαδίκτυο θα γίνεται συνεχώς καλύτερο στη βοήθεια που προσφέρει στη διαχείριση, ενσωμάτωση και ανάλυση δεδομένων. Σήμερα, είναι πολύ

αποτελεσματική η διαδικασία δημοσίευσης ή αναζήτησης αρχείων, αλλά η ανεξάρτητη πληροφορία που εμπεριέχεται σε αυτά τα αρχεία, δεν μπορεί να διαχειριστεί ως τέτοια. Σήμερα, μπορούμε να ανακαλύψουμε αυτήν την πληροφορία σερφάροντας, αλλά δεν μπορούμε να τη μεταφέρουμε σε άλλα προγράμματα, χωρίς να γίνει μεγάλη προσπάθεια από το χρήστη. Αν λυθεί αυτό το πρόβλημα, τότε μπορούμε να πούμε ότι το Διαδίκτυο θα μοιάζει με μία τεράστια βάση δεδομένων, αντί για ένα σύνολο συνδεδεμένων αρχείων.

Το Διαδίκτυο θα είναι προσβάσιμο από έναν αυξανόμενο αριθμό διαφορετικών δικτύων (ασύρματα, κινητής τηλεφωνίας, δορυφορικά) και από πολλές και νέες διαφορετικές συσκευές

Από τη στιγμή που το Διαδίκτυο έχει γίνει απαραίτητο εργαλείο στην καθημερινότητα πολλών πολιτών, το ερώτημα που προκύπτει είναι τι τρόποι μπορούν να βρεθούν ώστε αυτή να διευκολυνθεί ακόμα περισσότερο. Μία από τις λειτουργίες που θα μπορέσει να επιτελέσει στο μέλλον είναι η διαχείριση του νοικοκυριού. Θα μπορούσε επίσης να επιτευχθεί ένας τρόπος ώστε να μπορεί να ενεργοποιηθεί και να λειτουργήσει με τη φωνή. Θα ήταν μια πολύ σημαντική εξέλιξη, αφού θα μπορούσε να χρησιμοποιείται ακόμα και από ανθρώπους που είναι αναλφάβητοι.

Ακόμα μία από τις πιθανές μελλοντικές λειτουργίες του Διαδικτύου μπορεί να είναι η σύνδεσή του με δορυφόρους, ώστε ο χρήστης να μπορεί, σε πραγματικό χρόνο, να παρακολουθεί τα γεγονότα που εκτυλίσσονται σε κάθε γωνιά του πλανήτη. Για παράδειγμα, σε ένα πιθανό ξέσπασμα επιδημίας γρίπης στην Ασία, η επιστημονική κοινότητα αλλά και οι οικιακοί χρήστες θα μπορούν να βλέπουν σε απευθείας μετάδοση την εξέλιξη και την επέκταση του φαινομένου και να λαμβάνουν τα μέτρα τους.

Η Ελλάδα προετοιμάζεται να παίξει σημαντικό ρόλο και στη μελλοντική εξέλιξη του Παγκόσμιου Ιστού, καθώς στις 18, 19 και 20 Μαρτίου του 2009 θα είναι η διοργανώτρια χώρα του Πρώτου Διεθνούς Συνεδρίου για την «Επιστήμη του Ιστού».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΗΘΙΚΗ & ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

ΟΙ ΕΝΝΟΙΕΣ ΤΟΥ ΔΕΟΝΤΟΣ, ΤΟΥ ΝΟΜΙΜΟΥ & ΤΗΣ ΗΘΙΚΗΣ

Για να απαντήσει κανείς σε αυτό το ζητούμενο αν υπάρχει ηθική στο Διαδίκτυο, πέραν του ότι πρέπει να έχει μελετήσει, να έχει περιηγηθεί σε πολλές ιστοσελίδες και να έχει επικοινωνήσει δεόντως μέσω του Διαδικτύου, οφείλει να σταθεί στους ορισμούς του δέοντος, του νόμιμου και της ηθικής.

Η έννοια της ηθικής είναι ένα σύνολο θεμελιωδών και αδιαπραγμάτευτων διαχρονικών αρχών που υιοθετούνται από τη συντριπτική πλειοψηφία των ανθρώπων. Στην ουσία αντίστοιχος είναι και ο όρος δεοντολογία. Όμως, υπάρχει μεγαλύτερη συσχέτιση της δεοντολογίας με τις πραγματιστικές εκδοχές της ανθρώπινης συμπεριφοράς, η οποία τείνει να νοηθεί και να εξεταστεί σε πιο συγκεκριμένα πλαίσια, πολιτικών, πολιτειακών, πολιτιστικών, επαγγελματικών και διαπροσωπικών εφαρμογών.

Ως δέον ορίζεται το πρέπει, το ορθό και το αναγκαίο. Η δεοντολογία είναι η τακτική που πρέπει να ακολουθείται στη διεξαγωγή κάποιου έργου ή το σύνολο των κανόνων που πρέπει να διέπουν τη συμπεριφορά κάποιου στις επαγγελματικές του σχέσεις. Η δεοντολογία ως σύνολο κανόνων περιλαμβάνει και επιμέρους κώδικες για ειδικότερες δράσεις, ιδίως για δεδομένα επαγγέλματα και τακτικές της ανθρώπινης συμπεριφοράς. Η σημασία της δεοντολογίας διαπλέκεται με της ηθικής.

Η έννοια του νόμιμου σχετίζεται με την έννοια του δικαίου. Νόμιμο θεωρείται ότι είναι σύμφωνο, είτε με το φυσικό είτε με το θετικό δίκαιο. Ως φυσικό δίκαιο ορίζεται το σύνολο των κανόνων που ρυθμίζουν την ανθρώπινη συμπεριφορά μέσα σε ένα κοινωνικό σύνολο και έχουν το χαρακτήρα αξιωμάτων. Το θετικό δίκαιο είναι το σύνολο των κανόνων που ρυθμίζουν την ανθρώπινη συμπεριφορά σε ένα συγκεκριμένο τοπικά και χρονικά κοινωνικό σύνολο. Πρόκειται για έργο ανθρώπων και ταυτίζεται με τη νομοθεσία. (Behar, 1993)

Ο όρος ηθικό αναφέρεται σε έναν κλάδο της φιλοσοφίας, την ηθική. Τα λεξικά έχουν συγκεκριμένους ορισμούς που αν τους συμπύξουμε καταλήγουμε σε μια ευρύτερη φιλοσοφική έννοια που θέλει να διακρίνει το αγαθό από το κακό. Με τον όρο ηθική νοείται το σύνολο των θεσμοθετημένων κανόνων μιας κοινωνίας που καθορίζουν τη συμπεριφορά των ατόμων με βάση το κοινωνικά αποδεκτό, το καλό και το κακό. Κατ' επέκταση, υποδηλώνει αυτό το άτομο που εκφράζει ηθικό χαρακτήρα. Ο ηθικός άνθρωπος είναι αυτός που διαβεί και ενεργεί σύμφωνα με τις επιταγές του ηθικού νόμου. Αυτός ο ορισμός μας κάνει να αναρωτιόμαστε εάν τελικά, στη σύγχρονη κοινωνία, το καλό και το κακό έχουν αρχίσει να ταυτίζονται στον τρόπο ζωής μας.

Ως φιλοσοφικός όρος, η λέξη χρησιμοποιείται για το χαρακτηρισμό των ανθρώπινων πράξεων που απορρέουν από τη βούληση του ατόμου. Υπό την ευρύτερη σημασία του, ο όρος δηλώνει μια πράξη, που τελείται με τη συμμετοχή της ατομικής βούλησης. Με τη στενότερη σημασία του, ο όρος φανερώνει μόνο την καλή πράξη.

Η λέξη ηθική προέρχεται από την αρχαία ελληνική λέξη ήθος και έχει να κάνει με τη διεξαγωγή της συνήθειας. Συναντάται στον Όμηρο με την έννοια του τόπου διαμονής. Ο Ησίοδος χρησιμοποιεί τη λέξη και με τη σημασία του ψυχικού χαρακτήρα. Ανάλογες σημασίες αποδίδονται και από τους αρχαίους φιλοσόφους Ηράκλειτο και Εμπεδοκλή.

Η ηθική, όσον αφορά τα εξωτερικά γνωρίσματα, ποικίλλει από εποχή σε εποχή και από τόπο σε τόπο. Παρακολουθώντας τις κοινωνικές και ιστορικές εξελίξεις η έννοια του όρου μεταβάλλεται. Όπως αλλάζουν οι καιροί, έτσι αλλάζουν και οι άνθρωποι και φυσικά οι αντιλήψεις περί ηθικής. Η έννοια της ηθικής κατά την αρχαιότητα είχε διαφορετικό προσανατολισμό από εκείνη που έλαβε κατά τους νεώτερους χρόνους. Κάτι, που σε παλαιότερους καιρούς φαινόταν ανήθικο, στους τωρινούς μπορεί να φαίνεται φυσιολογικό.

Η εξέλιξη της ηθικής ως φιλοσοφικής επιστήμης διαιρείται σε τρεις περιόδους (Κάλφας, 2004):

- Την αρχαία εποχή, κατά την οποία τέθηκαν τα θεμέλια της θεώρησης των ηθικών φαινομένων, αναζητήθηκε η μέθοδος της έρευνας και οι συζητήσεις

κορυφώθηκαν στον προσδιορισμό του ύψιστου αγαθού και στον καθορισμό του σκοπού της ζωής. Σύμφωνα με αυτήν, κύριος σκοπός του ανθρώπου ήταν η τελειότητα, η αρμονική δηλαδή ανάπτυξη του σώματος και της ψυχής, η καλοκαγαθία. Ο Πλάτων και ο Αριστοτέλης θεωρούν ότι το ύψιστο αγαθό, στο οποίο οφείλει να τείνει ο άνθρωπος για να είναι ικανός να επιτελεί σωστά τα καθήκοντα ως προς τον εαυτό του και τους άλλους, είναι η θεωρητική ενέργεια του νου. Οι Στωικοί φιλόσοφοι πιστεύουν ότι το ύψιστο αγαθό είναι η απαλλαγή από τα πάθη και ότι άριστος είναι ο τρόπος ζωής του σοφού

- Τη μεσαιωνική εποχή, κατά την οποία τα ηθικά ιδεώδη καθορίζονται από τη θρησκευτική πίστη. Ο Κομφούκιος αναφέρεται στα καθήκοντα τα οποία έχει κάθε άνθρωπος στη ζωή του και θεωρεί, σαν σοφό, μόνο τον ενάρετο. Οι Ιουδαίοι, οι Βαβυλώνιοι και άλλοι λαοί της Ανατολής, οι οποίοι ανέπτυξαν πολιτισμό, είχαν σαν σκοπό να επιδιώξουν τα ηθικά διδάγματα
- Τη νεότερη εποχή, κατά την οποία επανέρχεται η φιλοσοφία στις αναζητήσεις που εγκαινίασε η αρχαιότητα. Ο αριθμός των προβλημάτων που συζητούνται είναι μεγαλύτερος και το ηθικό φαινόμενο εξετάζεται από πολλές πλευρές. Ο Adam Smith αναφέρθηκε εκτεταμένα στην ηθική, θέλοντας να δείξει ότι το δίκαιο και η ηθική δε στηρίζονται τόσο στη φιλαυτία, όσο στην οικονομική ενέργεια του ανθρώπου. Ακόμη, ορισμένοι Άγγλοι ηθικολόγοι εισήγαγαν την έννοια του ηθικού αισθήματος για να δηλώσουν το συναίσθημα «του καλού και του πρέποντος». Επίσης, εκτεταμένη μελέτη για την ηθική έγινε και από το Francis Nietzsche, ο οποίος υπήρξε ο εισηγητής της άρνησης της κρατούσας ηθικής, της ανατροπής των ηθικών αξιών και της επικράτησης του θεανθρώπου. Τέλος, ο Emmanuel Kant, ο ιδρυτής της κριτικής φιλοσοφίας υποστήριξε ότι ο ηθικός νόμος υπάρχει σε εμάς και ότι εκδηλώνεται σε γενική και τυπική προστακτική.

Ο Kant έκανε διάκριση ανάμεσα στην ηθικότητα και τη νομιμότητα και χρησιμοποιεί τη λέξη ηθικός διαφορετικά από το νόμιμος. Νομιμότητα είναι η συμφωνία της πράξης με τις προσταγές του νόμου, ενώ στην ηθικότητα, η αυτόνομη και ελεύθερη βούληση καθορίζει τις ηθικές πράξεις. Νόμιμες είναι οι πράξεις που αναφέρονται σε εξωτερικές μόνο ενέργειες και είναι σύμφωνες με τους νόμους. Το σύνολο των αρχών και αξιωμάτων που υπαγορεύουν στον

άνθρωπο το τι οφείλει να πράττει ή να παραλείπει ορίζεται ως ηθικός νόμος, και πηγάζει από τη λογική και ηθική φύση του ανθρώπου. Ξεχωρίζει από το φυσικό νόμο, καθώς ο καθένας μπορεί ελεύθερα να παραβεί τον ηθικό νόμο, ενώ ο φυσικός νόμος, ως νόμος της ανάγκης, δεν επιδέχεται εξαίρεση.

ΗΘΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ

Το Διαδίκτυο αποτελεί το μεγαλύτερο υπολογιστικό σύστημα στον κόσμο. Η δομή του είναι πλήρως ανοικτή σε κάθε χρήστη ηλεκτρονικού υπολογιστή παρέχοντας πρόσβαση σε ανεξάντλητες πηγές πληροφοριών. Επίσης, είναι απόλυτα αποκεντρωμένο και αυτοδιαχειριζόμενο, καθώς δεν είναι ιδιοκτησία κανενός και δεν ελέγχεται από κανέναν. Αποτελεί ένα πολύτιμο εργαλείο για τη διεύρυνση των γνώσεων, την έρευνα, την εργασία, τις καθημερινές συναλλαγές με δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς, αλλά και τη διασκέδαση.

Οι υπηρεσίες του Διαδικτύου παρέχουν στους χρήστες μια πληθώρα ωφελειών που σχετίζονται με την πρόσβαση σε ανεξάντλητες σχεδόν πηγές πληροφόρησης, την επίλυση απλών ή σύνθετων προβλημάτων, την αύξηση της παραγωγικότητας, την εκπαίδευση από απόσταση, την ανάπτυξη νέων τύπων εργασίας και εμπορίου, την ψυχαγωγία και πάνω από όλα την επικοινωνία.

Οι χρήστες του Διαδικτύου είναι σε θέση, αν αξιοποιήσουν θετικά όλα αυτά τα τεχνολογικά επιτεύγματα, να γίνουν κοινωνοί πρωτόγνωρων δυνατοτήτων και εμπειριών σε ότι αφορά στην ανάπτυξη της ελεύθερης βούλησης, της ελευθερίας της σκέψης, της έκφρασης, της μάθησης και της επικοινωνίας, την αυτοδυναμία και αυτοδιάθεσης, την περιφρούρηση της ανεξιθρησκίας, της φυλετικής ισότητας, τη διαφύλαξη της ισοτιμίας τους έναντι των άλλων μελών της ψηφιακής κοινότητας, τη διαφύλαξη της ιδιωτικότητας και την ενίσχυση της ακεραιότητας της προσωπικότητάς τους.

Παρόλα αυτά όμως, το Διαδίκτυο δεν αποτελεί έναν κόσμο όμορφο και αγγελικά πλασμένο, αλλά έναν αντικατοπτρισμό της κοινωνίας. Αποτέλεσμα αυτού είναι να έχει τα καλά του, τα άσχημά του, τα ηθικά του, τα ανήθικά του, τα σπουδαία του και τα ανούσιά του, όπως άλλωστε και για κάθε τεχνολογικό επίτευγμα. Είναι

ανοιχτό σε όλους, ακόμα και σε αυτούς που επιθυμούν να βλάψουν τους συνανθρώπους τους με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, είτε με παράνομο και επιβλαβές υλικό που ανεβάζουν σε ιστοσελίδες στο Διαδίκτυο, είτε παρασύροντας μέσω του Διαδικτύου νέους και παιδιά, είτε χρησιμοποιώντας προσωπικά μας δεδομένα για αθέμιτους σκοπούς. Θα ήταν λάθος αν κανείς προσπαθούσε να του προσδώσει το χαρακτηρισμό του «ηθικού» ή του «ανήθικου». Οι απόψεις αυτές ανήκουν σε άλλες εποχές και υποστηρίζονται ακόμη από εκείνους τους λίγους που άκριτα αποδέχονται ή με πάθος αντιστέκονται σε κάθε τεχνολογική εξέλιξη.

Στην εποχή της παγκοσμιοποίησης και της Κοινωνίας της Πληροφορίας, το διαχρονικό ζήτημα της ηθικής καθίσταται ιδιαίτερα επίκαιρο. Οι σύγχρονοι προβληματισμοί για το Διαδίκτυο, όπως αυτό έχει εξελιχθεί στις μέρες μας, εστιάζονται κυρίως γύρω από τις πραγματικές διαστάσεις που θα πάρει η σύγχρονη επικοινωνία. Προσεγγίζοντας τους νέους προβληματισμούς που ανακύπτουν με την ψηφιοποίηση της πληροφορίας και την διακίνηση της μέσα από το Διαδίκτυο και λαμβάνοντας υπόψη τα νέα χαρακτηριστικά της πληροφορίας και τις πρωτόγνωρες δυνατότητες του μέσου, βρισκόμαστε μπροστά σε καίρια ζητήματα ηθικής και δεοντολογίας όπως:

- **Η διαχείριση του Διαδικτύου ως εργαλείο πρόσβασης στον κόσμο της πληροφορίας.**

Αφορά την προέλευση της πληροφορίας, δηλαδή τον προσδιορισμό του ιδιωτικού και δημόσιου, αναφορικά με την πνευματική ιδιοκτησία της πληροφορίας (πνευματικά δικαιώματα) και την αναζήτηση για την ιδανική χρήση της ιδιωτικής πληροφορίας των ατόμων που διακινούνται στο Διαδίκτυο. Στη σημερινή εποχή της σύγχρονης τεχνολογίας, η συλλογή δεδομένων από ποικίλες πηγές γίνεται ταχύτερα, ο συνδυασμός και η αντιστοίχιση αυτών επιτυγχάνεται ευκολότερα και καθίσταται δυνατή η ανασυγκρότηση νέων πληροφοριών. Η φύση της πληροφορίας αλλάζει, καθώς αυτή μετασχηματίζεται σε συναλλακτικό αγαθό επιπρόσθετης οικονομικής αξίας και οι αλλαγές αυτές οδηγούν στη δημιουργία μιας «αγοράς προσωπικών πληροφοριών» με επιπτώσεις στα δικαιώματα και τις ελευθερίες των ατόμων και κατ' επέκταση του κοινωνικού συνόλου

- **Η αυτοδιαχείριση των χρηστών στο Διαδίκτυο**

Αφορά τα ηθικά όρια των χρηστών όταν απευθύνονται σε άλλους, ή όταν βρίσκονται ηθικά εκτεθειμένοι σε κινδύνους μέσω του Διαδικτύου. Τα ζητήματα που προκύπτουν είναι η περίεργη ηθική των hackers, η διατήρηση της ελευθερίας της έκφρασης μεταξύ ατόμων και ομάδων στο Διαδίκτυο, η ανταλλαγή πληροφοριών, η διαμόρφωση κοινωνικών ομάδων, η διαστρέβλωση της πραγματικότητας, η δυνατότητα άμεσης παρουσίασης στοιχείων κάποιας πραγματικότητας και η νέα κουλτούρα που πηγάζει από τη χρήση του Διαδικτύου. Επιπλέον, η επικοινωνία λαμβάνει χώρα σε κατάλληλα διαμορφωμένα δικτυακά περιβάλλοντα ενός ιδιότυπου “savoir vivre”, τα ελκυστικότερα των οποίων –ιδιαίτερα για επισκέψεις νεαρών χρηστών— είναι το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο (e-mail), οι δωμάτια συζητήσεων (chat rooms), τα διαδικτυακά παιχνίδια (game rooms) με δυνατότητες κατ’ όψιν υπόστασης ή εικονικότητας (virtuality) και τα περιβάλλοντα σεξουαλικού περιεχομένου (sex sites) με όλες τις αμφίβολες επιπτώσεις.

Η ηθική του Διαδικτύου είναι η ηθική που διέπει την ίδια την κοινωνία. Η δεοντολογική χρήση του Διαδικτύου εξαρτάται σχεδόν αποκλειστικά από την ηθική των χρηστών και ο δεοντολογικό κώδικας δράσης τους εξαρτάται από την ηθική αγωγή τους εκτός Διαδικτύου και εντός ζωής. Οι ανθρώπινες αξίες ακμάζουν ή παρακμάζουν, εξαρτώμενες από το εκάστοτε πλαίσιο αναφοράς και από την ηθική των πρωταγωνιστών του. Η ρευστότητα του ήθους επαληθεύεται πλήρως στην περίπτωση της απεριόριστης ελευθερίας που παρέχει η πρόσβαση στο Διαδίκτυο. Η ηθική διαμορφώνεται εκτός Διαδικτύου από το οικογενειακό περιβάλλον, το σχολείο, το σύστημα εκπαίδευσης, την παιδεία και γενικότερα, το κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον και τις επιδράσεις του στην προσωπικότητα του καθενός. Έτσι εκτός από τη «φωτεινή» πλευρά του Διαδικτύου, υπάρχει και μια άλλη «σκοτεινή» πλευρά, η οποία εξαρτάται, κατά κύριο λόγο, από τη στάση ζωής του καθενός.

Η σκοτεινή πλευρά του Διαδικτύου περιλαμβάνει κυρίως την ανεξέλεγκτη έκθεση άσεμνου, πορνογραφικού υλικού, με πολλές φορές διαστρεφόμενο περιεχόμενο, σε ένα ανεξάντλητο πλήθος δικτυακών τόπων και ιστοσελίδων. Εξίσου επικίνδυνη είναι η πλοήγηση σε ιστοσελίδες βίαιας, ρατσιστικής και τρομοκρατικής θεματολογίας, η συμμετοχή σε παράνομο τζόγο, η πρόσβαση σε ιστοσελίδες σατανιστικών και παραθρησκευτικών οργανώσεων. Επίσης, περιλαμβάνεται η

λήψη μηνυμάτων ηλεκτρονικού ταχυδρομείου με ακατάλληλο περιεχόμενο, από αγνώστους αποστολείς, η διακίνηση αρχείων με προσωπικά - ευαίσθητα δεδομένα, η παραβίαση του ιδιωτικού απορρήτου, το οικονομικό έγκλημα σε διαδικτυακές συναλλαγές, η αποστολή ιών και προγραμμάτων με σκοπό την πρόκληση καταστροφών στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές των αποδεκτών, η προώθηση προπαγανδιστικού υλικού, η διάδοση μηνυμάτων με σκοπό τον προσηλυτισμό ή ακόμη και την παρότρυνση σε αυτοκαταστροφικές ενέργειες. Τέλος, στη σκοτεινή πλευρά του Διαδικτύου περιλαμβάνονται και οι τηλε-συνομιλίες με άτομα αμφιβόλου ηθικής και προθέσεων, που εκμεταλλεύονται τις τεχνολογικές τους δεξιότητες για να αντλήσουν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα ή ακόμη να ασκήσουν δράσεις διακίνησης ναρκωτικών και προϊόντων εγκλήματος.

NOMIKA ZHTHMATA TOY DIAΔIKTYOY

Το Διαδίκτυο αποτελεί ένα χώρο δημόσιας και ιδιωτικής δραστηριότητας που έχει παγκόσμια διάσταση και ξεπερνά τα τοπικά σύνορα, δημιουργώντας νέες προκλήσεις, τις οποίες καλείται και η νομική επιστήμη να αντιμετωπίσει. Η προσέγγιση των νομικών θεμάτων που αφορούν το Διαδίκτυο προϋποθέτει όχι μόνο νομικές, αλλά και τεχνικές γνώσεις σε θέματα ηλεκτρονικών υπολογιστών, διαχείρισης δικτύων και πρωτοκόλλων του Διαδικτύου, καθώς χωρίς αυτές είναι δύσκολο να αντιληφθεί κανείς τα εγκλήματα που συμβαίνουν στο χώρο αυτό. Βέβαια, οι τεχνικές γνώσεις δεν επαρκούν για την κατανόηση της νομικής διάστασης του θέματος. Αυτό σημαίνει δηλαδή ότι, ο νομικός πρέπει να διαθέτει βασικές τεχνικές γνώσεις και ο τεχνικός πρέπει να γνωρίζει τουλάχιστον βασικές νομικές γνώσεις. Ο συνδυασμός των δύο αποτελεί το «κλειδί» για την κατανόηση των ζητημάτων που αφορούν στα εγκλήματα στο Διαδίκτυο και της αντιμετώπισής τους.

Εξίσου σημαντικό πρόβλημα αποτελεί η φύση των συναλλαγών και των συνεπαγόμενων μορφών εξαπάτησης, που υπερβαίνουν τα εθνικά σύνορα και καθιστούν έτσι πολύ δύσκολη την παρακολούθηση και αντιμετώπισή τους. Ένα άλλο ζήτημα είναι επίσης η νομική ορολογία που συχνά δε μπορεί να παρακολουθηθεί με μεγάλη αποτελεσματικότητα την τεχνολογική εξέλιξη και για το

λόγο αυτό, αντιμετωπίζει μόνο μερικώς το θέμα των εγκλημάτων στο Διαδίκτυο. Δεν υπάρχει ακόμα γενικά αποδεκτός ορισμός του εγκλήματος στο Διαδίκτυο, ούτε στην διεθνή νομοθεσία, ούτε στην διεθνή νομολογία ή βιβλιογραφία. Σύμφωνα με την ειδική ομάδα εμπειρογνομόνων του ΟΑΣΑ, που συνεστήθη το 1983, για να εξετάσει το ζήτημα της ηλεκτρονικής εγκληματικότητας ως «ηλεκτρονικό έγκλημα μπορεί να οριστεί αυτό που σχετίζεται άμεσα με την κατάχρηση των δυνατοτήτων των ηλεκτρονικών υπολογιστών».

Ως έγκλημα που διαπράττεται με ηλεκτρονικό υπολογιστή μπορεί να χαρακτηριστεί κάθε παράνομη, ανήθικη ή χωρίς δικαίωμα συμπεριφορά, που σχετίζεται με την αυτόματη επεξεργασία ή μετάδοση δεδομένων.

Το έγκλημα στο Διαδίκτυο είναι μία ειδικότερη μορφή του ηλεκτρονικού εγκλήματος, το οποίο με τη σειρά του είναι μία ειδικότερη μορφή του κοινού εγκλήματος. Μπορεί να γίνει μια διάκριση των σχετικών (ηλεκτρονικών) εγκλημάτων σε:

1. Σε εγκλήματα που διαπράττονται τόσο σε κοινό περιβάλλον, όσο και στο Διαδίκτυο, όπως είναι η συκοφαντική δυσφήμιση που διαπράττεται και με την χρήση του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και η αντιγραφή ενός πνευματικού έργου (μουσικό τραγούδι, πρόγραμμα ηλεκτρονικού υπολογιστή)
2. Σε εγκλήματα που διαπράττονται μέσω ηλεκτρονικών υπολογιστών, όπως είναι η χωρίς δικαίωμα αντιγραφή προγράμματος
3. Σε εγκλήματα που διαπράττονται αποκλειστικά σε περιβάλλον Διαδικτύου, όπως είναι η παράνομη ή χωρίς δικαίωμα πρόσβαση σε ηλεκτρονικό υπολογιστή (hacking) ή η διάδοση παιδικού πορνογραφικού υλικού μέσω του Διαδικτύου.

Τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του εγκλήματος στο Διαδίκτυο είναι (<http://www.lawnet.gr>):

- Το έγκλημα στο Διαδίκτυο είναι γρήγορο, καθώς διαπράττεται σε χρόνο δευτερολέπτων και πολλές φορές δεν το αντιλαμβάνεται ούτε το ίδιο το θύμα
- Είναι εύκολο στην διάπραξή του, φυσικά για όσους το γνωρίζουν και ενέχει την

ασφάλεια της απόστασης από το φυσικό σημείο του εγκλήματος, ενώ συχνά δεν αφήνει ίχνη (δακτυλικά αποτυπώματα)

- Απαιτούνται άριστες και εξειδικευμένες γνώσεις για την τέλεσή του
- Μπορεί να διαπραχθεί χωρίς την φυσική μετακίνηση του δράστη, πατώντας μόνο ορισμένα πλήκτρα του υπολογιστή του
- Δίνει τη δυνατότητα σε άτομα με ορισμένες ιδιαιτερότητες (π.χ. παιδόφιλους) να επικοινωνούν γρήγορα και σε πραγματικό χρόνο, χωρίς μετακίνηση, εύκολα, ανέξοδα, μέσα από άμεσα αναμεταδιδόμενες συζητήσεις (chat rooms)
- Οι «εγκληματίες του κυβερνοχώρου» πολλές φορές δεν εμφανίζονται με την πραγματική των ταυτότητα ή εμφανίζονται ανώνυμα
- Είναι έγκλημα «χωρίς πατρίδα», παρόλο που μπορεί να έχει συνέπειες ταυτόχρονα σε πολλούς τόπους
- Είναι δύσκολο να προσδιοριστεί ο τόπος τελέσεως του, ενώ ακόμα και αν συμβεί αυτό, είναι δύσκολο να εντοπιστεί ο δράστης
- Για την διερεύνησή του απαιτείται συνεργασία δύο τουλάχιστον κρατών, αυτού στο οποίο έγινε και αυτού όπου βρέθηκαν τα αποδεικτικά στοιχεία. Σπάνιες είναι οι περιπτώσεις, όπου το έγκλημα στο Διαδίκτυο περιορίστηκε στα όρια ενός μόνον κράτους
- Οι κοινές Συμβάσεις για αμοιβαία Δικαστική Συνδρομή δεν επαρκούν, εξαιτίας της φύσεως των αποδεικτικών στοιχείων, που πρέπει να εντοπιστούν και να κατασχεθούν, σε συνδυασμό με την ταχύτητα ενεργείας των Διωκτικών Αρχών
- Δεν υπάρχουν επαρκή στατιστικά στοιχεία, καθώς ελάχιστες περιπτώσεις εγκλημάτων του Διαδικτύου καταγγέλλονται. Αυτό συμβαίνει για να μην αμφισβητηθεί η αξιοπιστία των παθόντων, οι οποίοι είναι κυρίως εταιρείες
- Η διερεύνηση και ανακριτική προσέγγιση, για όσους άλλους ασχολούνται με την συγκεκριμένη μορφή εγκλήματος (Αστυνομία, Εισαγγελείς, Δικαστές, Δικηγόρους) είναι δύσκολη και απαιτεί άριστη εκπαίδευση και εξειδικευμένες

γνώσεις

- Ο εγκληματίας του Διαδικτύου διαφέρει από τον κοινό εγκληματία, καθώς δεν μπορεί ο καθένας να διαπράξει έγκλημα στο Διαδίκτυο, χωρίς να διαθέτει ειδικές γνώσεις, τεχνική επιδεξιότητα και τεχνικά μέσα. Ο εγκληματίας του Διαδικτύου, δεν ενεργεί από ανάγκη ή από οικονομική ανέχεια, αφού η διάπραξη του εγκλήματος προϋποθέτει την ύπαρξη μιας ικανής οικονομικής υποδομής (αγορά και συντήρηση ηλεκτρονικού υπολογιστή, αυξημένο τηλεφωνικό λογαριασμό, συνδρομή σε παροχέα πρόσβασης, εκπαίδευση). Τους εγκληματίες του Διαδικτύου μπορούμε να τους κατατάξουμε σε δύο κατηγορίες (Κούρος, <http://www.astynomia.gr>):
  1. Σε αυτούς που «επιτίθενται» στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές, μέσω της χρήσης του Διαδικτύου (hackers), απλά από ευχαρίστηση ή περιέργεια, για να μάθουν κάποια προσωπικά στοιχεία, χωρίς να επιδιώκουν κάποιο οικονομικό όφελος.
  2. Σε αυτούς που δεν «εισβάλλουν» απλά για να μάθουν κάτι, αλλά από οικονομικό όφελος (cracker). Αυτοί μόλις μάθουν το στοιχείο που επιθυμούν (π.χ. τον αριθμό της πιστωτικής κάρτας) δίνουν και την κατάλληλη εντολή στην Τράπεζα για την μεταφορά ενός ποσού στον λογαριασμό τους.

Μπορεί να υποστηριχθεί ότι το έγκλημα στο Διαδίκτυο είναι μια ειδικότερη μορφή του εγκλήματος και αυτό γιατί ο εγκληματίας του Διαδικτύου πρέπει να διαθέτει:

- Εξειδικευμένη επιδεξιότητα, να έχει γνώσεις του συστήματος πληροφορικής, να είναι κοινωνικός και να μπορεί να αντιληφθεί που θα «πετύχει» το θύμα του
- Γνώση του Διαδικτύου, του επιμέρους «περιβάλλοντος», καθώς και να γνωρίζει τα μυστικά του χώρου που θα παραβιάσει. Όπως ακριβώς δρα ο «κοινός εγκληματίας», έτσι και ο εγκληματίας του Διαδικτύου συλλέγει πληροφορίες, κατοπτρεύει και παρακολουθεί το ηλεκτρονικό περιβάλλον (site), στο οποίο πρόκειται να ενεργήσει την παράνομη πράξη του
- Απαραίτητα τεχνικά και οικονομικά μέσα (computer, software) για τη διάπραξη

του εγκλήματος.

Συμπερασματικά λοιπόν μπορεί να λεχθεί ότι, το έγκλημα του Διαδικτύου είναι πιο προηγμένο, καθώς απουσιάζουν τα όρια και μεταβιβάζονται τεράστιοι όγκοι πληροφοριών, χωρίς ελέγχους και χωρίς να μπορούν να υπαχθούν στο ελεγκτικό πεδίο μιας μόνο εθνικής νομοθεσίας. Αυτό βέβαια δε σημαίνει ότι δεν υφίστανται ρυθμίσεις και ότι ο χώρος του Διαδικτύου θα παραμείνει αρρυθμιστος. Ωστόσο οι ιδιαιτερότητες που παρουσιάζει σε σχέση με υφιστάμενους χώρους, τους οποίους καλείται να ρυθμίσει το δίκαιο, καθιστούν το Διαδίκτυο μια πραγματική πρόκληση για τη νομική επιστήμη και ένα πεδίο το οποίο πρέπει να ρυθμιστεί σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο.

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΗΘΙΚΗΣ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΤΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ

Ένα επάγγελμα προκύπτει, όταν η κοινωνία αναγνωρίζει την ουσιαστική αξία που προσφέρουν τα μέλη της ομάδας, ατομικά ή ομαδικά. Η ανάπτυξη ενός επαγγελματικού ηθικού συμβολαίου δεν αποτελεί ατομικό ζήτημα. Η δημιουργία κωδίκων ηθικής σε επιχειρήσεις και οργανισμούς αναπτύχθηκε γύρω στο 1990, οπότε και διορίστηκαν σύμβουλοι ηθικής, συντάχθηκαν οδηγίες για την ηθική συμπεριφορά. Τα επαγγέλματα που έχουν αποκτήσει κύρος διακρίνονται από (Boyd, 2005):

- Την εξειδίκευση που έχουν
- Την τήρηση υψηλών ηθικών δεδομένων
- Τον έλεγχο στη συμπεριφορά των μελών και τη δυνατότητα απόρριψης εκείνων που δεν συμπεριφέρονται σύμφωνα με τους κανόνες ηθικής που ορίζει το επάγγελμα
- Την παροχή χρήσιμων υπηρεσιών στη κοινωνία
- Την ιδιαίτερη σημασία που δίνουν σε ορισμένα δικαιώματα και προνόμια.

Οι κώδικες ηθικής είναι μια σειρά από επαγγελματικούς ηθικούς κανόνες, οι οποίοι αναπτύσσονται για μια επαγγελματική κοινότητα και πρέπει να αναθεωρούνται με βάση τις ανάγκες της κοινότητας αυτής. Οι κώδικες μπορούν να βοηθήσουν τον

επαγγελματία παρέχοντάς του οδηγίες ηθικής, βοηθώντας τον να αναθεωρήσει την επαγγελματική του σκέψη, να ελέγχει τις πράξεις του και να ασκεί το επάγγελμα με συνέπεια. Η δυσκολία για την εφαρμογή των κωδίκων ηθικής έγκειται στο γεγονός ότι δεν μπορεί να υπάρξει αποτελεσματική παρέμβαση των ειδημόνων ενός αντικειμένου για να επιβληθεί ένας κώδικας ηθικής. Αυτό που μπορεί να κάνει η φιλοσοφία είναι να θέσει σαφείς επεξηγήσεις για διφορούμενες λέξεις ή έννοιες. Δεν υπάρχει περίπτωση να βρεθεί κάποια ηθική θεωρία που να ταυτίζεται απόλυτα με την ηθική λογική αντίληψη του καθενός, γιατί είναι δόγματα διαισθητικής γνώσης του καθενός, τα οποία δεν αποτελούν κοινές ηθικές πεποιθήσεις για όλους.

Στην Ελλάδα, το 2005 ιδρύθηκε το Ελληνικό Ινστιτούτο Επιχειρηματικής Ηθικής που εκπροσωπεί το European Business Ethics Network (Ευρωπαϊκό Δίκτυο Επιχειρηματικής Ηθικής). Το Ελληνικό Ινστιτούτο Επιχειρηματικής Ηθικής είναι ένα μη κερδοσκοπικό σωματείο και κοινή πεποίθηση των ιδρυτικών μελών του είναι ότι η επιχειρησιακή ηθική διαδραματίζει ολοένα και πιο σημαντικό ρόλο στην επιχειρηματικότητα, καθώς η κοινωνία σήμερα αντιλαμβάνεται τις επιχειρήσεις ως οργανικά μέλη του κοινωνικού συνόλου και προσδοκά από αυτές να δρουν βάσει συγκεκριμένων προτύπων και κανόνων δεοντολογίας και να εκπληρώνουν βασικές υποχρεώσεις απέναντι στο περιβάλλον στο οποίο αναπτύσσονται, είτε πρόκειται για κοινωνικό, πολιτικό, πολιτιστικό ή οικονομικό περιβάλλον.

Τα τελευταία χρόνια, η πληροφοριακή ηθική έχει αυξηθεί σε μεγάλο βαθμό σαν ένας τομέας της εφαρμοσμένης ηθικής. Το Διεθνές Κέντρο για την Πληροφοριακή Ηθική είναι προσανατολισμένο στο να καθοδηγεί τους επαγγελματίες της πληροφόρησης ανά τον κόσμο στο να πληροφορούν και να υποστηρίζουν το κοινό με βάση τις αρχές της ηθικής. Καθώς η παγκοσμιοποίηση έχει γίνει παγκόσμια τάση, η ιδιωτικότητα, η μεταφορά πληροφοριών εκτός των συνόρων μιας χώρας, η ελεύθερη ανταλλαγή ιδεών, η προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας και το δικαίωμα του ανθρώπου να γνωρίζει τα πάντα, είναι μερικά από τα θέματα, τα οποία πρέπει να καθοριστούν, θέτοντας σα βάση τις αντίθετες αξίες και τα ανταγωνιστικά ενδιαφέροντα. Στα πλαίσια των παραπάνω ενεργειών η UNESCO, προβαίνει σε μια σειρά δραστηριοτήτων και δημιουργεί μια σειρά από πολύγλωσσες τράπεζες πληροφοριών στη βιοηθική και σε άλλους τομείς της εφαρμοσμένης ηθικής. Το δίκτυο πληροφόρησης που δημιούργησε περιλαμβάνει

τέσσερις βάσεις δεδομένων με εμπειρογνώμονες, ιδρύματα ή επιτροπές, με τη νομοθεσία, οδηγίες και κανόνες σε τομείς της ηθικής και ένα πρόγραμμα διδασκαλίας ηθικής. Η ενέργεια αυτή με την επωνυμία Global Ethics Observatory (GEO – Παρατηρητήριο της Παγκόσμιας Ηθικής) είναι προσβάσιμη από όλα τα μέλη της UNESCO, ώστε να ανευρίσκονται οι υπεύθυνοι και ειδήμονες και να προσφέρεται χρήσιμο υλικό για την καθιέρωση επιτροπών και νόμων στον τομέα της ηθικής.

Την επόμενη δεκαετία, οι ηθικές προκλήσεις θα είναι μεγαλύτερες στα διάφορα επαγγέλματα και στους ακαδημαϊκούς χώρους. Το κίνημα αυτό για τη δημιουργία πληροφοριακής ηθικής, σε πολλούς τομείς θα αποτελέσει χρήσιμη βάση για το μέλλον, εφόσον τίθενται ζητήματα, όπως η ανθρώπινη ελευθερία, η ατομικότητα, ο πολιτισμός, η παγκόσμια ειρήνη.

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΗΘΙΚΗΣ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΔΙΕΘΝΩΣ

Οι κώδικες ηθικής για τους βιβλιοθηκονόμους είναι σχετικά πρόσφατο φαινόμενο, καθώς οι περισσότεροι καθιερώθηκαν μετά το δεύτερο μισό του 20ου αιώνα, με εξαίρεση τον αρχαιότερο που δημοσιεύτηκε το 1930 από την American Library Association (ALA – Αμερικάνικη Ένωση Βιβλιοθηκών) και υιοθετήθηκε το 1939 ορίζοντας τον τρόπο χρήσης των βιβλιοθηκών. Ο κώδικας αυτός, υπό την πίεση των εξελίξεων τόσο του επαγγέλματος, όσο και των μέσων άσκησης του, αναθεωρήθηκε κατά σειρά τα έτη 1975, το 1981 και τελευταία το 1995.

Επίσης, πολλοί μελετητές τόνισαν την ανάγκη για συνεχή εκσυγχρονισμό των κωδίκων, όπως ο L.W. Finks, που υποστήριξε ότι οι κώδικες ηθικής είχαν σοβαρές ελλείψεις, καθώς δεν κατάφερναν να δώσουν οδηγίες στους επαγγελματίες για τις ευθύνες τους και τις προτεραιότητες τους, δεν τους ενέπνεαν επαγγελματικά ιδανικά και δεν προώθησαν στην κοινωνία το σκοπό του επαγγέλματος. Οι επαγγελματικοί κώδικες ηθικής σύμφωνα με τον Finks έπρεπε να επικεντρώνονται στον τρόπο που ασκούν οι βιβλιοθηκονόμοι το επάγγελμά τους και αν μπορούν έτσι να χαρακτηριστούν ως επαγγελματίες.

Ένας άλλος μελετητής, ο Bekker, σχολίασε τους κώδικες ηθικής και υποστήριξε ότι οι κώδικες πρέπει να καλύπτουν τα εξής (IFLA: <http://www.ifla.org/faife/ethics/codes.htm>):

1. Συμπεριλαμβάνουν τη φιλοσοφία του επαγγέλματος.
2. Διασφαλίζουν την εχεμύθεια στις εμπιστευτικές πληροφορίες κάθε είδους.
3. Παρέχουν σε όλους τους υπαλλήλους το δικαίωμα να εμπλέκονται σε δραστηριότητες εκτός του επαγγέλματος, όπως η συμμετοχή τους σε πολιτικά κόμματα.
4. Τονίζουν το δικαίωμα του επαγγελματία για συνεχή εκπαίδευση.
5. Προωθούν την ανάπτυξη του επαγγέλματος.
6. Ενθαρρύνουν στους επαγγελματίες να είναι μέλη βιβλιοθηκονομικών οργανισμών.
7. Επισημαίνουν την ευθύνη κάθε επαγγελματία απέναντι στους κώδικες.
8. Προωθούν τη πνευματική ελευθερία στους χώρους της βιβλιοθήκης.
9. Παρέχουν τη δυνατότητα για ελεύθερη επιλογή του υλικού της βιβλιοθήκης από τους υπαλλήλους της χωρίς λογοκρισία.

Σε διεθνές επίπεδο, οι παραπάνω προσδοκίες, εκπληρώθηκαν από τη International Federation of Library Association (IFLA -- Διεθνή Ομοσπονδία Βιβλιοθηκών) το 1997, όταν ανέλαβε να ιδρύσει την Επιτροπή για την Ελεύθερη Πρόσβαση στις Πληροφορίες και την Ελευθερία της Έκφρασης (Free Access to Information and Freedom Expression- FAIFE), η οποία θα μεριμνούσε για θέματα διεθνούς σημασίας για τις βιβλιοθήκες. Με αυτήν την απόφαση, η IFLA αποφάσισε ότι είχε ευθύνη για την ελεύθερη πρόσβαση στις πληροφορίες και επιβεβαίωσε τη στήριξή της για το επάγγελμα του βιβλιοθηκονόμου σύμφωνα με την Παγκόσμια Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Η FAIFE φροντίζει για τον τρόπο που θα ενεργούν τα άτομα και οι βιβλιοθήκες αναφορικά με το δικαίωμα του καθενός στην πρόσβαση στις πληροφορίες. Με την εφαρμογή των πρακτικών της FAIFE, η IFLA έκανε ένα σημαντικό βήμα για την πνευματική ελευθερία και τα ανθρώπινα δικαιώματα και εισήγαγε τη διάσταση του κοινωνικού παράγοντα του επαγγέλματος, σε αντίθεση με το παρελθόν, όπου δινόταν έμφαση στην τεχνική

υποστήριξη (Guy, 1996).

ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Το επαγγελματικό περιβάλλον στην Ελλάδα κάνει τα πρώτα δειλά βήματα στη δημιουργία των κωδίκων ηθικής. Η Ένωση Ελλήνων Βιβλιοθηκονόμων και Επιστημόνων Πληροφόρησης (Ε.Ε.Β.Ε.Π.), πραγματοποίησε σχετικά πρόσφατα μια προσπάθεια για τη δημιουργία κωδίκων, εκδίδοντας ένα λιτό κώδικα δεοντολογίας. Είναι ένας κώδικας ηθικής και δεσμεύει το βιβλιοθηκονόμο ως επαγγελματία. Δεν είναι κώδικας νομικού χαρακτήρα και σε αυτόν έχουν υποχρέωση συμμόρφωσης τα μέλη της Ένωσης, καθώς αντιπροσωπεύει την αυτονομία του επαγγέλματος και αναφέρεται στις υποχρεώσεις του βιβλιοθηκονόμου απέναντι στο χρήστη και στο επάγγελμα (ΕΕΒΕΠ: <http://www.eebep.gr>).

Παρόμοιο είναι και το περιεχόμενο του κώδικα δεοντολογίας των Αρχιονόμων, όπου αναφέρεται η υποχρέωση της διαφύλαξης της αυθεντικότητας των αρχείων και του περιεχομένου τους, η αντικειμενικότητα κατά την επεξεργασία τους και ο σεβασμός στο δικαίωμα της πρόσβασης των χρηστών σε αυτά (Ελληνική Αρχειακή Εταιρεία, 1998).

Στους κώδικες αυτούς προβάλλονται αξίες, όπως η ελευθερία της πρόσβασης στις πληροφορίες και στη διάδοσή τους, η αντικειμενική εξυπηρέτηση του κοινού, η συνεχής εκπαίδευση των υπαλλήλων, η συμμετοχή τους σε οργανισμούς και η μεταξύ τους συνεργασία. Δεν τονίζονται, όμως, πουθενά θέματα ιδιωτικότητας, προστασίας δεδομένων ή λογοκρισίας των πληροφοριών σε οποιαδήποτε μορφή και αν εμφανίζονται αυτές.

Καθώς προκύπτουν συνεχώς καινούργια ζητήματα, η Ένωση Ελλήνων Βιβλιοθηκονόμων μοιάζει να μην συμμετέχει σε αυτά. Διάφορα ζωτικά ερωτήματα προκύπτουν, τα οποία επιζητούν άμεση αντιμετώπιση κι επίλυση, όπως παραδείγματι χάριν:

- α) Τι πρέπει να κάνει ένας βιβλιοθηκονόμος αν του ζητηθεί να αποκαλύψει τα αρχεία της βιβλιοθήκης στην αστυνομία;
- β) Αν αποκαλύψει πληροφορίες που θεωρούνται αυτονόητα εμπιστευτικές, όπως

είναι τα αρχεία βιβλιοθηκών, θα έχει πράξει σωστά;

γ) Πως μπορεί όμως και να μην το κάνει από τη στιγμή που δεν δεσμεύεται και δεν καλύπτεται από κάποιο ηθικό κανόνα;

Ένωση Ελλήνων Βιβλιοθηκονόμων & Επιστημόνων Πληροφόρησης

Η Ένωση Ελλήνων Βιβλιοθηκονόμων και Επιστημόνων Πληροφόρησης (Ε.Ε.Β.Ε.Π.) ιδρύθηκε το 1968 και αποτελεί το μοναδικό, αναγνωρισμένο, πανελλήνιο επιστημονικό σωματείο των Ελλήνων Βιβλιοθηκονόμων. Οι σκοποί της Ένωσης είναι πολλαπλοί, με κυριότερους (ΕΕΒΕΠ: <http://www.eebep.gr>):

1. Την αναγνώριση και προώθηση της επιστήμης της βιβλιοθηκονομίας και την αναγνώριση του ρόλου του βιβλιοθηκονόμου στην κοινωνία, την εφαρμογή της επαγγελματικής δεοντολογίας και την προώθηση των θεμάτων της βιβλιοθηκονομικής παιδείας όλων των βαθμίδων στη χώρα μας.
2. Την προώθηση της ανάπτυξης και του εκσυγχρονισμού των βιβλιοθηκών της χώρας ώστε να είναι σε θέση να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της κοινωνίας για:
  - παιδεία
  - έρευνα
  - ενημέρωση
  - ελεύθερη διακίνηση των ιδεών
  - προώθηση της μόρφωσης και δημιουργία προγραμμάτων για τον αναλφαβητισμό, και
  - προβολή των συγγραφέων και των βιβλίων.
3. Την ενημέρωση των βιβλιοθηκονόμων σχετικά με την εξέλιξη της επιστήμης τους με την διοργάνωση συνεδρίων, ημερίδων και συναντήσεων σε συνεργασία και με άλλους φορείς που δραστηριοποιούνται σε συναφείς χώρους.
4. Την αναβάθμιση των βιβλιοθηκών και τον τεχνολογικό εκσυγχρονισμό τους

ώστε να είναι σε θέση να παίξουν τον ρόλο κέντρων πληροφόρησης για όλους τους πολίτες και να αναπτύξουν σύγχρονους τρόπους εξυπηρέτησης.

5. Την αξιολόγηση και αξιοποίηση της πληθώρας των πληροφοριών που διακινούνται με τα σύγχρονα μέσα (διαδίκτυο) και την πρόσβαση σε αυτές των πολιτών μέσω των βιβλιοθηκών.

Η Ε.Ε.Β.Ε.Π. έχει πραγματοποιήσει μέχρι σήμερα σεμινάρια, ημερίδες και πανελλήνια συνέδρια για ειδικά θέματα και έχει εκδώσει σειρά εγχειριδίων και περιοδικών. Παράλληλα, είναι μέλος διεθνών οργανισμών, έχει συμβουλευτικό ρόλο για θέματα της αρμοδιότητας της και συνεργάζεται με φορείς που προωθούν τις εξελίξεις στον χώρο της οργάνωσης και διάδοσης της πληροφορίας (Υπουργείο Παιδείας, Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης, Εθνικό Κέντρο Βιβλίου κ.λπ.).

ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΧΡΗΣΗΣ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ ΣΤΙΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ

Οι βιβλιοθηκονόμοι αντιστέκονται στον πειρασμό να εισάγουν κανονισμούς, καθώς απαιτείται περισσότερος χρόνος για να υλοποιηθούν και να επιβληθούν. Επιπλέον, κατά τη διάρκεια της διαδικασίας αλλάζει ο ρόλος τους σε εξουσιαστικό αντί για εξυπηρετικό. Μια πιθανή εναλλακτική λύση που υιοθετήθηκε από ένα σημαντικό αριθμό βιβλιοθηκών και υποστηρίζεται από συνδέσμους βιβλιοθηκών, είναι η υλοποίηση Πολιτικών Χρήσης Διαδικτύου. Πρόκειται για έναν αριθμό από κανόνες και κανονισμούς, με τους οποίους ο χρήστης αναλαμβάνει να συμμορφώνεται για να μπορεί να προσπελάσει το Διαδίκτυο στο χώρο της βιβλιοθήκης.

Σε ορισμένες βιβλιοθήκες, οι υπολογιστές με πρόσβαση στο Διαδίκτυο προβάλλουν στην αρχική οθόνη μια «Συμφωνία Αποδεκτής Χρήσης», την οποία οι χρήστες πρέπει να «επιλέξουν», ώστε να τους επιτραπεί η πρόσβαση. Εναλλακτικά, παρέχεται στους χρήστες μια γραπτή συμφωνία, την οποία πρέπει να υπογράψουν προκειμένου να χρησιμοποιήσουν το Διαδίκτυο. Αυτού του είδους η συμφωνία όμως δεν επαρκεί, καθώς για κάποιους βιβλιοθηκονόμους υπάρχει η αίσθηση ότι οι χρήστες δε διαβάζουν το περιεχόμενο πριν συμφωνήσουν και το επιλέξουν ή στην περίπτωση που πρόκειται για γραπτή συμφωνία την

υπογράφουν χωρίς να τη διαβάσουν.

Οι βιβλιοθήκες θα πρέπει να αναπτύξουν μια ξεκάθαρη, συγκεκριμένη, αντικειμενική Πολιτική Χρήσης για το Διαδίκτυο, η οποία δε θα πρέπει να θέτει περιορισμούς στο περιεχόμενο του υλικού που προβάλλεται, πέρα από μια γενική ανακοίνωση που θα δηλώνει ότι η βιβλιοθήκη δεν συγχωρεί τη χρήση του εξοπλισμού της βιβλιοθήκης που είναι άσεμνο, πορνογραφία με παιδιά, ή είναι βλαβερό στους ανήλικους. Η Πολιτική Χρήσης μπορεί να χαρακτηρίζεται από έναν αριθμό κανονισμών ουδέτερων ως προς το περιεχόμενο, συμπεριλαμβανομένων και των αυστηρών χρονικών ορίων και εφόσον η βιβλιοθήκη επιτρέπει εκτυπώσεις από τα τερματικά Διαδικτύου, ξεκάθαρα όρια του αριθμού των σελίδων που οι πελάτες θα τυπώνουν. Φυσικά, οι βιβλιοθήκες θα πρέπει να καταβάλλουν κάθε προσπάθεια να επιβάλλουν τις Πολιτικές Χρήσης με τρόπο συνεπή και αντικειμενικό, εξασφαλίζοντας ότι όλες οι πολιτικές που σχετίζονται με το Διαδίκτυο να εντάσσονται και να συντάσσονται με τη γενικότερη πολιτική χρήσης των υπηρεσιών της εκάστοτε βιβλιοθήκης.

Όσον αφορά τους ανήλικους χρήστες, οι βιβλιοθήκες θα πρέπει να έχουν τις Πολιτικές Χρήσης γραπτώς και θα πρέπει να τις τοποθετούν σε εμφανή θέση γύρω από τους υπολογιστές με πρόσβαση στο Διαδίκτυο, ώστε να προειδοποιούν τους γονείς στην περίπτωση που δεν χρησιμοποιείται λογισμικό φιλτραρίσματος. Η Πολιτική Χρήσης θα πρέπει να καθιστά ξεκάθαρο ότι οι γονείς και όχι το προσωπικό της βιβλιοθήκης, έχουν την τελική ευθύνη παρακολούθησης της δραστηριότητας των παιδιών τους στο Διαδίκτυο. Οι βιβλιοθήκες θα πρέπει να προσφέρουν πρόσβαση σε ιστοσελίδες για ανήλικους και απευθείας συνδέσμους που έχουν αναπτυχθεί για τα παιδιά, μειώνοντας την πιθανότητα να προσπελάσει κατά λάθος ένας ανήλικος κάποιο άσεμνο ή βλαβερό υλικό.

Οι συμφωνίες αυτές δεν αποτελούν τη μοναδική εναλλακτική λύση για σύστημα φιλτραρίσματος. Υπάρχουν κι άλλα διαθέσιμα μέσα που χρησιμοποιούνται σήμερα από πολλές δημόσιες βιβλιοθήκες και φυσικά, οι όροι της συμφωνίας αποδεκτής χρήσης διαφέρουν από χώρα σε χώρα.

- **Παρακολούθηση**

Ορισμένες βιβλιοθήκες του Ηνωμένου Βασιλείου λειτουργούν με κεντρικά

συστήματα παρακολούθησης, τα οποία, αν και δεν περιορίζουν την ικανότητα των χρηστών να προσπελαίνουν ότι θέλουν, επιτρέπουν στο προσωπικό να βλέπουν τι έκανε ο συνδεδεμένος χρήστης. Το σύστημα επιτρέπει τη στενή παρακολούθηση των αναφορών του χρήστη, οι οποίοι είναι ενημερωμένοι ότι η σύνδεσή τους στο Διαδίκτυο παρακολουθείται από το σύστημα. Με τον τρόπο αυτό το σύστημα παρακολούθησης εμφανίζεται να μοιάζει με το σύστημα φιλτραρίσματος και να έχει τα ίδια προβλήματα, γι' αυτό, θα πρέπει να χρησιμοποιείται με προσοχή.

- **Περιφρούρηση της Βιβλιοθήκης**

Το σύστημα περιφρούρησης χρησιμοποιείται σε μερικές Ισπανικές βιβλιοθήκες και αποτελεί μια διακριτική μέθοδος παρακολούθησης πληροφοριών στις οθόνες των υπολογιστών.

- **Κατανομή του χώρου της Βιβλιοθήκης και των τερματικών πρόσβασης στο Διαδίκτυο σε διαφορετικές αίθουσες ανάλογα με την ηλικία**

Στην περίπτωση αυτή, οι αίθουσες των ενηλίκων βρίσκονται μακρύτερα από το προσωπικό, επιτρέποντας μεγαλύτερη μυστικότητα σε αυτούς τους χρήστες, από τις αίθουσες των παιδιών και των έφηβων, οι οποίες βρίσκονται πιο κοντά στο χώρο υποδοχής.

- **Κράτηση τερματικών για τα παιδιά**

Πολύ συχνά γίνονται κρατήσεις σε μερικά τερματικά για αποκλειστική χρήση από παιδιά και εφήβους, και τοποθετούνται κοντά στο προσωπικό της βιβλιοθήκης.

- **Απαγόρευση της πρόσβασης στο Διαδίκτυο για ανηλίκους**

Στην περίπτωση αυτή, τα παιδιά κάτω των 14 ετών, δεν μπορούν να έχουν πρόσβαση στο Διαδίκτυο, εκτός αν έχουν ξεκάθαρα εξουσιοδοτηθεί από τους γονείς τους ή συνοδεύονται από αυτούς.

- **Χρειάζεται από τους χρήστες να υποβάλλουν αίτηση και να τους οριστεί χρόνος από τη βιβλιοθήκη για να προσπελάσουν το Διαδίκτυο**

Αυτά τα συνδυαζόμενα συστήματα συχνά χρησιμοποιούνται στις Ισπανικές δημόσιες βιβλιοθήκες. Αυτό συμβαίνει πιθανότατα λόγω της έλλειψης του λογισμικού υπολογιστών και την υψηλή ζήτησή του στις βιβλιοθήκες. Σε κάθε

περίπτωση, ο χρονικός περιορισμός πρόσβασης δεν θα είναι πολύ αποτελεσματικός, εκτός αν συνδυαστεί με την υποχρέωση του χρήστη να ζητήσει τη χρήση των σταθμών εργασίας και πιθανώς άλλα μέσα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ

Το πρόβλημα έχει παγκόσμιες διαστάσεις, καθώς για το θέμα των κινδύνων που εγκυμονούν στο Διαδίκτυο έχει χυθεί τα τελευταία χρόνια πολύ μελάνι. Αναμφίβολα το Διαδίκτυο εξασκεί μεγάλη σαγήνη σε άτομα όλων των ηλικιών, γι' αυτό και τα ζητήματα που μας απασχολούν είναι πολλά. Η πρόσβαση στο Διαδίκτυο σήμερα δεν είναι ακίνδυνη, ανεξάρτητα από τον τρόπο χρήσης των υπηρεσιών του. Υπάρχουν κακόβουλοι χρήστες και αρκετές δυνατότητες πρόκλησης ζημιών, τόσο στο επίπεδο του χρησιμοποιούμενου λογισμικού και υλικού, όσο και σε προσωπικό επίπεδο.

Στη συνέχεια αναφέρονται ορισμένες από τις χαρακτηριστικότερες και περισσότερο διαδεδομένες περιπτώσεις διαδικτυακής «παρενόχλησης» ή/και παρανομίας.

PHISHING

Το phishing (ελληνιστί ως «ψάρεμα») είναι κάτι περισσότερο από ανεπιθύμητα και ενοχλητικά ηλεκτρονικά μηνύματα. Η μέθοδος υπαρπαγής προσωπικών δεδομένων μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου αποκαλείται «phishing» (παραφθορά της λέξης phishing = ψάρεμα) (Ιγγλεζάκης, 2003).

Οι απάτες ψαρέματος μπορεί να γίνουν αυτοπροσώπως ή μέσω τηλεφώνου, ενώ διακινούνται μέσω ανεπιθύμητων ηλεκτρονικών μηνυμάτων, αναδυόμενων παραθύρων (pop up windows) ή άμεσων μηνυμάτων. Κρούσματα αθέμιτης πρόσβασης, παγίδευσης ή προσωπικών δεδομένων έχουν καταγραφεί πολλές φορές, με υποκλοπή και λήψη απόρρητων στοιχείων, διευθύνσεων και τηλεφωνικών αριθμών με μετέπειτα σκόπιμα πλήγματα εκ μέρους των δραστών.

Πρόκειται για εκ προθέσεως παγίδευση, υποκλοπή ή τροποποίηση στοιχείων, διαπραπτόμενη μέσω του Διαδικτύου που πιθανώς να οδηγήσει στην κλοπή των αριθμών πιστωτικών καρτών, των κωδικών πρόσβασης, των πληροφοριών

λογαριασμών ή άλλων προσωπικών δεδομένων. Οι επιτήδριοι της ηλεκτρονικής απάτης πλησιάζουν με ψεύτικα προσχήματα τους ανύποπτους χρήστες και προσπαθούν να τους πείσουν να κοινοποιήσουν σημαντικές προσωπικές πληροφορίες. Είτε πρόκειται για πρόσβαση σε βάσεις δεδομένων, είτε σε αρχεία, η ασφάλεια φύλαξης φαίνεται ηθικά αυτονόητη, για αποτροπή ανάσυρσης πληροφοριών από μη εξουσιοδοτημένους τρίτους. Επίσης, συχνά ο ανύποπτος χρήστης καταχωρεί διάφορα προσωπικά στοιχεία σε ορισμένες ιστοσελίδες παραγγέλλοντας ένα προϊόν, το οποίο όχι μόνο δε λαμβάνει, αλλά τα δεδομένα του μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τους δημιουργούς της ιστοσελίδας για να πραγματοποιήσουν οι ίδιοι αγορές, χρεώνοντας τον «πελάτη» τους. Με τον τρόπο αυτό είναι δυνατό να υφαρπάγουν προσωπικά δεδομένα κάποιου χρήστη. Η μέθοδος υφαρπαγής προσωπικών δεδομένων μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου αποκαλείται «Phishing» (παραφθορά της λέξης fishing = ψάρεμα).

PHARMING

Το pharming (ελληνιστί ως «παραπλάνηση») είναι η ανακατεύθυνση του φυλλομετρητή (browser) σε ψεύτικες ιστοσελίδες. Κάποιοι ανακατευθύνουν την κίνηση του Διαδικτύου από μία ιστοσελίδα σε μια άλλη, πανομοιότυπη, έτσι ώστε να ξεγελάσουν τα θύματά τους και να καταχωρίσουν το όνομα και τον κωδικό χρήστη στη βάση δεδομένων της πλαστής ιστοσελίδας. Ιστοσελίδες τραπεζών ή αντίστοιχων οικονομικών οργανισμών είναι συχνά στόχοι τέτοιων επιθέσεων, κατά τις οποίες εγκληματίες προσπαθούν να αποσπάσουν προσωπικά δεδομένα, με σκοπό να βρουν πρόσβαση σε τραπεζικούς λογαριασμούς ή να διαπράξουν άλλου είδους απάτη στο όνομα των θυμάτων.

Το pharming θυμίζει τις απάτες ψαρέματος από ηλεκτρονικά μηνύματα, όμως η παραπλάνηση είναι πιο ύπουλη, αφού μπορεί να κατευθυνθεί κανείς σε μία ψεύτικη ιστοσελίδα χωρίς να το γνωρίζει. Έως σήμερα έχουν γίνει αρκετές επιθέσεις, γεγονός που έχει αρχίσει να ανησυχεί αρκετά κυβερνήσεις και επιχειρήσεις.

SPAM

Ως spam ορίζεται το αυτόκλητο μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, κυρίως εμπορικού ή διαφημιστικού περιεχομένου, το οποίο αποστέλλεται μαζικά σε παραλήπτες, οι οποίοι δεν το έχουν ζητήσει (Καλλινίκου, 2005). Σε αρκετές χώρες το spam αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα στη διαδικτυακή ζωή πολλών χρηστών και στην πλειοψηφία των επιχειρήσεων. Τα βασικά χαρακτηριστικά του spam είναι τα ακόλουθα (Κατσαρού, 2007):

- Δεν υπάρχει καμία προηγούμενη σχέση του παραλήπτη με τον αποστολέα του διαφημιστικού ηλεκτρονικού μηνύματος, δηλαδή δεν έχει προηγηθεί αγορά προϊόντος ή εκδήλωση της επιθυμίας του παραλήπτη για παραλαβή της διαφημιστικής ηλεκτρονικής αλληλογραφίας. Αυτό αποτελεί το βασικότερο χαρακτηριστικό για να χαρακτηριστεί ένα e-mail ως spam
- Δεν υπάρχει η δυνατότητα της αυτόματης διαγραφής από τις λίστες των παραληπτών του αποστολέα, ή ακόμα και αν αυτό συμβεί, λειτουργεί μόνο ως μέθοδος για επιβεβαίωση λειτουργίας της συγκεκριμένης ηλεκτρονικής διεύθυνσης
- Στέλνεται με τη χρήση τεχνικών που αποκρύπτουν την ταυτότητα του αποστολέα
- Δεν υπάρχει μια έγκυρη και λειτουργική διεύθυνση επικοινωνίας με τον αποστολέα του διαφημιστικού μηνύματος
- Στέλνεται χωρίς διάκριση, με αυτοματοποιημένα μέσα
- Περιλαμβάνει ή προωθεί παράνομο ή δυσάρεστο περιεχόμενο
- Το περιεχόμενό του είναι ψευδές ή παραπλανητικό.

Με βάση έγκυρους δικτυακούς τόπους στις Η.Π.Α., τα οποία μετρούν την κίνηση στο Διαδίκτυο, το έτος 2000 το 80% ολόκληρης της κίνησης των ηλεκτρονικών μηνυμάτων ήταν ανεπιθύμητα (Hunter, 2003). Ένα spam όμως, πιθανόν να εμπεριέχει απάτη ή να μολύνει έναν υπολογιστή με ιό ή άλλο κακόβουλο λογισμικό, προκαλώντας την καταστροφή δεδομένων ενός υπολογιστή ή

επιτρέποντας την πρόσβαση τρίτων σε αυτόν ή στο διαδίκτυο και ταυτόχρονα σε όλους τους υπολογιστές που είναι συνδεδεμένοι σε αυτό. Αυτό μπορεί να έχει καταστροφικό αντίκτυπο, ειδικά αν ο ιός καταστρέψει σημαντικές ή άλλες εμπιστευτικές πληροφορίες.

Περισσότερο επικίνδυνο είναι όταν τα προγράμματα υποκλοπής μπορούν να παρακολουθήσουν της συνήθειες περιήγησης, να αποσπάσουν κωδικούς πρόσβασης, καθώς επίσης και να επιτρέψουν σε κάποιον εισβολέα να πάρει τον έλεγχο του υπολογιστή. Κακόβουλο λογισμικό μπορεί να εγκατασταθεί στον υπολογιστή, χωρίς να το γνωρίζει κάποιος ή χωρίς να συναινεί ή μπορεί να είναι ενσωματωμένο σε κάποιο πρόγραμμα που έχει κατεβάσει από το Διαδίκτυο. Κάποια είδη κακόβουλου λογισμικού εξαπλώνονται όταν αποστέλλουν ηλεκτρονικά μηνύματα από έναν «μολυσμένο» υπολογιστή σε κάθε ηλεκτρονική διεύθυνση που βρίσκουν.

Εκτός από ανεπιθύμητα μηνύματα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, υπάρχουν και ανεπιθύμητα άμεσα μηνύματα (spam), που μπορεί να προέρχονται από κάποιον άγνωστο ή γνωστό, μπορεί επίσης να περιέχουν και επικίνδυνους ιούς.

SCAM

Τα ίδια χαρακτηριστικά (παγκοσμιότητα, ευχρηστία και ταχύτητα) που κάνουν το Διαδίκτυο βολικό για όσους αναζητούν εργασία, διευκολύνουν και τους εγκληματίες να επιδίδονται σε απάτες με θέμα την απασχόληση, διατρέχοντας μικρότερο κίνδυνο. Γνωστό ως scam (ελληνιστί ως «εξαπάτηση» είναι η μορφή εκείνη που δημιουργώντας ψεύτικες αγγελίες θέσεων εργασίας που μοιάζουν με τις αληθινές και δημοσιεύοντας αυτές σε νόμιμες ιστοσελίδες εύρεσης εργασίας, οι απατεώνες ελπίζουν να παραπλανήσουν τους πρόθυμους και ανυποψίαστους που αναζητούν εργασία και να τους πείσουν να στείλουν τα προσωπικά τους στοιχεία (Μίχος, 2007).

Πολλές φορές, διαθέτουν και συνδέσμους προς πλαστές ιστοσελίδες που εμφανίζονται ως τοποθεσίες πραγματικών εταιρειών. Ορισμένες φορές μάλιστα χρεώνουν για υπηρεσίες που δεν θα παράσχουν ποτέ και τυπικά, μετά από

μερικές μέρες, οι κλέφτες κλείνουν τον ψεύτικο ιστοχώρο και εξαφανίζονται. Ακόμα, οι επαγγελματίες απατεώνες συχνά εμφανίζονται ως γραφεία ευρέσεως εργασίας που διαθέτουν ευκαιρίες απασχόλησης και στέλνουν ανεπιθύμητη αλληλογραφία σε πιθανούς υποψηφίους προσπαθώντας να κερδίσει την εμπιστοσύνη του θύματος, χρησιμοποιώντας ψεύτικο προσωπικό για να αποσπάσει προσωπικά στοιχεία, ακόμη και από το τηλέφωνο.

BLOG

Η πρακτική του blogging (ελληνιστί ως «ιστολογείν»), η τήρηση προσωπικού ημερολογίου στο Διαδίκτυο, μεγαλώνει δραματικά. Αδιαμφισβήτητα η δημοφιλή πρακτική του “blogging” θεωρείται ως ένα από τα πιο θετικά χαρακτηριστικά του Διαδικτύου, καθώς διαμέσου των ιστολογίων ακούγονται οι φωνές κι οι απόψεις κυρίως των νέων ανθρώπων πάνω σε όλα τα φλέγοντα ζητήματα που απασχολούν την παγκόσμια κοινότητα

Παρόλα αυτά εγκυμονεί διάφορους κινδύνους ειδικά ανάμεσα στους έφηβους, οι οποίοι ορισμένες φορές διατηρούν ιστολόγια χωρίς να το γνωρίζουν οι γονείς τους. Σύμφωνα με πρόσφατες μελέτες, τα μισά από τα ιστολόγια δημιουργούνται από εφήβους, εκ των οποίων οι περισσότεροι δημοσιοποιούν την ηλικία τους, αποκαλύπτουν την τοποθεσία τους, το πλήρες όνομά τους και οδηγούνται σε έναν αυξανόμενο ανταγωνισμό μεταξύ τους, ώστε για να τραβήξουν την προσοχή δημοσιεύουν ακατάλληλο υλικό και προκλητικές φωτογραφίες των εαυτών τους ή των φίλων τους (Ucak, 2007 – Liu & Huang, 2005 - Head, 2004).

ΤΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ & Ο ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΣ ΤΖΟΓΟΣ

Διάφοροι κοινωνικοί παράγοντες έχουν μεγαλύτερη επιρροή στις πράξεις ενός ατόμου. Πολλά παιδιά απολαμβάνουν να χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο για να ανακαλύπτουν δραστηριότητες ψυχαγωγίας, όπως τα διαδικτυακά παιχνίδια. Τα παιχνίδια προκαλούν την έκκριση αδρεναλίνης και αυτό το αυξημένο επίπεδο ορμονών μπορεί να δημιουργήσει μια βραχυχρόνια αλλαγή συμπεριφοράς, που

υπολογίζεται στη μία ώρα. Υπάρχουν ενδείξεις ότι ο εθισμός στα διαδικτυακά παιχνίδια μπορεί να αποτελέσει πρόβλημα σε ορισμένους. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση του Shawn Woolley, ο οποίος αυτοκτόνησε με πιστόλι για λόγους που σχετίζονται με τον εθισμό του με το EverQuest, ένα μαζικά πολυχρηστικό διαδικτυακό παιχνίδι ρόλων, όπως ισχυρίστηκε η μητέρα του (<http://www.saferinternet.gr>).

Ωστόσο, η έρευνα έχει αποδείξει ότι αυτό σπάνια έχει να κάνει με το ίδιο το παιχνίδι, αλλά με το online κοινωνικό δίκτυο που υπάρχει στο παιχνίδι. Γι' αυτούς που δεν είναι ικανοί να διαμορφώσουν συμβατούς κοινωνικούς δεσμούς, αυτές οι διαδικτυακές κοινότητες μπορούν να δώσουν ώθηση στην αυτοπεποίθησή τους και να τους επιτρέψουν να δημιουργήσουν σχέσεις με τους γύρω τους. Από την άλλη, υπάρχει ο πραγματικός κίνδυνος της υπερβολικής ενασχόλησης των παικτών με ένα παιχνίδι, για ώρες καθημερινά, με αποτέλεσμα το υπόλοιπο της ζωής τους να επηρεάζεται σοβαρά, καθώς συνήθως οι «μανιακοί» αυτοί παίκτες απομονώνονται από την υπόλοιπη κοινωνία. Πρέπει να σημειωθεί ότι εφόσον όλα τα online παιχνίδια περιλαμβάνουν επικοινωνία μεταξύ των παικτών, με αποτέλεσμα ορισμένοι από τους κινδύνους που αφορούν τα chat rooms, να ισχύουν και στα παιχνίδια.

Οι τοποθεσίες παιχνιδιών συνήθως περιέχουν παιχνίδια με κάρτες, πίνακες, λέξεις, παζλ, με αυτόματη παρακολούθηση και προβολή του σκορ, ενώ δεν γίνεται ανταλλαγή χρημάτων, αληθινών ή ψεύτικων. Στην αναζήτηση όμως μιας νέας ιστοσελίδας με παιχνίδια τα παιδιά πιθανώς να συναντήσουν ιστοσελίδες με στοιχήματα και τυχερά παιχνίδια, τα οποία βέβαια είναι παράνομα. Οι τοποθεσίες τυχερών παιχνιδιών μπορούν να περιέχουν σενάρια, στα οποία κανείς κερδίζει ή χάνει κάποιο τεχνητό νόμισμα.

Αντιθέτως οι τοποθεσίες τζόγου συνήθως αφορούν το κέρδος ή την απώλεια αληθινών χρημάτων. Η συμμετοχή σε τυχερά παιχνίδια στο Διαδίκτυο απαιτεί συνήθως τη χρήση πιστωτικής κάρτας και εφόσον τα παιδιά συσσωρεύσουν χρέη στο Διαδίκτυο, μπορεί να καταστρέψουν την πιστοληπτική ικανότητα των γονέων τους. Επίσης, ο διαδικτυακός τζόγος είναι εθιστικός, καθώς μπορεί κάποιος να παίζει αδιάκοπα και χωρίς να τον καταλάβει επί ώρες. Το βασικό πρόβλημα με το διαδικτυακό τζόγο είναι ο κίνδυνος χρηματικής απώλειας. Αυτό συνδέεται ως ένα

βαθμό με τον εθισμό στον τζόγο, μια κατάσταση στην οποία δεν μπορεί κανείς να σταματήσει να στοιχηματίζει, με την ελπίδα ότι με έναν ακόμα γύρο θα πάρει πίσω τα χαμένα. Ο εθισμός στον τζόγο είναι ένα γνωστό ψυχολογικό φαινόμενο. Επίσης, όσοι ασχολούνται με τον ηλεκτρονικό τζόγο, διατρέχουν κινδύνους δίνοντας στοιχεία πιστωτικών καρτών, ενώ αντιμετωπίζουν και προβλήματα υγείας που προέρχονται από την πολύωρη παραμονή μπροστά στον ηλεκτρονικό υπολογιστή.

DIALERS

Μια πολύ διαδεδομένη παράνομη δραστηριότητα του Διαδικτύου είναι οι dialers. Χρησιμοποιούν προγράμματα που εγκαθίστανται στον υπολογιστή εν αγνοία του χρήστη και οι απατεώνες, είτε μεταφέρουν τη σύνδεση σε γραμμές υψηλής χρέωσης, είτε χρησιμοποιούν τη γραμμή για κλήσεις στο εξωτερικό, για να κερδίζουν χρήματα.

ΤΑ ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΑ ΜΗΝΥΜΑΤΑ

Εκτός από ανεπιθύμητα, υπάρχουν και επικίνδυνα email. Τέτοια περίπτωση επικίνδυνων email στέλνονται μαζικά σε mailbox, όπου φαίνεται ως αποστολέας μια τράπεζα και προτρέπει τους χρήστες να υποβάλλουν τα στοιχεία της πιστωτικής τους κάρτας ή του λογαριασμού τους σε μια διεύθυνση που δεν ανήκει στην τράπεζα, αλλά σε κακόβουλους χάκερ.

Άλλη περίπτωση είναι το Choking Game, το οποίο σκοτώνει κατά μέσο όρο 500 παιδιά κάθε χρόνο στις Η.Π.Α.. Ένα θανατηφόρο μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, που προσκαλεί τους έφηβους σε μια νέου είδους «ρώσικη ρουλέτα» και υπαγορεύει στους νέους να δέσουν μια ζώνη, ένα σκοινί ή ένα κασκόλ γύρω από λαιμό τους, κόβοντας με αυτό τον τρόπο τη ροή του αίματος προς τον εγκέφαλο. Λίγο πριν χάσουν τις αισθήσεις τους, απελευθερώνουν την πίεση, την οποία ασκούν οι ίδιοι ή κάποιος φίλος τους, και για ελάχιστα δευτερόλεπτα αισθάνονται έντονη ευφορία, καθώς το αίμα που έχει συσσωρευτεί

στις αρτηρίες ρέει ξανά προς τον εγκέφαλο. Η ευφορία αυτή, αναφέρουν οι ειδικοί, οφείλεται στις ενδορφίνες που παράγει τη στιγμή της απελευθέρωσης ο οργανισμός. Οι ενδορφίνες είναι εξαιρετικά εθιστικές και είναι ο λόγος που όταν κάποιος έφηβος ξεκινήσει να «παίζει» δυσκολεύεται να σταματήσει. Κάθε φορά όμως που σταματάει κανείς τη ροή αίματος προς τον εγκέφαλο, καταστρέφονται χιλιάδες εγκεφαλικά κύτταρα (από τα λίγα ανθρώπινα κύτταρα που δεν αναγεννώνται) και ο «παίκτης» ρισκάρει να πάθει εγκεφαλικό ή καρδιακό επεισόδιο ή ακόμα και να πεθάνει (<http://www.parents.gr>).

BULLYING

Το bullying (ελληνιστί ως «παρενόχληση») είναι η επιθετική συμπεριφορά από πρόθεση, που επαναλαμβάνεται με τον καιρό και περιλαμβάνει μια ανισορροπία δύναμης και εξουσίας (Grobosky & Smith, 1998). Τα παιδιά που γίνονται αντικείμενο παρενόχλησης αντιμετωπίζουν δυσκολίες στο να υπερασπιστούν τον εαυτό τους. Η διαδικτυακή παρενόχληση είναι γνωστή στους κύκλους των εφήβων και προκύπτει όταν παιδιά ή έφηβοι παρενοχλούνται μεταξύ τους μέσω του Διαδικτύου. Πρόκειται για μια εξελισσόμενη μόδα και περιλαμβάνει:

- Αποστολή e-mail, ή άμεσων μηνυμάτων με επιβλαβές ή/και επικίνδυνο περιεχόμενο
- Δημοσίευση δυσάρεστων φωτογραφιών ή μηνυμάτων για άλλους σε ιστολόγια (blogs) ή άλλες ιστοσελίδες
- Χρήση του ονόματος ξένου χρήστη με σκοπό τη διάδοση φημών και ψεμάτων για κάποιον τρίτο (κλοπή ταυτότητας)
- Νεκρές κλήσεις
- Προσβλητικά γραπτά μηνύματα προς κινητά τηλέφωνα που στέλνονται μέσω ιστοσελίδων, χρησιμοποιώντας ονόματα και τηλέφωνα ανθρώπων που δεν έχουν καμία σχέση με το μήνυμα αυτό, αλλά καταλήγουν να κατηγορούνται ότι το έστειλαν οι ίδιοι

- Η δημιουργία ιστοσελίδων που στοχοποιούν συγκεκριμένα άτομα καλώντας άλλους να δημοσιεύσουν μηνύματα μίσους.

ΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΣΤΑ ΔΩΜΑΤΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΕΩΝ (CHAT ROOMS)

Ο άνθρωπος αναφέρεται πολύ συχνά ως «κοινωνικό ζώο». Έτσι δεν αποτελεί έκπληξη το γεγονός ότι το Διαδίκτυο αναπτύσσεται από ένα απλό μέσο άντλησης πληροφοριών σε μέσο κοινωνικής διαδραστικότητας και συμμετοχής. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα τη δημιουργία νέου τύπου πλατφόρμων (για παράδειγμα το myspace ή το facebook), οι οποίες αποτελούν από τους πιο δημοφιλείς ιστοχώρους, ιδιαίτερα στους εφήβους. Η παρουσίαση και προώθηση του προσωπικού προφίλ, καθώς και η επιθυμία συμμετοχής σε μια κοινότητα είναι τα βασικά κίνητρα για την επίσκεψη αυτών των ιστοχώρων. Σε αυτές οι χρήστες παρουσιάζουν τους εαυτούς τους, τα ενδιαφέροντά τους, τους φίλους τους, μοιράζονται ιστορίες, φωτογραφίες και βίντεο, γνωρίζουν άτομα με αντίστοιχα ενδιαφέροντα, γράφουν σχόλια, κάνουν κουτσομπολιό, φλερτάρουν και παίζουν μαζί παιχνίδια. Μπορούν να δημιουργήσουν το δικό τους «σύμπαν» και να έχουν πρόσβαση σε άλλα προσωπικά «σύμπαντα».

Ορισμένοι χρήστες των ιστοχώρων αυτών τείνουν να ζουν στον προσωπικό τους μικρόκοσμο. Η υπερβολική χρήση μπορεί να τους κάνει να ξεχάσουν πώς πρέπει να συμπεριφέρονται στον πραγματικό κόσμο, στους φίλους και την οικογένειά τους. Για ορισμένα άτομα οι ιστοχώροι αυτοί αποτελούν εμπόδιο στην γνήσια επικοινωνία με τον φυσικό κόσμο, καθώς ψάχνοντας για νέους φίλους παραμελούν τους αληθινούς τους φίλους, ξεχνώντας τελικά την πολύτιμη εμπειρία της γνήσιας, χειροπιαστής φιλίας και της προσωπικής επικοινωνίας. Όπως είναι φυσικό, η ηλεκτρονική επικοινωνία, όσα τεχνικά μέσα και αν έχει στη διάθεσή της, δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να αποδώσει τον πλούτο των συναισθημάτων της διαπροσωπικής επαφής. Ταυτόχρονα παραμελείται η σωστή γραφή και χρήση της γλώσσας, καθώς χρησιμοποιούνται κώδικες επικοινωνίες και συντομογραφίες.

Μάλιστα, οι ανήλικοι τα κάνουν όλα αυτά συνήθως χωρίς επίβλεψη, με μια πρωτόγνωρη ελευθερία, που δεν υπάρχει στην πραγματική ζωή. Δεν είναι λοιπόν παράξενο ότι, όταν τόσοι πολλοί νέοι σερφάρουν στους ιστοχώρους των

κοινωνικών δικτύων (social networking), ορισμένες φορές κάποια πράγματα πάνε πολύ στραβά. Αφού οποιοσδήποτε μπορεί να δώσει οποιαδήποτε στοιχεία επιθυμεί, μπορεί και να εξαπατήσει οποιονδήποτε. Ένας ενήλικος μπορεί να εξαπατήσει οποιοδήποτε παιδί και να καλλιεργήσει μαζί του σχέση εμπιστοσύνης και μια φιλία εξ' αποστάσεως. Αυτό μπορεί να αποβεί επικίνδυνο, αν καταφέρει να του αποσπάσει πληροφορίες από αφορούν στη διεύθυνσή του, στο τηλέφωνο ή στο σχολείο στο οποίο πηγαίνει. Τα δωμάτια διαδικτυακών συζητήσεων (chat rooms) αποτελούν έναν πρόσφορο χώρο δράσης των παιδοφίλων, καθώς μπορούν να κρυφτούν πίσω από την ανωνυμία που προσφέρουν. Σχετικά περιστατικά έχουν καταγραφεί τα τελευταία χρόνια σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες, με αποτέλεσμα να έχουν προκαλέσει τεράστια ανησυχία στις αρχές.

Το χαρακτηριστικό που διέπει την επικοινωνία μέσω Διαδικτύου είναι η δυνατότητα του καθενός να «υπάρχει» ανώνυμα. Η συνήθης μέθοδος είναι η χρησιμοποίηση ενός ψευδωνύμου, με το οποίο μπορεί κάποιος να υπογράψει τις απόψεις και τα λεγόμενά του. Η δυνατότητα αυτή, του να «μιλάς» πίσω από έναν τοίχο, χωρίς κανείς να ξέρει ποιος πραγματικά είσαι, δίνει την ευκαιρία να παίξει ο καθένας ρόλους που στην «πραγματική» ζωή του μπορεί να μην τον περιγράφουν. Μέσα στους εικονικούς κόσμους, δεν διασφαλίζεται η αξιοπιστία του προφίλ και των λεγομένων των χρηστών, αφού ο καθένας μπορεί να δηλώσει οποιαδήποτε ηλικία εξυπηρετεί τους σκοπούς του και να γράψει φανταστικές ιστορίες για να ανεβάσει την δημοτικότητά του. Υπάρχουν βέβαια και ορισμένοι που υπογράφουν επώνυμα, παίρνοντας το ρίσκο των απόψεών τους. Αυτό, ενώ δείχνει να είναι έντιμο, μπορεί να αποτελέσει έκθεση σε κινδύνους, καθώς η ανωνυμία επιτρέπει πολλές φορές ακραίες ενέργειες και αντιπαραθέσεις σε βάρος τους.

Το Διαδίκτυο έχει κατηγορηθεί ως παράγοντας που έπαιξε ρόλο σε θανάτους, όπως στην περίπτωση του Brandon Veda, ο οποίος πέθανε από υπερβολική δόση ενός μίγματος νομίμων και παρανόμων ναρκωτικών παρακινούμενος από συνομιλητές του στο IRC. Επίσης, ο Armin Meiwes μαχαίρωσε μέχρι θανάτου και έφαγε μέρος του σώματος του Bernd Jürgen Brandes, όταν ο τελευταίος απάντησε στην αγγελία του πρώτου που ζητούσε έναν «μεγαλόσωμο άνδρα έτοιμο να σφαγιαστεί και μετά να καταβροχθιστεί» (<http://www.wikipedia.org>).

ΕΘΙΣΜΟΣ ΣΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ

Ο εθισμός στη χρήση του Διαδικτύου έχει πολλές αρνητικές επιπτώσεις στην πνευματική και ψυχική υγεία των χρηστών. Η παρατεταμένη χρήση ενός Η/Υ δεν προκαλεί μόνον σωματικά προβλήματα, αλλά και ψυχολογικά, καθώς τείνει να απομονώνει, υπονομεύοντας τη διαπροσωπικότητα και να μειώνει τη συμμετοχή σε εξωδικτυακές δημιουργικές δραστηριότητες.

Τα κρούσματα παθολογικής προσκόλλησης στην χρήση του Διαδικτύου έχουν αυξηθεί σε σημαντικό βαθμό κατά την τελευταία πενταετία, αποκαλύπτοντας μεγάλο αριθμό ψυχικά πασχόντων. Άλλες πιθανές παρενέργειες περιλαμβάνουν και την εκδοχή του αποπροσανατολισμού στον απέραντο όγκο των πληροφοριών –ή διαφορετικά “lost in hyperspace”— με επιπτώσεις την αντιληπτική και μνημονική σύγχυση, αλλά και επικίνδυνες προεκτάσεις αποπροσωποποίησης των χρηστών (Παλαιολόγου, 2001).

Αξιοσημείωτο επίσης είναι το γεγονός ότι πολλά παιδιά κυρίως που ασχολούνται με το Διαδίκτυο παρουσιάζουν συμπεριφορά εκνευρισμού, ενώ συχνά οδηγούνται στο σημείο να μην αντιλαμβάνονται πόση ώρα βρίσκονται στο Διαδίκτυο. Τα παιδιά και γενικότερα οι νέοι μπορεί εύκολα να «κολλήσουν» σε online δραστηριότητες όπως παιχνίδια με πολλούς χρήστες, άμεσα μηνύματα, πορνογραφία και chat rooms. Τα πιο ευάλωτα παιδιά, σύμφωνα με τις Υπηρεσίες Εξάρτησης στον Υπολογιστή της Ιατρικής Σχολής του Χάρβαρντ, είναι αυτά που είναι «μοναχικά και βαριούνται ή προέρχονται από οικογένειες όπου κανείς δεν είναι στο σπίτι για να μιλήσουν μετά το σχολείο». Επιπλέον, τα παιδιά που δεν είναι δημοφιλή ή είναι ντροπαλά, έλκονται από τις ευκαιρίες δημιουργίας μιας νέας ταυτότητας σε ηλεκτρονικές κοινότητες (Καππάτου, 2006).

Τα συμπτώματα από τον εθισμό στη χρήση του Διαδικτύου μπορεί να είναι ψυχολογικά ή σωματικά:

1. Ψυχολογικά:

- α) Αίσθηση ευφορίας κατά τη διάρκεια της χρήσης του Διαδικτύου.
- β) Ανικανότητα διακοπής της δραστηριότητας.
- γ) Επιδίωξη για όλο και περισσότερο χρόνο στο Διαδίκτυο.
- δ) Παραμέληση της οικογένεια και των φίλων.

- ε) Αίσθημα θλίψης και οξυθυμίας όταν δεν γίνεται χρήση του Διαδικτύου.
- στ) Απόκρυψη αλήθειας στην οικογένεια και τους φίλους για τις δραστηριότητες.
- ζ) Αντιμετώπιση προβλημάτων στη δουλειά και στο σχολείο.

2. Σωματικά:

- α) Διατροφικές διαταραχές.
- β) Διαταραχές του ύπνου και αλλαγή των συνηθειών ύπνου.
- γ) Μυοσκελετικές παθήσεις (π.χ. σκολίωση).
- δ) Μειωμένη αθλητική δραστηριότητα.
- ε) Ξηρά μάτια – μυωπία.
- στ) Ημικρανίες.
- ζ) Παραμέληση προσωπικής υγιεινής.

ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΖΗΜΙΩΝ ΣΤΟ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΑΠΟ ΒΛΑΒΕΡΟ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟ

Ενδεικτικά οι κατηγορίες κακόβουλης εμβολής λογισμικού με αυτο-αναπαραγόμενο κώδικα τροποποίησης ή απαλοιφής ηλεκτρονικών δεδομένων, περιλαμβάνουν:

Ιοί (viruses)

Ο κύριος κίνδυνος πρόκλησης ζημιών στο υπολογιστικό σύστημα ενός ανύποπτου χρήστη είναι η μόλυνση του συστήματος με κάποιον ιό. Η μόλυνση γίνεται όταν ο χρήστης καλείται να λάβει κάποιο αρχείο, φαινομενικά αθώο, όπως ένα κείμενο ή μια φωτογραφία και όταν δοκιμάσει να το χρησιμοποιήσει, ο ιός αναλαμβάνει δράση επιμολύνοντας το σύστημα και μπορεί να καταστρέψει αρχεία ή το σκληρό δίσκο του συστήματος. Άλλες φορές είναι δυνατή η αποστολή ιού απευθείας από τον ιστοτόπο που επισκέπτεται ο χρήστης, χωρίς να εμφανισθεί κάποια ένδειξη λήψης αρχείου. Η περίπτωση αυτή εκμεταλλεύεται κενά ασφαλείας στο λογισμικό του χρήστη (φυλλομετρητή ή λειτουργικό σύστημα).

Δούρειοι ίπποι (trojan horses)

Ο Δούρειος Ίππος, ένα πρόγραμμα που ξεγελά το χρήστη του, ο οποίος χρησιμοποιώντας το νομίζει ότι εκτελεί κάποια εργασία, ενώ στην πραγματικότητα

εκτελεί κάποια άλλη, συνήθως εγκατάσταση άλλων κακόβουλων προγραμμάτων.

«Σκουλήκια» (worms)

Τα αποκαλούμενα προγράμματα worms είναι παρόμοιας δράσης σε αποτέλεσμα με τους ιούς, αλλά αντιθέτως δεν απαιτούν την «προσκόλλησή» του σε ένα αρχείο, έχοντας έτσι περισσότερη αυτονομία. Η βλάβη που προκαλεί το worm δεν είναι τόσο ευρεία στο σύστημα, όσο στο δίκτυο σύνδεσης, επειδή καταναλώνει σημαντικό εύρος ζώνης (bandwidth).

Εκτελέσιμα αρχεία εντολών (shell-scripts)

Τα αποτελέσματα είναι όχι μόνο καταστρεπτικά, αλλά και ψυχικά βασανιστικά για το χρήστη – θύμα, ο οποίος δεν μπορεί να αντιδράσει, βλέποντας πολύτιμα αρχεία του να αυτοκαταστρέφονται, χωρίς δυνατότητα σωστικών ενεργειών τις περισσότερες φορές.

HACKING & CRACKING

Ως hacking ορίζεται η μη εξουσιοδοτημένη πρόσβαση και η χωρίς δικαίωμα διείσδυση σε συστήματα ηλεκτρονικών υπολογιστών, η οποία δε γίνεται με σκοπό την δολιοφθορά ή την καταστροφή, αλλά για την ικανοποίηση από την παράκαμψη των συστημάτων ασφαλείας. Αντίθετα ως cracking ορίζεται η παράνομη πρόσβαση σε ξένα συστήματα, η υποκλοπή ή αλλαγή των σχετικών κωδικών πρόσβασης, η άρση της προστασίας των προγραμμάτων που καθιστά δυνατή την παράνομη αντιγραφή τους και η πρόκληση βλάβης δεδομένων ή λογισμικού. Μάλιστα, η καταστρεπτική εισβολή συνιστά εγκληματική ενέργεια, καθώς τα θύματα διατρέχουν, όπως σε άλλες μορφές βίας, σοβαρότατο κίνδυνο διατάραξης της ψυχικής τους υγείας. Επίσης, με τη συγχρονική διαδικτύωση επιτρέπονται παθήματα εισβολής, προσβολής ή καταστροφής. Οι θύτες, διαρρηγνύουν προσωπικά απόρρητα ατόμων δικτυωμένων κατά συγχρονισμό με τους ίδιους (ανοίγοντας, π.χ., το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, ή υπεξαιρώντας ηλεκτρονικά αρχεία), εκμεταλλεύονται χωρίς ηθικούς φραγμούς τις αδυναμίες των θυμάτων (Μονεμβασίτης, 2005).

ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

Η κυβερνοπειρατεία ή δικτυοπειρατεία αποτελεί συνέπεια, όπως και πολλά άλλα σύγχρονα φαινόμενα των τεχνολογικών εξελίξεων. Εμφανίστηκε αρχικά, στη δεκαετία του 1980, ως μία άδολη δραστηριότητα ορισμένων (hacker), οι οποίοι με τη χρήση υπολογιστών έσπαζαν τους κώδικες ασφάλειας και εισέδουαν σε δίκτυα υπολογιστών. Κατά τη δεκαετία του 1990, με την ανάπτυξη των τοπικών δικτύων και κυρίως του Διαδικτύου, το οποίο κατέστησε τον κυβερνοχώρο κοινό πεδίο δραστηριοποίησης κρατικών υπηρεσιών, ιδιωτικών επιχειρήσεων και μεμονωμένων ανθρώπων, η κυβερνοπειρατεία σταδιακά εξελίχθηκε σε ωφελιμιστική, δόλια και εχθρική και έλαβε μεγάλες διαστάσεις. Έτσι το Διαδίκτυο αναδείχτηκε σε πεδίο αντιπαράθεσης αντιτιθεμένων συμφερόντων και επιδιώξεων όλων των μορφών οικονομικών, εμπορικών, φυλετικο - εθνικών και άλλων. Η κυβερνοπειρατεία έλαβε την υπόσταση εγκλημάτων (κλοπής, εκβιασμού, εξαπάτησης, σφετερισμού, ξεπλύματος παράνομου χρήματος), αλλά και κατασκοπίας, δολιοφθοράς και άλλων εχθρικών ενεργειών μεταξύ κρατών, εθνών και ευρύτερων με κοινούς δεσμούς ή κοινά συμφέροντα ανθρώπινων συνόλων.

Η κυβερνοπειρατεία που ενέχει στοιχεία πολεμικής αντιπαλότητας και μπορεί κάλλιστα να λάβει τη μορφή πολέμου, του αποκαλούμενου κυβερνοπολέμου, που πέραν των άλλων συνεπειών μπορεί να απειλήσει και να βλάψει σοβαρά τα συμφέροντα των λαών και των χωρών και αποτελούν αντικείμενο της εθνικής ασφάλειας και άμυνας. Αυτή η νέα πραγματικότητα ανακύπτει από το γεγονός ότι οι χώρες και οι κοινωνίες τους όλο και περισσότερο στηρίζουν την ανάπτυξη, την πρόοδο και την εθνική άμυνά τους στους υπολογιστές και το Διαδίκτυο που τείνει να αποτελέσει την υποδομή όλων των λειτουργιών τους (Dunaigre, 2001 - Dyer, 2002).

Όταν η κυβερνοπειρατεία προβάλλει απειλή και μπορεί να βλάψει τις βάσεις λειτουργίας και απόδοσης όλων των τομέων του κράτους, της κοινωνίας (οικονομικού, βιομηχανικού, εμπορικού, εκπαίδευσης, υγείας, ενέργειας, συγκοινωνιών, ενημέρωσης και πολλών άλλων) και της στρατιωτικής ισχύος, περιλαμβανομένης που προορίζεται για την υπεράσπιση της εδαφικής ακεραιότητας και εθνικής κυριαρχίας, εύλογο είναι να αποτελεί και αντικείμενο εθνικής ασφάλειας και έτσι να αντιμετωπίζεται, όπως ήδη συμβαίνει από όλες τις αναπτυγμένες χώρες του κόσμου (Jefferson & Conteras, 2005 – Burt, 2000).

Οι «πόλεμοι» στο Διαδίκτυο είναι μέρος των περιφερειακών, θρησκευτικών και εθνικιστικών διενέξεων, που λαμβάνουν χώρα από τη Μέση Ανατολή μέχρι τα στενά της Ταϊβάν. Είναι τμήμα του γενικότερου χώρου των ασύμμετρων απειλών και πολέμων. Στον Αραβικό κόσμο η σύγκρουση με το Ισραήλ και τις Η.Π.Α. έχει λάβει τη μορφή του ηλεκτρονικού τζιχάντ με ιδιαίτερα «βιτριολικά μηνύματα» (Hudson, 2004).

Οι «κυβερνοεπιθέσεις» αποτελούν στις μέρες μας μια λίαν υπολογίσιμη τακτική και λαμβάνουν χώρα οπουδήποτε υπάρχουν διενέξεις. Είναι τμήμα του πολέμου των λέξεων μέσω του οποίου μπορούν να πυροδοτηθεί ο φανατισμός –πολιτικός, φυλετικός, θρησκευτικός—, να διαδοθεί η προπαγάνδα και να ενδυναμωθεί η εξτρεμιστική ιδεολογία.

Ιοί, Δούρειοι Ίπποι, λογικές - βόμβες, αόρατες - παγίδες, κακόβουλοι κωδικοί, είναι όπλα σε ένα νέο στρατηγικό περιβάλλον, όπου μη - κρατικοί παράγοντες μπορούν να προκαλέσουν αντιπαράθεση με την υπερδύναμη. Τα εργαλεία του κυβερνοεγκλήματος γίνονται όλο και πιο εξελιγμένα και διαθέσιμα στον οποιονδήποτε έχει πρόσβαση στο Διαδίκτυο.

Η κυβερνοπειρατεία όπως έχει εξελιχθεί λαμβάνει διάφορες μορφές και δραστηριότητες, οι βασικές από τις οποίες είναι (Νούσκαλης, 2007 – Παπακωνσταντίνου, 2006):

- Η αποκωδικοποίηση των κωδικών ασφάλειας των λειτουργιών των υπολογιστών και των δικτύων των συστημάτων, στα οποία αυτοί είναι συνδεδεμένοι. Με την αποκωδικοποίηση οι δικτυοπειρατές μπορούν είτε να γίνονται συνδιαχειριστές των υπολογιστών και των δικτύων, στα οποία διεισδύουν (αποκτούν πληροφορίες και εκτελούν συναλλαγές), είτε να τροφοδοτούν τα δίκτυα με ψεύτικα, πλαστά και παραπλανητικά στοιχεία, με συνέπεια να οδηγούν τους διαχειριστές τους σε εσφαλμένες αποφάσεις και ενέργειες και τα συστήματα στην αυτόματη εκτέλεση επιζήμιων λειτουργιών, είτε να προσβάλλουν τα συστήματα και να τα αδρανοποιούν ή να καταστρέφουν το λογισμικό τους. Από τις μέχρι τώρα δραστηριότητες των κυβερνοπειρατών έχει αποδειχθεί ότι η αποκωδικοποίηση των συστημάτων ασφαλείας είναι δυνατή και όχι δύσκολη. Μέχρι τώρα έχουν προσβληθεί με επιτυχία δεκάδες χιλιάδες δίκτυα υπολογιστών, περιλαμβανομένων και αυτών του αμερικανικού υπουργείου Άμυνας, της NASA και του Λευκού Οίκου. Η πιο

επικίνδυνη ομάδα HACKERS είναι η ρωσική της Αγίας Πετρούπολης που πραγματοποίησε την πρώτη «κυβερνοεπίθεση» στο Διαδίκτυο το 1994. Το καλοκαίρι του 1994 μια ομάδα hackers εισέβαλλαν στους υπολογιστές της Citibank και μετέφεραν 10 εκατομμύρια δολάρια από λογαριασμούς πελατών. (News.com)

- Η προ-τοποθέτηση από τις εταιρίες παραγωγής τους, μολυσματικών προγραμμάτων και μυστικών δόλιων κωδίκων στην λογισμική υποδομή των υπολογιστών ή σε άλλα προγράμματα που χρησιμοποιούνται από αυτούς. Με τα προγράμματα αυτά μπορούν να κατασκοπεύουν τα δίκτυα ή να διεισδύουν σε αυτά, ώστε να τα συνδιαχειρίζονται, να τα τροφοδοτούν με παραπλανητικά δεδομένα ή και να τα καταστρέφουν.

Η ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ

Τα ναρκωτικά στο Διαδίκτυο δεν είναι ένα απαγορευμένο θέμα αλλά αντιθέτως το αντίστοιχο στερεότυπο έχει ξεπεραστεί –τουλάχιστον σε επίπεδο κουβέντας—από καιρό. Αφού λοιπόν τα πολυμέσα είναι ο φυσικός χώρος, στον οποίο οι νέοι κινούνται και πολλές φορές φθάνουν να προβάλλουν την ύπαρξή τους, ο φακός της ιδιαίτερης προσοχής πέφτει και ξαναπέφτει, μέσα από πολλές διαφορετικές οπτικές, στο ίδιο σοβαρό θέμα.

Δεν είναι τυχαίο ότι στο Διαδίκτυο κυκλοφορούν αμέτρητα βίντεο με θέμα τα ναρκωτικά. Εργαλεία που χρησιμοποιούν κυρίως νέοι, είτε για να μπουν σε μια παρέα με ανάλογα ενδιαφέροντα, είτε απλώς για να κάνουν αισθητή την παρουσία τους, προβάλλοντας ακόμη και την προσωπική τους μικροκαλλιέργεια κάνναβης, τη μικρή ή μεγαλύτερη συλλογή τους από ελαφρά ναρκωτικά και φυσικά με όλο αυτό το σενάριο να καταλήγει ακόμα και μέχρι τη χρήση κόκας on-line και διάφορες άλλες ακρότητες.

Ευρεία χρήση του Διαδικτύου κάνουν όμως και οι έμποροι ναρκωτικών και παράνομων ουσιών. Αγοραπωλησίες, οδηγίες χρήσεως, δημοσίευση συνταγών για παρασκευή ναρκωτικών, ακόμη και ξέπλυμα χρήματος είναι μερικές μόνο από τις εφαρμογές των εμπόρων του ναρκωτικών.

ΞΕΠΛΥΜΑ ΧΡΗΜΑΤΟΣ

Στον κυβερνοχώρο ανθεί η παραοικονομία, η οποία αποτελεί έναν από τους πιο διαδεδομένους και σίγουρους τρόπους ξεπλύματος μαύρου χρήματος. Το Διαδίκτυο είναι ένα από τα πιο «ασφαλή» μέρη για τη διακίνηση των καταθέσεων των μεγαλεμπόρων ναρκωτικών, λαθρεμπόρων, σωματεμπόρων και κάθε είδους παράνομων κυκλωμάτων.

Ο στόχος ενός μεγάλου αριθμού εγκληματικών πράξεων είναι να παραχθεί ένα κέρδος για το άτομο ή την ομάδα που πραγματοποιεί την πράξη. Το άτομο ή η ομάδα, που αποκόμισε τα κέρδη από μια εγκληματική δραστηριότητα, πρέπει να βρει έναν τρόπο να ελέγξει τα κεφάλαια, χωρίς να προσελκύσει την προσοχή της αστυνομίας. Αυτό επιτυγχάνεται με τη «μεταμφίεση» των πηγών, την αλλαγή δηλαδή της μορφής ή την κίνηση των κεφαλαίων προς μια θέση όπου είναι λιγότερο πιθανό να προσελκύσουν την προσοχή. Το ξέπλυμα χρημάτων είναι η επεξεργασία εισπράξεων από παράνομες δραστηριότητες και η μεταμφίεσή τους σε νόμιμες. Αυτή η διαδικασία είναι κρίσιμης σπουδαιότητας, δεδομένου ότι επιτρέπει στον εγκληματία να απολαύσει αυτά τα κέρδη, χωρίς να διακινδυνεύσει να αποκαλύψει την πηγή τους (Πισκοπάνη, Στρακαντούνα&Μήτρου, 2005 – Καρακώστας, 2003 – Καΐσης&Παρασκευόπουλος, 2001).

Οι παράνομες πωλήσεις όπλων, το λαθραίο πέρασμα και οι δραστηριότητες του οργανωμένου εγκλήματος, που περιλαμβάνει και τα κυκλώματα ναρκωτικών εμπορίας και πορνείας, μπορούν να παραγάγουν τεράστια ποσά, τα οποία πρέπει να «ξεπλυθούν» για να χαθούν τα ίχνη τους από τις διωκτικές αρχές. Άλλα εγκλήματα περιλαμβάνουν τα σχέδια απάτης και κατάχρησης συναλλαγών, δωροδοκίας που μπορούν επίσης να παραγάγουν μεγάλα κέρδη και να δημιουργήσουν το κίνητρο για «να νομιμοποιήσουν» τα παράνομα κέρδη, μέσω του ξεπλύματος χρημάτων.

ΕΠΕΜΒΑΣΗ ΣΕ ΣΥΣΤΗΜΑ Ή ΠΛΑΣΤΟΓΡΑΦΗΣΗ

Ορισμένα δείγματα απειλών επέμβασης ή πλαστογράφησης αφορούν σε (Κανελλοπούλου-Μπόττη, 2005 – Μήτρου, 2002):

1. Τη λήψη μηνυμάτων από υποτιθέμενους αποστολείς (fake e-mail).
2. Την προσθήκη εγγραφών (records) ή διαγραφών σε διαβλητά μηχανογραφικά αρχεία με επιδίωξη αλλοίωσης της ακρίβειάς τους.
3. Τη σκόπιμη εισαγωγή ανακριβών δεδομένων σε πληροφοριακά συστήματα, λόγω στείρας χαιρεκακίας, εκδικητικότητας, ή πρόθεσης απάτης με σκοπό τον άνομο προσπορισμό ωφελειών (παραποίηση σε λίστες επιτυχόντων σε διαγωνισμούς, ή σε βάσεις τραπεζικών δεδομένων, με προσθήκη πλαστών ποσών καταθετικού αντικρίσματος).

Το θύμα σε αυτή περίπτωση είναι φαινομενικά απρόσωπο (π.χ. οργανισμός), η προσβολή του οποίου ίσως θεωρείται από τον δράστη από ανώδυνη έως και «δίκαιη», υπό ένα σκεπτικό δήθεν ηρωικής εκπροσώπησης αδυνάτων, με απρόβλεπτα θύματα και συνέπειες που προκαλούν έως και τρόμο.

Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση ενός Βρετανού ο οποίος βρισκόταν σε δικαστική διαμάχη με μεγάλη κατασκευαστική εταιρεία, εισηγμένη στο Χρηματιστήριο της Αγγλίας. Διεκδικώντας ως αποζημίωση ποσό μεγαλύτερο από 30.000 λίρες, έστειλε στη διοίκηση της εταιρείας μια σειρά από μηνύματα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου που απαιτούσε να του καταβληθεί το ποσό, προκειμένου να μην προκαλέσει φθορές στα δίκτυα της εταιρείας. Τελικά, όμως έκανε κάτι πιο επώδυνο και ζημιογόνο. Παραβίασε τον κεντρικό εξυπηρετητή (server) της εταιρείας και άλλαξε τη χρηματιστηριακή τιμή της μετοχής της, γεγονός που προκάλεσε οικονομική ζημιά εκατοντάδων χιλιάδων ευρώ (Σουλιώτης, <http://www.kathimerini.gr>).

Ανάλογη περίπτωση αποτελεί και η διαμάχη μεταξύ δύο εκ των ισχυρότερων Ελλήνων εφοπλιστών. Όπως έγινε γνωστό, ο ένας είχε αποστείλει περισσότερα από 200 μηνύματα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου σε επιχειρηματίες του κλάδου και σε διευθυντές τραπεζών που συνεργάζονται με εφοπλιστικές εταιρείες, όπου ανέφερε μεταξύ άλλων ότι ο άλλος έχει εκδώσει θαλασσοδάνεια από μια τράπεζα, με τον διευθυντή της οποίας τα έχει κάνει «πλακάκια». Σκοπός ήταν να πληγεί το γόητρο του έτερου εφοπλιστή και να δημιουργηθούν υπόνοιες για τη νομιμότητα των δραστηριοτήτων του. Μια κλασική δηλαδή υπόθεση συκοφαντικής δυσφήμισης (Σωτηρόπουλος, 2006 – Χρυσόγονος, 2001).

Τελευταία όμως, όπως δείχνει η διεθνής εμπειρία ο τρόπος που γίνονται οι εκβιασμοί μέσω του Διαδικτύου έχει μεταλλαχθεί. Οι δράστες δεν χρησιμοποιούν πλέον τηλέφωνα ή γραπτά μηνύματα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, διότι διακινδυνεύουν τον εντοπισμό και τη σύλληψή τους. Αντίθετα, επικοινωνούν με το θύμα μέσω δωματίων άμεσης ηλεκτρονικής επικοινωνίας (chat rooms) όπου είναι δυσκολότερο να εντοπιστούν.

ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ ΡΑΤΣΙΣΤΙΚΟΥ, ΒΙΑΙΟΥ, ΠΟΡΝΟΓΡΑΦΙΚΟΥ, ΠΑΡΑΝΟΜΟΥ & ΑΥΤΟΚΑΤΑΣΤΡΟΦΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

Η τυχαία πλοήγηση σε ιστοσελίδες ρατσιστικού, άσεμνου, βίαιου περιεχομένου, επιθέσεις εν είδει βομβαρδισμού (mail bombing) συναφούς ηλεκτρονικού ταχυδρομείου με μη εξακριβώσιμη την πηγή επίθεσης, ακούσια υποδοχή προσβλητικών μηνυμάτων και αρχείων, διακίνηση αρχείων με ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα και υποδοχή υλικού, σταλμένου συνήθως από παραθρησκευτικές οργανώσεις και άτομα με ευνόητα ψυχοπαθολογικά κίνητρα, που επιχειρούν δόλιο προσηλυτισμό και παροτρύνουν τους επισκέπτες ή άκοντες υποδοχείς του σε αυτοκαταστροφικές συμπεριφορές, συναποτελούν το πλέον απειλητικό φάσμα κατάχρησης της δικτυακής ελευθερίας (Συνοδινού, 2007 – Burt, 2000 - Γεωργιάδης, 1999).

Υπάρχουν κίνδυνοι επαφής ανήλικων με άτομα εξωσχολικά, συναφών κακών προθέσεων, με τάσεις άσκησης επιρροής σε συμπεριφορές, τάσεις δόλιας in vino εκμετάλλευσης ανηλίκων σε διακίνηση προϊόντων κλοπής, ναρκωτικών, όπλων, ή τάσεις εκμείευσης πληροφοριών που καθιστούν ευάλωτη την ιδιοκτησία, ή τη ζωή, των ανηλίκων και της οικογένειάς τους. Τότε ο χρήστης απειλείται σαφώς, αφού οι θύτες αναλαμβάνουν δράση. Η παρουσίαση των παραπάνω κινδύνων, η έκθεση των ανηλίκων σε ακατάλληλο υλικό ή πειρασμούς αθέμιτων τακτικών, εγκυμονεί έως και ανεπανόρθωτες βλάβες στην ψυχική και ηθική τους ισορροπία.

Η ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΠΟΡΝΟΓΡΑΦΙΑΣ

Στην κατηγορία των εγκλημάτων σχετικών με το περιεχόμενο που διακινείται στο Διαδίκτυο περιλαμβάνεται και η ποινικοποίηση ορισμένης συμπεριφοράς που

σχετίζεται με την παιδική πορνογραφία, δεδομένου ότι τα τελευταία χρόνια η σεξουαλική εκμετάλλευση των ανηλίκων έχει λάβει τα τελευταία χρόνια ανεξέλεγκτες διαστάσεις διεθνώς στο χώρο του Διαδικτύου. Η παιδική πορνογραφία αποτελεί ιδιαίτερη μορφή της πορνογραφίας και έχει τις εξής μορφές (Burt, 2000):

1. Ένας ανήλικος που συμμετέχει σε σεξουαλική δραστηριότητα.
2. Ένα άτομο που συμμετέχει σε σεξουαλική δραστηριότητα προσποιούμενο ότι είναι ανήλικο.
3. Ρεαλιστικές εικόνες που αναπαριστούν έναν ανήλικο να συμμετέχει σε σεξουαλικές δραστηριότητες.

Η διακίνηση παιδικής πορνογραφίας μέσω του Διαδικτύου δεν είναι καινούργια πρακτική. Υπήρχε, υπάρχει και θα υπάρχει πάντα, αφού τα αρρωστημένα μυαλά και οι λάτρεις του εύκολου κέρδους δεν πρόκειται ποτέ να εκλείψουν και θα επιδιώκουν συνεχώς να ικανοποιήσουν τις ανήθικες και τις οικονομικές τους ανάγκες, αδιαφορώντας παντελώς για τις συνέπειες των πράξεών τους. Η παιδική πορνογραφία αποτελεί την ταχύτερα αναπτυσσόμενη επιχείρηση στο Διαδίκτυο με έσοδα που ανέρχονται σε δισεκατομμύρια. Είναι λοιπόν κατανοητό, γιατί χιλιάδες άνθρωποι ανά το κόσμο εκπροσωπούν τη σκοτεινή πλευρά του Διαδικτύου χωρίς τύψεις, ανθρωπιά και συναίσθημα. Η παιδοφιλία έχει πολλούς φανατικούς λάτρεις, που αναζητούν συνεχώς κάτι το νέο, το πρωτότυπο και ωραίο για να ικανοποιηθούν.

Το grooming είναι η διαδικασία κατά την οποία παιδόφιλοι, προσποιούμενοι ότι είναι έφηβοι χρησιμοποιούν τα δωμάτια συζητήσεων για να προσελκύσουν παιδιά με σκοπό να τα εκμεταλλευθούν. Οι παιδόφιλοι ξεκινούν συζητήσεις μαζί τους με σκοπό να αναπτύξουν φιλική σχέση και να αποσπάσουν όσο το δυνατόν περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τον τόπο διαμονής τους, τα ενδιαφέροντα, τα χόμπι και τις σεξουαλικές τους εμπειρίες. Μέσα από την σχέση αυτή προκαλούν σιγά-σιγά συζητήσεις σεξουαλικής φύσεως, ενώ πολλές φορές οι παιδόφιλοι στέλνουν στα υποψήφια θύματα φωτογραφίες τόσο παιδικής πορνογραφίας όσο και πορνογραφίας ενηλίκων για να δώσουν την αίσθηση ότι αυτό είναι κάτι το αποδεκτό και φυσιολογικό. Η τακτική αυτή χρησιμοποιείται για να υπονομεύσει την

απροθυμία των παιδιών στο να λάβουν μέρος σε σεξουαλική επαφή και για να αποτρέψει το θύμα από το να ζητήσει προστασία από τους γονείς και τους δασκάλους του, αφού καταλήγει να νιώθει ένοχο που έχει ανταλλάξει τέτοιου είδους φωτογραφίες.

Στην ελληνική έννομη τάξη, μέχρι την έκδοση του σχετικού νόμου (3064/2002), που ψηφίστηκε από όλα τα κόμματα, δεν υπήρχε ειδική νομοθεσία για την παιδική πορνογραφία.

Η ΚΑΤΑΠΑΤΗΣΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ & Η ΠΕΙΡΑΤΕΙΑ

Η μετάβαση από τη βιομηχανική κοινωνία στη λεγόμενη κοινωνία των πληροφοριών, της ψηφιακής τεχνολογίας και επικοινωνίας προκαλεί βαθιές επικοινωνιακές, πολιτισμικές και οικονομικές αλλαγές. Η αξία και η οικονομική σημασία των άυλων αγαθών και των πληροφοριών έχει πολλαπλασιασθεί σε μια κοινωνία της οποίας η οικονομία και η επικοινωνία έχει διεθνοποιηθεί. Η πνευματική ιδιοκτησία παρέχει την κινητήρια δύναμη στην κοινωνία της διασκέδασης και της παγκόσμιας επικοινωνίας.

Ως Πνευματική Ιδιοκτησία, θεωρείται η άυλη ιδιοκτησία που δημιουργείται από άτομα ή οργανισμούς και προστατεύεται από το νόμο περί πνευματικών δικαιωμάτων, εμπορικών απορρήτων και διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας. Πνευματικός δημιουργός είναι εκείνος που δημιουργεί νέες μορφές και ιδέες, έστω και αν ενσωματώνει τα δημιουργήματά του σε ύλη που προϋπήρχε. Η πνευματική ιδιοκτησία αποτελεί τον πιο πρόσφορο τρόπο χρηματοδότησης της πνευματικής δημιουργίας και επιπλέον δίνει τη δυνατότητα στους δημιουργούς να τους αναγνωριστούν δύο επιμέρους δικαιώματα, το ηθικό και το περιουσιακό δικαίωμα (Μαρίνος, 2004).

Το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας (copyright) πάντοτε αποτελούσε μεγάλο πρόβλημα, ακόμα περισσότερο στο διακινούμενο υλικό στο Διαδίκτυο, καθώς ο καθένας είναι σε θέση να δημιουργήσει αντίγραφα ψηφιακού περιεχομένου ή να βρει αρχεία ήχου και εικόνας με εξαιρετικά απλή διαδικασία. Το Διαδίκτυο λοιπόν, λειτουργεί ως μια μεγάλη δυνατότητα διάδοσης των έργων και των πληροφοριών,

αλλά συγχρόνως και ως απειλή για την πνευματική ιδιοκτησία όταν καταστρατηγούνται τα δικαιώματα της πνευματικής ιδιοκτησίας των δημιουργών πάνω στα δημιουργήματά τους.

Η πνευματική ιδιοκτησία παρουσιάζει τρεις ιδιομορφίες (Κουμάντος, 2002):

1. Το αντικείμενό της είναι άυλο, δηλαδή είναι το πνευματικό δημιούργημα και όχι το υλικό αντικείμενο πάνω στο οποίο το δημιούργημα έχει ενσωματωθεί. Ο άυλος χαρακτήρας του αντικειμένου της πνευματικής ιδιοκτησίας επιτρέπει τη σύγχρονη παρουσία του έργου σε άπειρους τόπους.
2. Η πνευματική ιδιοκτησία δεν προστατεύει μόνο περιουσιακά του δημιουργού σε σχέση με το έργο του, αλλά και συμφέροντα που ανάγονται στη σφαίρα της προσωπικότητας του δημιουργού, δηλαδή στην ιδιαίτερη ηθική σχέση του κάθε δημιουργού με το δημιούργημά του. Έτσι η πνευματική ιδιοκτησία έχει ένα μικτό χαρακτήρα προσωπικό και περιουσιακό, που προκαλεί περίεργες διχοτομήσεις του δικαιώματος, ιδίως σε ότι αφορά τη δυνατότητα μεταβίβασής του.
3. Κάθε πνευματικό δημιούργημα είναι μοναδικό και ανεπανάληπτο και ο πνευματικός δημιουργός έχει μια θέση μονοπωλιακή, αναφορικά με το κάθε δημιούργημά του.

Τα πνευματικά δικαιώματα στο Διαδίκτυο αφορούν (Κουμάντος, 2002):

1. Την προστασία κειμένων, οπτικοακουστικών έργων και ψηφιακών εικόνων που διαδίδονται μέσω του παγκόσμιου ιστού.
2. Την προστασία του λογισμικού.
3. Την προστασία των βάσεων δεδομένων.

Η ηλεκτρονική πειρατεία στο Διαδίκτυο είναι στην ουσία ίδια με την πειρατεία με υλικά μέσα. Η διακίνηση ή πειρατεία ή ορθότερα η κλοπή πνευματικής και γενικότερα διανοητικής, συμπεριλαμβανομένης δηλαδή και της βιομηχανικής, ιδιοκτησίας αποτελεί σήμερα μια από τις κύριες δραστηριότητες του οργανωμένου εγκλήματος, όχι μόνο σε εθνικό, αλλά και σε διεθνές επίπεδο. Η ηλεκτρονική διάθεση λογισμικού, αρχείων μουσικής και κινηματογραφικών ταινιών αποτελεί

κλοπή με την παράνομη αντιγραφή ή πλαστογράφηση γνήσιων προϊόντων και την διανομή πλαστών και παράνομα αντιγραμμένων προϊόντων. Με απλά λόγια, πειρατεία μπορεί να χαρακτηριστεί τόσο η μη συστηματική αντιγραφή προϊόντων, χωρίς νόμιμη άδεια χρήσης από ιδιώτες ή επιχειρήσεις, όσο και διανομή ή μεταπώληση προϊόντων λογισμικού χωρίς την νόμιμη άδεια χρήσης (Κουμάντος, 2002).

Είναι γνωστό, ότι το ηθικό δίλημμα που αντιμετωπίζεται σε κάθε περίπτωση προστασίας δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας είναι η επιλογή μεταξύ της προστασίας του δημιουργού και της ελεύθερης κυκλοφορίας της πληροφορίας, χωρίς τεχνικά εμπόδια.

ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Η παραβίαση των συνταγματικά κατοχυρωμένων προσωπικών δικαιωμάτων των πολιτών είναι έγκλημα. Τα συνταγματικά δικαιώματα των πολιτών αναφορικά με το Διαδίκτυο είναι:

Το δικαίωμα του ιδιωτικού βίου

Η διακήρυξη του απαραβίαστου της ιδιωτικής ζωής του ατόμου συνίσταται στην απαγόρευση δημοσιοποίησης της ζωής του, δηλαδή στην απαγόρευση κάθε επέμβασης που αποσκοπεί στην παρακολούθηση ή με οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο καταγραφή της ιδιωτικής ζωής, καθώς και ο εξαναγκασμός του ατόμου να αποκαλύπτει στοιχεία που το αφορούν. Σημαντικά ζητήματα σε σχέση με τον ιδιωτικό βίο και τις αυξανόμενες απειλές που αυτός δέχεται από τις νέες τεχνολογίες, συνδέονται με το χώρο του Διαδικτύου, καθώς και η επέκταση του ως ενός καθολικού μέσου μετάδοσης πληροφοριών έχει ως συνέπεια τη βαθμιαία συρρίκνωση της ιδιωτικής σφαίρας του ατόμου.

Το απόρρητο της επικοινωνίας

Η προστασία του απορρήτου αφορά οποιαδήποτε άλλη μορφή ιδιωτικής επικοινωνίας, που ο αποστολέας της τη θέλει εμπιστευτική και απόρρητη και αποσκοπεί στη διασφάλιση της ελεύθερης προσωπικής επικοινωνίας,

προστατεύοντας τόσο τον αποστολέα του μηνύματος, όσο και το δέκτη. Αντικείμενο προστασίας δεν είναι το μήνυμα καθεαυτό, αλλά το απόρρητο του μηνύματος, άσχετα με το αν έχει περιεχόμενο προσωπικού ή επαγγελματικού χαρακτήρα. Η συνταγματική προστασία του απορρήτου της επικοινωνίας εκτείνεται σε όλα τα τηλεπικοινωνιακά μέσα που υπάρχουν σήμερα, καθώς και σε όσα ανακαλυφθούν μελλοντικά. Το απόρρητο της επικοινωνίας στο Διαδίκτυο δεν καλύπτει μόνο το περιεχόμενο του ηλεκτρονικού μηνύματος, αλλά και τα εξωτερικά στοιχεία της επικοινωνίας, δηλαδή την ταυτότητα των χρηστών, το χρόνο, τον τόπο και τη διάρκεια της επικοινωνίας.

Η ελευθερία της έκφρασης

Η αναφορά στην προφορική, γραπτή και δια του τύπου έκφραση και διάδοση των στοχασμών αφορά τους συνηθέστερους τρόπους ευρύτερης διάδοσης απόψεων, ακόμα και στο Διαδίκτυο.

Έντυπο είναι κάθε κείμενο, κάθε όχι απλώς διακοσμητική εικαστική παράσταση, κάθε εγγραφή μουσικού έργου με κείμενο ή επεξηγήσεις κάθε ηχητικό αποτύπωμα απλού ή μελωδικού λόγου, εφόσον έχει παραχθεί με μηχανική φυσικοχημική ή ηλεκτρονική διαδικασία, κατάλληλη για παραγωγή σημαντικού αριθμού αντιτύπων και προορίζεται για διάδοση. (Καράκωστας, 2003). Δεδομένου ότι οι ιστοσελίδες, οι ταχυδρομικοί κατάλογοι, τα μηνύματα στις ομάδες συζητήσεων περιέχουν συνήθως κείμενα που παράγονται με ένα συνδυασμό μηχανικής, φυσικοχημικής και ηλεκτρονικής διαδικασίας και προορίζονται για διάδοση μέσω του Διαδικτύου, καθώς και το ότι κάθε ανάκληση του συγκεκριμένου υλικού από κάποιο χρήστη ουσιαστικά συνιστά αντίτυπο, γίνεται σαφές ότι ένα σημαντικό υλικό που διακινείται στο Διαδίκτυο συνιστά τύπο. Η ελευθερία του τύπου στο Διαδίκτυο περιλαμβάνει (Καράκωστας, 2003):

- Την ελευθερία της σε οποιοδήποτε χρόνο, τρόπο, έκταση, με οποιοδήποτε νόμιμο τίτλο σε οποιοδήποτε τόπο έκδοσης, σύνταξης, κυκλοφορίας και εν γένει διάδοσης εντύπου στο Διαδίκτυο
- Την ελευθερία της ίδρυσης και λειτουργίας επιχειρήσεως τύπου με οποιαδήποτε μορφή, την ελευθερία επιλογής και προμήθειας από οπουδήποτε των αναγκαίων μηχανημάτων (μόντεμ, ηλεκτρονικού υπολογιστή)

- Την ελευθερία πρόσβασης στο Διαδίκτυο
- Την ελευθερία της με νόμιμο τρόπο συλλογής πληροφοριών από το Διαδίκτυο και την ελευθερία επιλογής μεταξύ των πηγών πληροφόρησης
- Την ελευθερία μεταδόσεως σε κάθε χρόνο και με κάθε τρόπο ειδήσεων, σχολίων, γενικής ή ειδικής ύλης, αγγελιών και διαφημίσεων
- Την ελευθερία άσκησης του δημοσιογραφικού επαγγέλματος και μέσω του Διαδικτύου
- Την ελευθερία ίδρυσης και λειτουργίας δημοσιογραφικών οργανώσεων από τους δημοσιογράφους που δραστηριοποιούνται στο Διαδίκτυο.

Η ελευθερία του περιεχομένου του ηλεκτρονικού εντύπου περιλαμβάνει κυρίως την απαγόρευση λογοκρισίας και κάθε άλλου προληπτικού μέσου. Η επιβολή συνδρομής στους χρήστες προκειμένου να έχουν πρόσβαση σε ορισμένα ηλεκτρονικά έντυπα συνιστά νόμιμο περιορισμό της σχετικής ελευθερίας τους. Ο ηλεκτρονικός τύπος εμπίπτει στην έννοια του τύπου και λαμβάνει στο Διαδίκτυο τρεις μορφές (Καράκωστας, 2003):

- Ηλεκτρονικές εκδόσεις που αντιστοιχούν σε μια παραδοσιακή έντυπη έκδοση και είναι η αντιγραφή της έκδοσης αυτής.
- Ηλεκτρονικές εκδόσεις που αντιστοιχούν σε μια παραδοσιακή έντυπη έκδοση, αλλά που έχουν ή προσπαθούν να έχουν μια διαφορετική όψη προσθέτοντας νέα ύλη.
- Ηλεκτρονικές εκδόσεις που υπάρχουν μόνο στην ηλεκτρονική τους μορφή.

Το δικαίωμα στην πληροφόρηση

Κατοχυρώνεται το δικαίωμα καθενός στην πληροφόρηση, δηλαδή η δυνατότητα καθενός ασκώντας την ήδη κατοχυρωμένη ελευθερία του να πληροφορείται, να έχει πρόσβαση στο σύνολο της διακινούμενης πληροφορίας (Νούσκαλης Γ. , 2007).

Από το δικαίωμα στην πληροφόρηση δε συνεπάγεται μόνο η ελευθερία αναζήτησης και λήψης πληροφοριών, αλλά και το δικαίωμα πρόσβασης σε ένα

πλουραλιστικό πλαίσιο πηγών πληροφόρησης. Η διευκόλυνση της πρόσβασης στις πληροφορίες που διακινούνται ηλεκτρονικά, ειδικά στο πλαίσιο της Κοινωνίας της Πληροφορίας, αναγορεύεται σε υποχρέωση του κράτους. Το δικαίωμα αυτό μετατρέπεται σε συμπλήρωμα του γενικού δικαιώματος ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας και συμμετοχής στην κοινωνική ζωή, προϋποθέτοντας ότι καθένας έχει την τεχνική δυνατότητα πρόσβασης στους υλικούς φορείς της πληροφόρησης και της νέας κοινωνικότητας, δηλαδή στα δίκτυα της ηλεκτρονικής εξ' αποστάσεως πληροφόρησης. Προϋποτίθεται, λοιπόν, η ύπαρξη δημόσιων τηλεπικοινωνιακών δικτύων και των αναγκαίων τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών, που αποτελεί υποχρέωση του κράτους και συνταγματική επιταγή.

Η προστασία των προσωπικών δεδομένων στο Διαδίκτυο

Η αύξηση των χρηστών του Διαδικτύου σε συνδυασμό με τις διαρκώς αυξανόμενες δυνατότητες συλλογής δεδομένων των χρηστών και επεξεργασίας τους μέσω του Διαδικτύου καθιστούν επιτακτική ανάγκη την ιδιαίτερη προστασία των προσωπικών δεδομένων στο χώρο αυτό. Η ιδιωτικότητα και η ανωνυμία αποτελούν δύο από τα βασικότερα ζητήματα ανησυχίας των περισσότερων χρηστών. Χαρακτηριστικό του Διαδικτύου είναι η συλλογή και επεξεργασία ηλεκτρονικών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα τόσο φανερά, όσο και εν αγνοία του χρήστη, με ποικίλες μεθόδους και σε διαρκώς αυξανόμενα ποσοστά. Αποτέλεσε από πολύ νωρίς ένας από τους μεγαλύτερους κινδύνους επέμβασης στην ιδιωτική και προσωπική σφαίρα, καθώς έρχεται σε αντίθεση με το συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα κάθε ατόμου στην προστασία της ιδιωτικής ζωής και στον πληροφοριακό αυτοπροσδιορισμό.

Δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα είναι κάθε πληροφορία που αναφέρεται στο πρόσωπο ενός ατόμου, π.χ. το όνομα, το επάγγελμα, η οικογενειακή κατάσταση, η ηλικία, ο τόπος κατοικίας. Ευαίσθητα δεδομένα είναι τα δεδομένα που αφορούν τη φυλετική ή εθνική προέλευση, τα πολιτικά φρονήματα, τις θρησκευτικές ή φιλοσοφικές πεποιθήσεις, τη συμμετοχή σε ένωση, σωματείο και συνδικαλιστική οργάνωση, την υγεία, την κοινωνική πρόνοια και τη ερωτική ζωή, καθώς και τα σχετικά με ποινικές διώξεις ή καταδίκες.

Η ανάπτυξη της πληροφορικής και των τηλεπικοινωνιών είχε ως αποτέλεσμα να «γεννηθούν» νέοι κίνδυνοι κατά των θεμελιωδών ελευθεριών και της ιδιωτικής

ζωής του ατόμου. Η τεχνολογία Διαδικτύου επιτρέπει τη συλλογή προσωπικών δεδομένων, χωρίς την προηγούμενη ενημέρωση του χρήστη και πραγματοποιείται από τα ίχνη που αφήνονται κατά τη χρήση των υπηρεσιών του. Μέσω των ηλεκτρονικών συναλλαγών συγκεντρώνεται και αποθηκεύεται ένας σημαντικός αριθμός δεδομένων, η επεξεργασία των οποίων δύναται να δημιουργήσει σαφή εικόνα των συνηθειών και προτιμήσεων του κάθε χρήστη και να χρησιμοποιηθεί για εμπορικούς ή άλλους σκοπούς. Με την πρόοδο της τεχνολογίας οι κίνδυνοι διευρύνονται συνεχώς και τίθεται επιτακτικά το ζήτημα της προστασίας της ιδιωτικής ζωής του ατόμου.

Μέθοδοι, όπως τα cookies, το data mining (εξόρυξη δεδομένων), το data warehouse (αποθήκη δεδομένων), το sniffing software (λογισμικό - λαγωνικό), οι double agents (διπλοί πράκτορες), διευκολύνουν την κάθε είδους συλλογή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Αναφορικά με τους χρήστες του Διαδικτύου η φανερή συλλογή δεδομένων πραγματοποιείται με διάφορους τρόπους.

Παραδείγματος χάριν η ηλεκτρονική διεύθυνση και το σύνολο των θεμάτων, στα οποία έχει συμμετάσχει ένας χρήστης που συμμετείχε σε κάποια ομάδα συζήτησης, ανιχνεύονται μέσω ειδικού λογισμικού. Ιδιαίτερα γνωστή είναι η συλλογή δεδομένων κατά τη χρήση υπηρεσιών ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, όπου είναι δυνατός ο προσδιορισμός του αποστολέα, είτε μέσω της διεύθυνσης του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, είτε μέσω της διεύθυνσης IP (Internet protocol). Τις πληροφορίες αυτές διαθέτει συνήθως τόσο ο παραλήπτης, όσο και οι παρέχοντες πρόσβαση σε υπηρεσίες ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. Η συλλογή προσωπικών δεδομένων είναι δυνατή και μέσα των καταλόγων που απαντώνται στο Διαδίκτυο. Πρόκειται για σελίδες αφιερωμένες εν μέρει ή εξολοκλήρου στη διάδοση μέσω του Διαδικτύου καταλόγων μελών, συνδρομητών κλπ, οι οποίοι βρίσκονται συνήθως ήδη και σε άλλη μορφή, γραπτή ή τηλεματική. Σε όλες τις προαναφερθείσες περιπτώσεις ο χρήστης γνωρίζει ότι πραγματοποιείται συλλογή των προσωπικών του δεδομένων, χωρίς ωστόσο να συνειδητοποιεί την εμβέλεια και το εύρος των συνεπειών της. Σημαντικότεροι κίνδυνοι ανακύπτουν από την «αόρατη», τη μη φανερή επεξεργασία των δεδομένων, έναντι των οποίων η προστασία και αντίδραση των χρηστών είναι σχεδόν αδύνατη. Η πιο γνωστή περίπτωση μη

φανερής επεξεργασίας δεδομένων γίνεται μέσω των cookies².

Επιπρόσθετα ζητήματα προστασίας ιδιωτικότητας δημιουργούνται, καθώς μέσω του Διαδικτύου προσωπικά δεδομένα μεταφέρονται και επεξεργάζονται σε διαφορετικές χώρες από αυτή που συλλέχθηκαν, με αποτέλεσμα να καθίσταται αδύνατος ο έλεγχος και αδιαφανής η επεξεργασία, ιδιαίτερος όταν οι χώρες αυτές δεν προσφέρουν επαρκή επίπεδο προστασίας.

Επίσης, από τη χρήση του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ανακύπτουν προβλήματα συναφή με την ιδιωτικότητα των χρηστών του και αφορούν (Ιγγλεζάκης, (2003):

1. Την ανάγκη προστασίας του απορρήτου της επικοινωνίας, λόγω της δυνατότητας υποκλοπής των μηνυμάτων.
2. Την ανάγκη προστασίας του ιδιωτικού βίου, λόγω της μαζικής αποστολής μη ζητηθέντων ηλεκτρονικών μηνυμάτων διαφημιστικού περιεχομένου, που συνήθως αφορά την ενοχλητική αλληλογραφία προώθησης προϊόντων, που υποτίθεται ότι είναι κατάλληλα για τα ενδιαφέροντα ενός χρήστη.

Μία περαιτέρω διάκριση των κινδύνων που ελλοχεύουν από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων αφορά (Ανθίμου, 2000, Σταθόπουλος, 2000):

1. Τον κίνδυνο εκμετάλλευσης του ατόμου από τυχόν αρνητικά δεδομένα του, τα οποία μπορούν να διαιωνίζονται και μάλιστα να αξιοποιούνται ηλεκτρονικά στο διηνεκές.
2. Τον κίνδυνο κατηγοριοποίησης του ατόμου από την σχηματική ταξινόμηση και κατάταξη των δεδομένων του, με συνέπεια τον ευκολότερο έλεγχό του, τις διακρίσεις σε βάρος του και τη χειραγώγησή του.
3. Τον κίνδυνο εμπορευματοποίησης και εξουδετέρωσης της ατομικότητας και της

---

² Το cookie είναι ένα μικρό αρχείο δεδομένων, συνήθως σε μορφή .txt που τοποθετείται στον υπολογιστή από μια ιστοσελίδα για μελλοντική χρήση. Είναι χρήσιμο γιατί με αυτόν τον τρόπο η εφαρμογή πλοήγησης θυμάται πληροφορίες που στη συνέχεια μπορούν να ανακτηθούν. Δεν μπορεί να εκτελεσθεί ως κώδικας ή να μεταφέρει ιούς και σε καμία περίπτωση δεν είναι επικίνδυνο για τον υπολογιστή. Τα cookies χωρίζονται σε δύο κατηγορίες:

1. Στα μόνιμα (permanent) cookies, τα οποία αποθηκεύονται σαν αρχεία στον υπολογιστή και παραμένουν εκεί μέχρι να κλείσει η εφαρμογή πλοήγησης.
2. Στα προσωρινά (temporary ή session) cookies, τα οποία αποθηκεύονται προσωρινά σαν αρχεία στον υπολογιστή, αλλά διαγράφονται αυτόματα, όταν κλείσει η εφαρμογή πλοήγησης.

μετατροπής της ιδιωτικής ζωής σε αντικείμενο οικονομικών συναλλαγών.

4. Τον κίνδυνο της υπέρμετρης πληροφοριακής εξουσίας από αυτούς που ελέγχουν τις πληροφορίες.
5. Τον κίνδυνο προσβολής του δικαιώματος κάθε ατόμου στον έλεγχο και στον προσδιορισμό της χρήσης των πληροφοριών που τον αφορούν.
6. Τον κίνδυνο αποχής του ατόμου από την άσκηση του δικαιώματος πρόσβασης στην πληροφορία.

Πολλές περιπτώσεις κακής χρήσης προσωπικών δεδομένων στο διαδίκτυο έχουν έρθει στο φως της δημοσιότητας και μεταξύ αυτών οι περιπτώσεις των εταιρειών Double-Click και ToySmart. Οι εν λόγω εταιρείες προσπάθησαν να πουλήσουν τις βάσεις δεδομένων προσωπικών πληροφοριών των χρηστών τους, σε άλλες εταιρείες, παρά το γεγονός ότι υπήρχε δέσμευση έναντι των υποκειμένων ότι τα δεδομένα τους συλλέγονται μόνο για συγκεκριμένο σκοπό και δεν κοινοποιούνται σε τρίτους. (Reidenberg, 2001)

Η προστασία των πληροφοριών του κάθε ατόμου δεν αφορά μόνο το ίδιο το άτομο, αλλά και ολόκληρη την κοινωνία. Η ισχυρή προστασία της ιδιωτικότητας είναι βασική προϋπόθεση για τη λειτουργία και την εξέλιξη κάθε δημοκρατικής κοινωνίας και η έλλειψή της μπορεί να έχει αντίκτυπο σε λοιπά, συναφή ή μη δικαιώματα.

ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΗ ΡΟΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Η επεξεργασία των δεδομένων δεν πραγματοποιείται πάντοτε στη χώρα όπου γίνεται και η συλλογή των δεδομένων, αλλά συνήθως η σύγχρονη επιχειρηματική δραστηριότητα εγκαθιστά κέντρα επεξεργασίας δεδομένων σε χώρες όπου υπάρχει σημαντικά μικρότερο κόστος, όπου όμως το επίπεδο προστασίας των προσωπικών δεδομένων είναι συχνά μικρότερο έως ανύπαρκτο. Η διαβίβαση των προσωπικών δεδομένων εντός των ορίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι ελεύθερη, ενώ αποστολή προσωπικών δεδομένων σε μη κοινοτική απαγορεύεται. Κατ' εξαίρεση μπορεί να επιτραπεί μετά από άδεια της Αρχής Προστασίας

Προσωπικών Δεδομένων, εφόσον προηγουμένως εξακριβωθεί ότι το εν λόγω κράτος εξασφαλίζει ικανοποιητικό επίπεδο προστασίας. Η διαβίβαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα προς χώρα που δεν ανήκει στην Ε.Ε. και η οποία δεν εξασφαλίζει ικανοποιητικό επίπεδο προστασίας, επιτρέπεται κατ' εξαίρεση, με άδεια της Αρχής, εφόσον συντρέχει μία ή περισσότερες από τις παρακάτω προϋποθέσεις, σύμφωνα με το άρθρο 7 του νόμου 2472/1997 (Σωτηρόπουλος Β., 2006):

- Το υποκείμενο των δεδομένων έδωσε τη συγκατάθεσή του για τη διαβίβαση, εκτός εάν η συγκατάθεση έχει αποσπασθεί με τρόπο που να αντίκειται στο νόμο ή τα χρηστά ήθη
- Η διαβίβαση είναι απαραίτητη για τη διασφάλιση ζωτικού συμφέροντος του υποκειμένου των δεδομένων, εφόσον αυτό τελεί σε φυσική ή νομική αδυναμία να δώσει τη συγκατάθεσή του ή για τη συνολολόγηση και εκτέλεση σύμβασης μεταξύ αυτού και του υπευθύνου επεξεργασίας και τρίτου προς το συμφέρον του υποκειμένου των δεδομένων, εφόσον το υποκείμενο τελεί σε φυσική ή νομική αδυναμία να δώσει τη συγκατάθεσή του ή για την εκτέλεση προσυμβατικών μέτρων που έχουν ληφθεί κατ' αίτηση του υποκειμένου των δεδομένων
- Η διαβίβαση είναι απαραίτητη για την αντιμετώπιση εξαιρετικής ανάγκης και τη διαφύλαξη υπέρτερου δημόσιου συμφέροντος, ιδίως για την εκτέλεση συμβάσεων συνεργασίας με δημόσιες αρχές της άλλης χώρας, εφόσον ο υπεύθυνος επεξεργασίας παρέχει εγγυήσεις για την προστασία της ιδιωτικής ζωής και των θεμελιωδών ελευθεριών και την άσκηση των σχετικών δικαιωμάτων
- Η διαβίβαση είναι αναγκαία για την αναγνώριση, άσκηση ή υπεράσπιση δικαιώματος ενώπιον του δικαστηρίου
- Η μετάδοση πραγματοποιείται από δημόσιο μητρώο, το οποίο κατά το νόμο προορίζεται για την παροχή πληροφοριών στο κοινό και είναι προσιτό στο κοινό ή σε κάθε πρόσωπο που αποδεικνύει έννομο συμφέρον, εφόσον στη συγκεκριμένη περίπτωση πληρούνται οι νόμιμες προϋποθέσεις για την πρόσβαση στο μητρώο.

Επίσης, η διαβίβαση προσωπικών δεδομένων σε τρίτη χώρα μπορεί να επιτραπεί κατά περίπτωση, ακόμα και αν δεν έχει χορηγηθεί σχετική άδεια, εφόσον υπογραφεί συμφωνία μεταξύ εξαγωγέα και εκτελούνται την επεξεργασία.

ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΧΡΗΣΤΩΝ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ

Χρήστης είναι κάθε φυσικό πρόσωπο που χρησιμοποιεί τις υπηρεσίες του Διαδικτύου, για προσωπικούς ή επαγγελματικούς σκοπούς, χωρίς να είναι απαραίτητα συνδρομητής. Τα δικαιώματα των χρηστών του Διαδικτύου είναι (Μήτρου Λ. 2002)

- **Δικαίωμα ενημέρωσης.** Σύμφωνα με το άρθρο 11 του νόμου 2472/1997, αποτελεί αυτοτελές δικαίωμα η προηγούμενη ενημέρωση του χρήστη από τον υπεύθυνο της επεξεργασίας για την ταυτότητα του τελευταίου και την ταυτότητα του τυχόν εκπροσώπου του, για το σκοπό της επεξεργασίας, τους αποδέκτες ή τις κατηγορίες αποδεκτών των δεδομένων, καθώς και σχετικά με την ύπαρξη του δικαιώματος πρόσβασης. Σε περίπτωση που τα δεδομένα ανακοινώνονται σε τρίτους, ο χρήστης ενημερώνεται για την ανακοίνωση πριν από αυτούς, εκτός όταν πρόκειται για λόγους εθνικής ασφάλειας ή για τη διακρίβωση σοβαρών εγκλημάτων ή όταν γίνεται για δημοσιογραφικούς σκοπούς και αφορά δημόσια πρόσωπα
- **Δικαίωμα πρόσβασης.** Σύμφωνα με το άρθρο 12 του νομου 2472/1997, κεντρική θέση στο σύστημα δικαιωμάτων του χρήστη κατέχει και το δικαίωμα πρόσβασης στα αρχεία, ώστε οι ενδιαφερόμενοι να μπορούν να διαπιστώσουν αν έχουν καταχωρηθεί δεδομένα που τους αφορούν, καθώς και την ποιότητα αυτών. Κάθε ενδιαφερόμενος δικαιούται να πληροφορείται από τον υπεύθυνο της επεξεργασίας σχετικά με όλα τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που τον αφορούν, καθώς και την προέλευσή τους, τους σκοπούς της επεξεργασίας, τους αποδέκτες ή τις κατηγορίες αποδεκτών, την εξέλιξη της επεξεργασίας για το χρονικό διάστημα από την προηγούμενη ενημέρωση ή πληροφόρησή του, καθώς και τη λογική της αυτοματοποιημένης επεξεργασίας
- **Δικαίωμα αντίρρησης.** Καθοριστικής σημασίας για την προστασία του χρήστη

είναι το δικαίωμα αντίρρησης, σύμφωνα με το άρθρο 13 του νόμου 2472/1997, για την επεξεργασία των δεδομένων που το αφορούν. Το δικαίωμα αντίρρησης συνδέεται με τη δυνατότητα του ατόμου να ζητήσει τη διόρθωση, συμπλήρωση, διευκρίνιση ή ακόμα και τη διαγραφή στοιχείων που το αφορούν, καθιστώντας τη δυνατότητα αυτή συστατικό στοιχείο του δικαιώματος αντίρρησης. Παρέχει επιπλέον το δικαίωμα σε κάθε φυσικό πρόσωπο να δηλώσει στην Αρχή ότι τα δεδομένα που το αφορούν δεν επιθυμεί να αποτελέσουν αντικείμενο επεξεργασίας από οποιονδήποτε, για λόγους προώθησης πωλήσεως αγαθών ή παροχής υπηρεσιών εξ' αποστάσεως. Ο νόμος 2774/1999 δίνει τη δυνατότητα δημιουργίας καταλόγων συνδρομητών, έντυπων ή ηλεκτρονικών, στους οποίους ο συνδρομητής δικαιούται να ζητήσει να μην περιληφθεί

- **Δικαίωμα δικαστικής προστασίας.** Το δικαίωμα προσωρινής δικαστικής προστασίας, σύμφωνα με το άρθρο 14 του νόμου 2472/1997, δίνει τη δυνατότητα σε κάθε πρόσωπο να ζητήσει από το αρμόδιο κάθε φορά δικαστήριο την άμεση αναστολή ή μη εφαρμογή πράξης ή απόφασης που το θίγει, την οποία έχει λάβει διοικητική αρχή, νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου ή ιδιωτικού δικαίου ή ένωση προσώπων ή φυσικό πρόσωπο αποκλειστικά με αυτοματοποιημένη επεξεργασία στοιχείων, εφόσον η επεξεργασία αυτή αποβλέπει στην αξιολόγηση της προσωπικότητας του και ιδίως της αποδοτικότητας του στην εργασία, της οικονομικής φερεγγυότητας του, της αξιοπιστίας του και της εν γένει συμπεριφοράς του
- **Δικαίωμα στην ανωνυμία.** Η ανώνυμη πρόσβαση και χρήση των υπηρεσιών του Διαδικτύου, καθώς και οι ανώνυμοι τρόποι πληρωμής είναι η καλύτερη μέθοδος προστασίας της ιδιωτικής ζωής των χρηστών. Στα πλαίσια της εγγύησης της ανωνυμίας των χρηστών του Διαδικτύου επιτρέπεται η χρήση ψευδωνύμων, που εξασφαλίζει την ελάχιστη δυνατή συλλογή προσωπικών δεδομένων κατά την πλοήγηση στο Διαδίκτυο
- **Δικαίωμα στην κρυπτογράφηση.** Το δικαίωμα στη χρήση κρυπτογραφικών μέσων δίνει τη δυνατότητα πληροφορίες και δεδομένα που αποθηκεύονται σε ηλεκτρονικούς υπολογιστές ή διαδίδονται μέσω του Διαδικτύου να προστατεύονται από την παράνομη παγίδευση και γνώση του περιεχομένου τους τόσο από τους λοιπούς χρήστες, όσο και από τις κρατικές αρχές.

Καταληκτικά, αξίζει να αναφερθεί ότι μέσα στον τεχνολογικό καλπασμό των τελευταίων χρόνων οι υπολογιστές και πιο συγκεκριμένα το Διαδίκτυο έχουν επηρεάσει άμεσα τη ζωή μας, τις περισσότερες φορές θετικά, άλλες όμως αρνητικά. Τραπεζικές συναλλαγές, ηλεκτρονικό εμπόριο, εύρεση εργασίας, κοινωνικοποίηση – επικοινωνία είναι μόνο λίγες από τις κατηγορίες που έχει διαφοροποιήσει το Διαδίκτυο. Αυτές οι διαδικασίες, απλοποιήθηκαν, στο μεγαλύτερο ποσοστό, κάνοντας τη ζωή όλων μας σε άλλους τομείς πιο εύκολη και σε άλλους περισσότερο πολύπλοκη.

Η προσομοίωση της πραγματικότητας που προσφέρει ο ψηφιακός χώρος του Διαδικτύου κρύβει πολλούς κινδύνους, οι οποίοι δεν διαφέρουν από τους κινδύνους που αντιμετωπίζει κανείς καθημερινά στην ζωή. Φυσικά υπάρχουν τρόποι να αποφευχθούν, αρκεί να μη βλέπει κανείς τον υπολογιστή σαν κάτι που μπορεί να διαβάσει την σκέψη και να παρέχει νοητική ασφάλεια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ & ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Με τον όρο «δημόσια πρόσβαση στο Διαδίκτυο» εννοείται η ελεύθερη και απαραιμπόδιση πρόσβαση στο Διαδίκτυο από δημόσιους χώρους διαφυλάσσοντας όμως την προσωπική έκφραση και την πληροφοριακή ελευθερία του κάθε χρήστη και προφυλάσσοντας ταυτόχρονα την ιδιωτικότητά και την προσωπικότητά του από επικίνδυνο περιεχόμενο, επιβλαβείς τακτικές άλλων χρηστών και το ηλεκτρονικό έγκλημα. Περισσότερο από δέκα χρόνια, ασχολούμαστε με συστήματα που επιτρέπουν την πρόσβαση στο Διαδίκτυο σε δημόσιους χώρους. Το Διαδίκτυο εξ' αρχής αποτέλεσε ένα βασικό κορμό πληροφόρησης, ενημέρωσης και επικοινωνίας και επηρέασε ριζικά την εργασία και την ψυχαγωγία του σύγχρονου ανθρώπου.

Η ανάπτυξη ολοκληρωμένων συστημάτων πρόσβασης στο Διαδίκτυο, προορισμένων για τοποθέτηση και χρήση σε δημόσιους χώρους, ξεκίνησε το 1992. Στους δημόσιους χώρους περιλαμβάνονται οι βιβλιοθήκες και τα internet cafes, όπου υπάρχουν διαθέσιμοι ηλεκτρονικοί υπολογιστές με σύνδεση στο Διαδίκτυο, ενώ υπάρχουν επίσης σημεία πρόσβασης στο Διαδίκτυο σε δημόσιους χώρους, όπως αίθουσες αναμονής αεροδρομίων. Τέτοια σημεία είναι γνωστά και με διάφορους άλλους όρους, όπως «δημόσια περίπτερα Διαδικτύου», «δημόσια τερματικά Διαδικτύου» και «ιστο - τηλέφωνα». Καθώς το Διαδίκτυο δεν σταματά να εξελίσσεται και νέες υπηρεσίες ενσωματώνονται σε αυτό, η ανάπτυξη νέων συστημάτων συνεχίζεται, ώστε να παρέχουν τη μέγιστη δυνατή ευκολία και φιλικότητα χρήσης, ενώ συγχρόνως ορισμένα εξασφαλίζουν έσοδα με πολλαπλούς τρόπους στους ιδιοκτήτες τους.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ & ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Η άφιξη του Διαδικτύου και άλλων τεχνολογιών πληροφόρησης και επικοινωνίας προκάλεσε σφοδρό αντίκτυπο στις βιβλιοθήκες, καθώς επηρέασε την ίδια τη δομή

και τον σχεδιασμό τους και οδήγησε σε προσπάθειες να ανταπεξέλθουν στις νέες απαιτήσεις και ευκαιρίες που προσφέρει το Διαδίκτυο.

Οι βιβλιοθήκες πληροφορούν το κοινό για το υλικό που διαθέτουν και τους δυνατούς τρόπους πρόσβασης σε αυτό. Τα τελευταία χρόνια έχουν υλοποιηθεί προγράμματα για την τεχνολογική βελτίωση και ανανέωση των παραδοσιακών βιβλιοθηκών, για τη δημιουργία νέων βιβλιοθηκών με υπολογιστές σε δημοσίως προσβάσιμα σημεία, καθώς και μέσα στα σχολεία, ιδιαίτερα σε Ευρωπαϊκές βιβλιοθήκες, με σκοπό να τις καταστήσουν δυνατές, να παρέχουν ψηφιακές υπηρεσίες σχετικές με την πληροφόρηση, βασισμένες στο Διαδίκτυο. Έτσι, ο ρόλος των βιβλιοθηκών έχει επεκταθεί πλέον, πέρα από τα κτήρια όπου στεγάζονται. Η άφιξη του Διαδικτύου έδωσε κάτι παραπάνω στους παραδοσιακούς επισκέπτες μίας βιβλιοθήκης και έφερε μαζί της πολλές αλλαγές που αφορούν νέους χρήστες και νέες χρήσεις.

Η χρήση του Διαδικτύου στις βιβλιοθήκες αύξησε τον αριθμό των επισκεπτών και κυρίως των εφήβων που ενδιαφέρονται να χρησιμοποιήσουν τη σύνδεση στο Διαδίκτυο. Νεαροί που στο παρελθόν δεν τους προσέλκυαν οι βιβλιοθήκες, ξαφνικά κάθονται όλη την ημέρα μπροστά στον υπολογιστή. Αξιοσημείωτος όμως είναι και ο αριθμός των ενηλίκων, που πριν δεν θα έκαναν ποτέ χρήση ενός τέτοιου κοινωνικού περιβάλλοντος. Παραδοσιακοί και νέοι χρήστες «σερφάρουν» στο Διαδίκτυο έχοντας μάλιστα παρεμφερείς συνήθειες χρήσης.

Η εμφάνιση του Διαδικτύου οδήγησε στη χρήση των ηλεκτρονικών καταλόγων (webcats ή Online Public Access Catalogue - OPAC), οι οποίοι δίνουν τη δυνατότητα στον χρήστη να διεξάγει αναζήτηση στις συλλογές της βιβλιοθήκης από οποιοδήποτε σημείο με πρόσβαση στο Διαδίκτυο. Ο τρόπος αυτός τήρησης καταλόγου είναι προσαρμοσμένος με νέα είδη βιβλιοθηκών, όπως είναι οι ψηφιακές βιβλιοθήκες, καθώς και με παραδοσιακές βιβλιοθήκες που έχουν εκσυγχρονιστεί. Παρέχουν βοήθεια στην αναζήτηση και εύρεση πληροφοριών μέσω διαφόρων ψηφιακών εργαλείων και είναι δυνατό να θεωρηθούν και πύλη πληροφόρησης, καθώς ο χρήστης έρχεται σε επαφή με την πληροφορία που επιθυμεί όπου και αν βρίσκεται. Οι βιβλιοθήκες, με τη χρήση της τεχνολογίας εξασφαλίζουν πρόσβασης σε απομακρυσμένες βάσεις δεδομένων, όπως και με τη

χρήση της υπηρεσίας διαδανεισμού και τη χρήση της υπηρεσίας ικανοποίησης αιτημάτων πληροφόρησης.

Ο τρόπος παροχής υπηρεσιών και εξυπηρέτησης των βιβλιοθηκών αλλάζει, όμως ο βασικός ρόλος τους παραμένει. Η ανάληψη ποικίλων ρόλων, δραστηριοτήτων και παροχή υπηρεσιών από μια βιβλιοθήκη εξαρτάται από το γενικότερο πλαίσιο μέσα στο οποίο ανήκει και λειτουργεί. Οι σύγχρονες βιβλιοθήκες έχουν μετατραπεί σε χώρους ελεύθερης πρόσβασης σε πληροφορίες σε πολλές μορφές και από πολλές πηγές. Για παράδειγμα, μια εμπορική βιβλιοθήκη είναι δυνατό να αναλάβει το ρόλο του διανομέα πληροφοριών. Από την άλλη, μια ακαδημαϊκή βιβλιοθήκη είναι δυνατό να θεωρηθεί σαν ένας «αντιπρόσωπος μάθησης», γεγονός που θα προϋπέθετε τη διασφάλιση και παροχή ενός περιβάλλοντος, που θα διευκόλυne την αυτοκατευθυνόμενη μάθηση και θα επεδίωκε την εκμάθηση του τρόπου ανάκτησης και διαχείρισης μιας πληροφορίας. Μια δημόσια βιβλιοθήκη μπορεί να θεωρηθεί σαν ένας «εκπρόσωπος ψυχαγωγίας», όπου θα μπορούσε κανείς να περάσει τον ελεύθερο χρόνο του (ΜΟΠΑΒ, 2001).

Η παροχή βοήθειας από τους βιβλιοθηκονόμους για την ανάκτηση πολύπλοκων και απαραίτητων πληροφοριών είναι πολύτιμη στους χρήστες, αφού πολλοί χρήστες δεν είναι σε θέση να αξιοποιήσουν τις δυνατότητες που προσφέρει μια βιβλιοθήκη. Οι λόγοι είναι εξαιτίας της μη εξοικείωσής τους με το περιβάλλον της βιβλιοθήκης ή τις νέες τεχνολογίες, καθώς και σε μη παραδοχή της άγνοιας. Η παρουσία του Διαδικτύου στις βιβλιοθήκες μετατρέπει το προσωπικό της σε οδηγούς πληροφόρησης στον καινούργιο κόσμο. Οι βιβλιοθηκονόμοι βρίσκονται εκεί ως καθοδηγητές, ως υποκινητές, ως οι έχοντες τη γνώση ώστε να ανοίξουν την πόρτα στη τεχνολογία. Δεν είναι εκεί για να τακτοποιούν ράφια ή να σφραγίζουν βιβλία. Αποκτούν έτσι έναν διαφορετικό και αναπτυσσόμενο, πιο ενδιαφέροντα ρόλο που έχει να κάνει με την εμπλοκή στην παραγωγή και διασπορά της γνώσης και τη προσφορά πολλαπλών νέων υπηρεσιών, με αποτέλεσμα να βοηθήσουν τους επισκέπτες της βιβλιοθήκης να ανακαλύψουν το τι μπορεί να κάνουν, να βρουν και να μάθουν με τη βοήθεια των νέων τεχνολογιών. Κατευθυνόμαστε λοιπόν με γρήγορα βήματα προς αυτόν τον δρόμο.

Έτσι, με αφορμή την ανάγκη για εκπαίδευση των χρηστών βιβλιοθήκης, δημιουργήθηκε η εκπαίδευση βιβλιοθήκης (library instruction), που σχετίζεται

άμεσα με την πληροφοριακή παιδεία, μια ιδέα που πρωτοτέθηκε σε εφαρμογή στις Η.Π.Α. τον 18ο αιώνα με πρωτεργάτη τον John Cotton Dana (Βικιπαίδεια).

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΗΘΙΚΗΣ & ΕΥΘΥΝΕΣ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΜΕΣΩ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ

Η έλευση του Διαδικτύου αποτελεί σταθμό στην εξέλιξη των βιβλιοθηκών και γενικότερα στη διαμόρφωση του σημερινού περιβάλλοντος πληροφόρησης. Οι δημόσιες βιβλιοθήκες έχουν αναδειχθεί σε απαραίτητα εργαλεία για την ανάπτυξη και τη διάδοση της γνώσης και των επιστημών στο δυτικό κόσμο.

Ιστορικά οι δημόσιες βιβλιοθήκες και οι βιβλιοθηκονόμοι κατάφεραν να χτίσουν και να εδραιώσουν μια βασική ιδέα ελευθερίας πρόσβασης στην πληροφόρηση. Οι βιβλιοθήκες ήταν πάντα και εξακολουθούν να είναι χώροι ανοιχτοί στη γνώση μέσα στους οποίους οι πολίτες μπορούν να προσπελαύνουν όλες τις διαθέσιμες πληροφορίες, γνώση και έρευνα.

Οι ραγδαίες τεχνολογικές αλλαγές στον 21ο αιώνα, τον επονομαζόμενο «αιώνα των πληροφοριών», η παγκοσμιοποίηση και οι προκλήσεις ενάντια σε θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα αναγκάζουν τους επαγγελματίες της πληροφόρησης να ξανασκεφτούν την αποστολή και τις ευθύνες τους ενσωματώνοντας στις αξίες τους τη διανοητική ελευθερία, την ανοιχτή και ελεύθερη πρόσβαση στις πληροφορίες, την προστασία της ιδιωτικότητας, την αντίσταση στη λογοκρισία. Μεταξύ των ειδικότερων επαγγελματικών ομάδων που απαρτίζουν το χώρο της πληροφόρησης παρατηρείται μία διαφοροποίηση ως προς την ιεράρχηση των παραπάνω αξιών. Η διαφοροποίηση αυτή υπάρχει και στο ίδιο το επάγγελμα του βιβλιοθηκονόμου, σε συνάρτηση με τους διαφορετικούς ρόλους και ευθύνες που επιφέρει η εξειδίκευση του επαγγέλματος, καθώς και η κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη των διαφόρων περιοχών ή χωρών.

Επιπλέον, οι αξίες κάθε επαγγέλματος έχουν άμεση σχέση με τις προκλήσεις και ανησυχίες που προβάλλονται, καθώς η κοινωνία και το επάγγελμα εξελίσσονται και νέοι στόχοι και αξίες προστίθενται. Στην σημερινή εποχή, καθώς οι βιβλιοθήκες εξελίσσονται σε υπηρεσίες πληροφόρησης και εξαρτώνται άμεσα από τις

τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών, η προστασία της ιδιωτικότητας πρέπει να είναι στις άμεσες προτεραιότητες των βιβλιοθηκονόμων και επαγγελματιών πληροφόρησης. Επιπλέον, οι πολίτες θα πρέπει να έχουν το δικαίωμα της πρόσβασης σε όλες τις δραστηριότητες γνώσης, δημιουργικότητας και διανοήσης. Η πνευματική ελευθερία και η ελευθερία της έκφρασης αποτελούν τις απαραίτητες συνθήκες για την ελεύθερη πρόσβαση στην πληροφορία.

Οι βιβλιοθηκονόμοι αντιμετωπίζουν καθημερινά προβλήματα και βασικό χαρακτηριστικό των αρχών τους πρέπει να είναι η πειθαρχία και η αιτιολόγηση των αποφάσεων που θα πάρουν ανάλογα με την περίπτωση. Η ηθική δεν πρέπει να συμπεριλαμβάνει το τι θα σκεφτεί κάποιος τρίτος για το χειρισμό ενός προβλήματος, αλλά πρέπει να δίνει λύσεις για υπαρκτά προβλήματα, τα οποία τις περισσότερες φορές είναι πολύ δύσκολο να επιλυθούν.

Οι κύριοι λόγοι που οι ενήλικες και οι νέοι χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο στις βιβλιοθήκες είναι οι εξής (Ελληνικός Κόμβος Ασφαλούς Διαδικτύου: <http://www.saferinternet.gr>):

- 1 Πληροφόρηση, δηλαδή για την εύρεση διάφορων πληροφοριών, συμπεριλαμβανομένων και πληροφοριών από ιστοσελίδες επίσημων / κυβερνητικών φορέων.
- 2 Εκπαίδευση, δηλαδή για την εύρεση συγκεκριμένων πληροφοριών για σχολικές εργασίες.
- 3 Ψυχαγωγία, δηλαδή για τη σύνδεση με τόπους που αφορούν μουσική, κινηματογράφο, αθλητικά, κ.λπ..
- 4 Επικοινωνία, δηλαδή για τον έλεγχο ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, αποστολή μηνυμάτων σε κινητά τηλέφωνα και συνομιλίες σε πραγματικό χρόνο (chat).
- 5 Εργασία, δηλαδή για την αναζήτηση πληροφοριών για θέσεις εργασίας και τη συγγραφή βιογραφικών.

Οι βιβλιοθηκονόμοι θεωρούν ότι οι δύο πρώτοι λόγοι αφορούν τον κοινωνικό ρόλο της βιβλιοθήκης, ενώ οι τρεις τελευταίοι προσεγγίζουν περισσότερο τις ενδεικτικές χρήσεις του Διαδικτύου μέσω προσωπικών υπολογιστών και στα Internet cafe. Οι βιβλιοθηκονόμοι υποστηρίζουν ότι το μέλλον των βιβλιοθηκών στην εποχή του

Διαδικτύου είναι πιο κοντά σε τέτοιου είδους χρήσεις, ιδιαίτερα όσο αφορά την επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων, σε αντίθεση με το τι αποδεκτό μέχρι τώρα. Ωστόσο, οι νέες χρήσεις των βιβλιοθηκών θα πρέπει να επιτρέπονται μέσα στα πλαίσια ενός κώδικα συμπεριφοράς σχετικού με την χρήση του Διαδικτύου, που θα γίνεται αποδεκτός από τους επισκέπτες και έτσι θα προστατεύει τόσο αυτούς όσο και την ίδια τη βιβλιοθήκη από την κατάχρηση των υπηρεσιών της.

Για την καταγραφή των προβλημάτων ηθικής και δεοντολογίας που προκύπτουν από τη χρήση του Διαδικτύου στις βιβλιοθήκες, θα καταλήγαμε να διαπραγματευόμαστε το φλέγον θέμα της παραβατικότητας, προσπερνώντας τα πολλαπλά οφέλη της χρήσης των ηλεκτρονικών υπολογιστών και του Διαδικτύου. Αν και πολλοί βιβλιοθηκονόμοι παραδέχονται ότι οι νέοι και οι ενήλικες κάνουν υπεύθυνη χρήση του Διαδικτύου στις βιβλιοθήκες, πάντα υπάρχει κίνδυνος ότι η υπερβολική χρήση ή και κατάχρηση της τεχνολογίας και του Διαδικτύου, ενδέχεται να καταλήξει σε αθέμιτες πρακτικές, όπως πειρατεία, απάτη, αλλοίωση δεδομένων, κατάχρηση τηλεπικοινωνιών, παράνομη χρήση λογισμικού και υλισμικού, καταστρατήγηση πνευματικών δικαιωμάτων, ή επαφή με παράνομο ή προσβλητικό υλικό επιβλαβές για την εκπαίδευση.

Αρκετές από τις παραπάνω τακτικές μπορεί να προκύπτουν από:

- 1 Άγνοια δεοντολογίας
- 2 Περιέργεια
- 3 Ορισμένες επιτακτικές ταξικές ανάγκες πρόσβασης στη γνώση
- 4 Ενθουσιασμό κυρίως των αρχάριων χρηστών
- 5 Την ξεχωριστή ηλεκτρονική ελευθερία να κινείται κανείς «ανεξέλεγκτα» σε ένα εικονικό περιβάλλον που παρέχει ευελιξία κίνησης σε πλήθος «διευθύνσεων»
- 6 Ολοήμερη πρόσβαση
- 7 Διακοσμητική και εικαστική εναλλαγή
- 8 Πρόσβαση σε ανεξάντλητες πηγές πληροφορίας
- 9 Ανωνυμία, ψευδωνυμία, ή αλλαγή ταυτότητας

10 Απόδραση από ρεαλιστικές υποχρεώσεις

11 «Νομιμοποιημένη» αποφυγή δυσκολιών της βιωματικής διαπροσωπικότητας.

ΚΩΔΙΚΕΣ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ

Οι κώδικες δεοντολογίας θεωρούνται κλασική μορφή επαγγελματικής αυτορρύθμισης, δηλαδή υιοθέτηση κανόνων και δεσμεύσεων που παράγονται εθελοντικά και γίνονται αποδεκτοί από όλους τους συμμετέχοντες ενός λειτουργήματος.

Οι κυριότερες διαφορές ανάμεσα στους κανόνες δεοντολογίας που περιέχουν οι κώδικες και τους κανόνες δικαίου είναι η νομιμοποίηση και η δεσμευτικότητα. Οι κανόνες δεοντολογίας δεν έχουν επαρκή νομιμοποίηση, καθώς θεσπίζονται από ιδιώτες επαγγελματίες, οι οποίοι μεριμνούν κυρίως για τα συμφέροντα της επαγγελματικού κλάδου που ανήκουν. Επίσης, δεν θεωρούνται νομικά δεσμευτικά κείμενα είτε επειδή δεν περιέχουν κυρώσεις, αλλά μόνο διακηρυκτικές αρχές είτε επειδή συχνά η επαγγελματική ένωση που θέσπισε κώδικα με κυρώσεις δεν διαθέτει κυρωτικούς μηχανισμούς και δεν μπορεί να τις επιβάλλει. Κατά εξαίρεση είναι δυνατό οι κανόνες δεοντολογίας να αποτελούν νομικά δεσμευτικά κείμενα, όταν αφομοιώνονται ως κώδικες από το κρατικό δίκαιο με μορφή διατάγματος ή νόμου.

Αντίθετα οι νομικοί κανόνες έχουν δημοκρατική νομιμοποίηση καθώς θεσπίζονται από δημοκρατικά εκλεγμένο κοινοβούλιο που του έχει ανατεθεί ο ρόλος θέσπισης κανόνων και στάθμισης δικαιωμάτων από το εκλογικό σώμα. Επίσης έχουν νομική δεσμευτικότητα καθώς σε περίπτωση παραβίασης τους επιβάλλονται κατά περίπτωση αστικές, διοικητικές και ποινικές κυρώσεις από τα αρμόδια δικαστήρια, ανεξάρτητες/ρυθμιστικές αρχές ή άλλες δημόσιες αρχές.

Μια επαγγελματική ένωση ή ένας πληροφοριακός οργανισμός, όπως η Ένωση Ελλήνων Βιβλιοθηκονόμων και Επιστημόνων Πληροφόρησης, μπορεί να θεσπίσει κανόνες δεοντολογίας που να ρυθμίζουν τις σχέσεις μεταξύ επιστημόνων πληροφόρησης και χρηστών βιβλιοθηκών, όπως για παράδειγμα την υποχρέωση αλληλοσεβασμού και συνεργασίας. Ένα ζήτημα που τίθεται είναι, αν ο εν λόγω

οργανισμός ή η ένωση μπορεί να θεσπίσει κανόνες για την προστασία των δικαιωμάτων των χρηστών βιβλιοθηκών. Για τη δυνατότητα αυτή εκφράζονται σοβαρές επιφυλάξεις από τη θεωρία, με κυριότερο επιχείρημα ότι η κοινωνία έχει αναθέσει τις αξιολογήσεις για τα ατομικά δικαιώματα στην πολιτεία και όχι στους επαγγελματικούς κλάδους.

ΚΩΔΙΚΕΣ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΟΥ

Ο κώδικας δεοντολογίας είναι ένας κώδικας ηθικής και δεσμεύει τον βιβλιοθηκονόμο ως επαγγελματία. Δεν είναι κώδικας νομικού χαρακτήρα, αλλά έχουν υποχρέωση συμμόρφωσης τα μέλη της Ένωσης Ελλήνων Βιβλιοθηκονόμων και Επιστημόνων Πληροφόρησης. Ο κώδικας δεοντολογίας αντιπροσωπεύει την αυτονομία του επαγγέλματος και αναφέρεται στις υποχρεώσεις του βιβλιοθηκονόμου απέναντι στον χρήστη και στο επάγγελμα.

ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΟΝ ΧΡΗΣΤΗ

Οι υποχρεώσεις των βιβλιοθηκονόμων απέναντι στους χρήστες συνοψίζονται στα ακόλουθα (Πισκοπάνη Α.Μ., Στρακαντούνα Β., Μήτρου Λ., 2005):

- Ο βιβλιοθηκονόμος εξασφαλίζει στο χρήστη την πρόσβαση στις πληροφορίες που είναι διαθέσιμες για το κοινό, χωρίς κανένα περιορισμό που δεν είναι επιβεβλημένος από νόμους ή κανονισμούς
- Η πληροφόρηση που παρέχεται από τον βιβλιοθηκονόμο είναι πλήρης, αντικειμενική δηλαδή μη καθοδηγούμενη από απόψεις, ιδέες και αξίες του βιβλιοθηκονόμου ούτε εξωτερικών κέντρων πολιτικών ή οικονομικών
- Στην διαδικασία παροχής εξυπηρέτησης από την βιβλιοθήκη, ο βιβλιοθηκονόμος δεν λαμβάνει υπόψη φύλο, ηλικία, κοινωνική κατάσταση, θρησκευτική πίστη, πολιτικές πεποιθήσεις
- Ο βιβλιοθηκονόμος απορρίπτει κάθε είδος λογοκρισίας στα ντοκουμέντα που συγκεντρώνει, επεξεργάζεται και διαθέτει για την πληροφόρηση του κοινού
- Ο βιβλιοθηκονόμος εγγυάται την εμπιστευτική παροχή της πληροφορίας και των πηγών που επιθυμεί ο χρήστης

- Ο βιβλιοθηκονόμος κατά την εξέλιξη των επαγγελματικών του υποχρεώσεων δεν πρέπει να εμπλέκεται σε συγκρούσεις συμφερόντων και να χρησιμοποιεί για δική του και μόνο ωφέλεια πληροφορίες και πόρους
- Είναι καθήκον του βιβλιοθηκονόμου να προάγει σε επίπεδο προσωπικό και συλλογικό την αυτονομία και την αποτελεσματικότητα των υπηρεσιών της βιβλιοθήκης ως εργαλείου της δημοκρατίας.

ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

Οι υποχρεώσεις των βιβλιοθηκονόμων ως προς το επάγγελμα συνοψίζονται στα ακόλουθα (Βαρδακώστα Ι., 2001):

- Ο βιβλιοθηκονόμος πρέπει να τιμά το επάγγελμα με την βαθιά συναίσθηση της κοινωνικής του χρησιμότητας
- Ο βιβλιοθηκονόμος πρέπει να διαθέτει μία ευρεία και σε βάθος επαγγελματική κατάρτιση μέσω της οποίας παρέχει στο χρήστη υπηρεσίες υψηλής ποιότητας σε σχέση με τις καθορισμένες παραμέτρους αποτελεσματικότητας και άριστης χρήσης των πηγών πληροφόρησης
- Η επαγγελματική γνώση πρέπει να έχει συνεχή ενημέρωση και με την συμμετοχή σε βιβλιοθηκονομικές ενώσεις και οργανισμούς
- Στην επαγγελματική του δραστηριότητα, οι σχέσεις του βιβλιοθηκονόμου με τους συναδέλφους του πρέπει να βασίζονται στις αρχές της ορθότητας, του σεβασμού και του πνεύματος συνεργασίας

ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΥΛΙΚΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑ

Οι υποχρεώσεις των βιβλιοθηκονόμων σχετικά με τη διαχείριση του υλικού και των πληροφοριών συνοψίζονται στα ακόλουθα (Κατσίρικου Α., 2001):

- Ο βιβλιοθηκονόμος δεσμεύεται να προωθή την αξιοποίηση και την προστασία του υλικού και της πληροφορίας
- Ο βιβλιοθηκονόμος δεσμεύεται να διασφαλίζει την μετάδοση της γνώσης μέσω της ορθολογικής οργάνωσης των τεκμηρίων και δρώντας με αμεροληψία και επαγγελματισμό
- Ο βιβλιοθηκονόμος, γνώστης του αντικειμένου στα πλαίσια του οποίου,

ενεργεί, δεσμεύεται να προωθεί προσωπικά και σε πλαίσια συνεργασιών, την ολοκλήρωση των διαφόρων πληροφοριακών συστημάτων και την άρση των γεωγραφικών και οργανωτικών εμποδίων που περιορίζουν τη διακίνηση των πληροφοριών και των τεκμηρίων.

ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ - Ο ΒΑΣΙΚΟΣ ΠΥΡΗΝΑΣ ΤΟΥ ΝΕΤΙQUETTE

Ο όρος “netiquette” προέρχεται από τη σύνθεση των λέξεων network και etiquette και ελεύθερα αποδίδεται ως «πρωτόκολλο του δικτύου». Πρωτόκολλο με την έννοια του κώδικα αποδεκτής κοινωνικής ή/και επίσημης συμπεριφοράς, μια ομάδα κανόνων που προσδιορίζει το πώς θα έπρεπε να συμπεριφέρονται οι άνθρωποι όταν βρίσκονται στο Διαδίκτυο.

Η πρώτη επαφή μ' ένα νέο πολιτισμικό σύστημα, μια νέα κουλτούρα –και ο κυβερνοχώρος έχει τη δική του κουλτούρα— αποτελεί πρόσφορο έδαφος για την πιθανή διάπραξη κάποιες κοινωνικές απρέπειες. Μπορεί κάποιος χρήστης να προσβάλει άλλους άθελα του ή ακόμη να παρεξηγηθούν τα λεγόμενα των άλλων και να θιγούν. Ακόμη χειρότερα, υπάρχει ο κίνδυνος ο χρήστης να ξεχάσει προς στιγμή ότι έχει να κάνει με πραγματικούς ανθρώπους και όχι με κείμενο στην οθόνη. Έτσι, για τους παραπάνω λόγους, ακόμη και καλοπροαίρετοι κυβερνοαύτες - ειδικά οι καινούριοι- υποπίπτουν σε πληθώρα λαθών.

Το Netiquette εξυπηρετεί διπλό σκοπό. Πρώτον βοηθά τους νέους στο χώρο να ελαχιστοποιήσουν τα λάθη τους, και δεύτερον βοηθά τους παλιούς να σταθούν δίπλα στους νέους. Η θεμελιώδης προϋπόθεση είναι ότι οι περισσότεροι προτιμούν να κάνουν φίλους στο Διαδίκτυο παρά εχθρούς και ότι εφόσον ακολουθηθούν κάποιοι βασικοί κανόνες, μειώνονται οι πιθανότητες να διαπραχθούν εκείνα τα λάθη που θα εμποδίσουν την απόκτηση φίλων στο χώρο.

Ο κατάλογος και η ανάλυση των βασικών κανόνων που ακολουθούν, προέρχονται από βιβλίο της Virginia Shea με τίτλο “Netiquette” (Albion Books, 1994). Προσφέρονται εδώ ως γενικές οδηγίες για τη συμπεριφορά στον κυβερνοχώρο. Δεν καλύπτουν φυσικά όλες τις απορίες που τυχόν υπάρχουν αλλά δίνουν τις αναγκαίες αρχές ώστε οι χρήστες να λύνουν μόνοι τα προκύπτοντα διλήμματα.

1ος ΚΑΝΟΝΑΣ: Σεβασμός στον συνάνθρωπο

Ο χρυσός κανόνας που διδάχτηκε απ' τους γονείς και τους εκπαιδευτικούς όλων ήταν απλός: «ας φέρονται οι άνθρωποι στους άλλους με τον τρόπο που θα ήθελαν να τους φερθούν». Μπορεί κάποιος να υπερασπιστεί την άποψή του χωρίς να πληγώνει τους άλλους.

Στον κυβερνοχώρο, τα παραπάνω εκφράζονται ακόμη πιο απλά με τη φράση «Σεβασμός στον Άνθρωπο».

Στην ηλεκτρονική επικοινωνία υπάρχει μονάχα μια οθόνη, χωρίς τη δυνατότητα κίνησης των χεριών, αλλαγής έκφρασης του προσώπου ή τόνου της φωνής ώστε να μεταδοθεί καλύτερα η σκέψη. Χρησιμοποιούνται απλώς λέξεις, λέξεις και τίποτε άλλο. Το ίδιο φυσικά ισχύει και για το πρόσωπο που βρίσκεται στην άλλη άκρη της γραμμής. Έτσι είτε η απάντηση στο ηλεκτρονικό ταχυδρομείο (electronic mail) είτε σε κάποιο μήνυμα των ομάδων συζήτησης (newsgroups) είναι εύκολο να παρερμηνευτεί το τι λέει ο αποστολέας. Όπως εύκολο είναι και να ξεχαστεί ότι αυτός ο οποίος λαμβάνει την απάντηση είναι πραγματικό πρόσωπο με αισθήματα παρόμοια με όλων των ανθρώπων.

Τα δίκτυα υπολογιστών φέρνουν κοντά ανθρώπους που πιθανόν δε θα συναντιόνταν ποτέ με άλλον τρόπο. Το απρόσωπο, όμως, του μέσου κάνει αυτή τη συνάντηση λιγότερο προσωπική και άμεση. Όσοι ανταλλάσσουν μηνύματα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου συμπεριφέρονται συχνά όπως οι οδηγοί αυτοκινήτου βρίζοντας τους άλλους οδηγούς, κάνοντας άσεμνες χειρονομίες και γενικά φερόμενοι ως άγριοι. Οι περισσότεροι από αυτούς δε θα φέρονταν ποτέ έτσι στο σπίτι ή στη δουλειά τους. Η παρεμβολή, όμως, της μηχανήματος κάνει αυτή τη συμπεριφορά να φαίνεται αποδεκτή γι' αυτούς.

Το μήνυμα του Netiquette είναι πως αυτή η συμπεριφορά ΔΕΝ είναι αποδεκτή. Πράγματι, οι χρήστες μπορούν να εκφραστούν στον κυβερνοχώρο με τον τρόπο που τους αρέσει, να εξερευνήσουν καινούριους κόσμους, να πάνε εκεί που δεν πήγε κανείς άλλος αλλά θα πρέπει να θυμούνται πάντα την πρωταρχική οδηγία του Netiquette: Αυτοί που συναντούν στο δρόμο τους είναι Άνθρωποι!

Ο συγγραφέας Guy Kawasaki λέει συχνά μια ιστορία για κάποιον άγνωστο προς αυτόν, που του έλεγε μέσω του Διαδικτύου πως τον θεωρεί κακό συγγραφέα που δεν έχει τίποτε να πει. Ήταν μήπως αγενής; Ναι, αλλά τέτοια πράγματα

συμβαίνουν συνεχώς στο Διαδίκτυο. Ίσως φταίει η θαυμαστή δύναμη του να μπορεί ο οποιοσδήποτε να στέλνει μήνυμα κατευθείαν σ' έναν γνωστό συγγραφέα. Ίσως το ότι δεν μπορεί να δει τη δυσaráσκειά του καθώς διαβάζει τα σκληρά του λόγια. Όποιος και αν είναι ο λόγος, συμβαίνει πολύ συχνά.

Ο Kawasaki προτείνει έναν χρήσιμο έλεγχο για οτιδήποτε πρόκειται να ανακοινωθεί ή να σταλθεί με μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου: Ο συλλογισμός είναι: «Θα το έλεγα αυτό σε κάποιον αν ήταν απέναντί μου;». Αν η απάντηση είναι όχι, καλό θα ήταν να ξαναγραφτεί το κείμενο και να διαβαστεί πάλι.

Υπάρχει, φυσικά, η πιθανότητα να αισθάνεται κανείς θαυμάσια λέγοντας απρεπείς φράσεις σε κάποιον που βρίσκεται απέναντί του. Σ' αυτήν την περίπτωση, το Netiquette είναι άχρηστο. Ας πάρει ένα βιβλίο σχετικό με το savoir vivre στην κοινωνική ζωή.

Άλλος ένας λόγος για να μην είναι οι χρήστες προσβλητικοί είναι ότι όταν επικοινωνούν μέσω του κυβερνοχώρου -με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο ή σε ομάδες συζήτησης - οι λέξεις τους είναι γραπτές. Και είναι πιθανό να αποθηκεύονται σε μέρος που δεν μπορούν να ελέγξουν. Με άλλα λόγια, μπορεί να λειτουργήσουν σε βάρος τους. Ο αμερικανός στρατιωτικός Oliver North που ενεπλάκη στο σκάνδαλο της πώλησης αμερικανικών όπλων στους Σαντινίστας, χρησιμοποίησε συχνά το PROFS, το σύστημα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου του Λευκού Οίκου. Τον καιρό των δολοπλοκιών του, έσβησε όλα τα ενοχοποιητικά μηνύματα που έλαβε ή έστειλε. Δε γνώριζε, όμως, πως όλα τα μηνύματα που διακινούνταν από το σύστημα αποθηκεύονταν σε ταινίες ασφαλείας. Οι ταινίες αυτές χρησιμοποιήθηκαν ως πειστήρια στη δίκη του.

Δε χρειάζεται, φυσικά, να είναι κάποιος εγκληματίας για να είναι προσεκτικός. Κάθε μήνυμα που στέλνεται μπορεί να αποθηκευτεί ή να προωθηθεί απ' τον παραλήπτη του. Απ' τη στιγμή που στέλνεται κάτι, δεν μπορεί να ελεγχτεί η πορεία του.

2ος ΚΑΝΟΝΑΣ: Ας τηρηθεί στο Διαδίκτυο το ίδιο πρότυπο συμπεριφοράς που ακολουθείται και στη ζωή

Στην εκτός δικτύου καθημερινότητα, οι περισσότεροι άνθρωποι είναι νομοταγείς είτε λόγω χαρακτήρα είτε διότι φοβούνται μη πιαστούν παρανομώντας. Οι

πιθανότητες να συμβεί κάτι τέτοιο στον κυβερνοχώρο είναι μικρές. Για τον λόγο αυτό –και γι' αυτούς που περιγράφηκαν πιο πάνω— πολλοί πιστεύουν πως το χαμηλό επίπεδο ηθικής και προσωπικής συμπεριφοράς είναι κάτι αποδεκτό στις διαδικτυακές επαφές.

Η σύγχυση αυτή μπορεί να γίνει κατανοητή σε πρώτο επίπεδο, οι άνθρωποι όμως αυτοί σφάλουν. Αυτά τα επίπεδα μπορεί όντως να είναι χαμηλά σε κάποιους χώρους του Διαδικτύου, δεν είναι όμως χαμηλότερα απ' ότι στην πραγματική ζωή.

Να υπάρχει ηθική. Το ακόλουθο δεν ισχύει: "Οι μόνοι ηθικοί κανόνες που ισχύουν είναι αυτοί που σου επιτρέπουν να τη γλιτώνεις διαρκώς". Το Netiquette μιλάει για καλούς τρόπους, όχι για ηθική. Αν όμως βρεθεί κανείς μπροστά σε κάποιο ηθικό δίλημμα στις περιηγήσεις του στον κυβερνοχώρο, φρόνιμο θα ήταν να συμβουλευτεί τον κώδικα συμπεριφοράς που ακολουθείται στην καθημερινή ζωή. Είναι πολύ πιθανό να βρεθεί εκεί τη λύση.

Και κάτι ακόμη για την «ηθική» του Netiquette: Αν χρησιμοποιείται τακτικά το shareware (λογισμικό που ο κατασκευαστής του επιτρέπει τη δοκιμή πριν την αγορά) θα πρέπει να πληρώνεται! Έτσι θα ενθαρρυνθούν οι προγραμματιστές να συνεχίσουν να παράγουν λογισμικό αυτής της μορφής. Τα χρήματα που θα δοθούν (το κόστος είναι συνήθως μικρό), βοηθούν μακροπρόθεσμα όλους όσους «ζουν» στον κυβερνοχώρο.

Η παραβίαση του νόμου συνιστά και κακή τήρηση του Netiquette. Κάποιοι νόμοι είναι, συχνά, τόσο ασαφείς και πολύπλοκοι που καταντούν δύσκολοι στην εφαρμογή τους. Πέραν αυτού, η διαδικασία τροποποίησης τους ώστε να ταιριάζουν στα δεδομένα του δικτύου, παραμένει ακόμη σε αρχικά στάδια. Δυο σχετικά παραδείγματα είναι ο 8ος Κανόνας και το copyright (πνευματικά δικαιώματα).

Το Netiquette αφορά τη συμπεριφορά και όχι το Νόμο. Συνιστάται όμως η προσπάθεια αυτοπεριορισμού για παραμονή εντός ορίων των νόμων κοινωνίας και κυβερνοχώρου.

3ος ΚΑΝΟΝΑΣ: Αντίληψη χώρου όπου βρίσκονται οι χρήστες

Το Netiquette διαφέρει από τομέα σε τομέα (domain). Κάτι που είναι απόλυτα αποδεκτό σε κάποια περιοχή, μπορεί να θεωρείται αγενές σε κάποια άλλη. Για παράδειγμα, το κουτσομπολιό είναι αποδεκτό και θεμιτό σε ομάδες συζήτησης σχετικά με την τηλεόραση. Το να διακινούνται, από κάποιους ανυπόστατες φήμες σε κάποια ειδησεογραφική ομάδα, θα τους καταστήσει μάλλον ανεπιθύμητους εκεί.

Για όλα τα παραπάνω, είναι σημαντικό οι χρήστες να ξέρουν που βρίσκονται και με ποιους μιλούν. Θα πρέπει να ζουν απαραίτητοι πριν κάνουν άλματα προόδου. Όταν μπαίνουν σε κάποιον νέο τομέα (domain) του κυβερνοχώρου, θα πρέπει να ρίχνουν μια ματιά τριγύρω, να περνούν λίγο χρόνο παρακολουθώντας τις τρέχουσες συζητήσεις ή να διαβάζουν τα τυχόν αρχεία παλιών συζητήσεων. Όταν αισθανθούν πως ξέρουν λίγο - πολύ ποιοι συμμετέχουν και πως λειτουργούν, να προχωρήσουν και να πάρουν μέρος στη συζήτηση.

4ος ΚΑΝΟΝΑΣ: Σεβασμός στο χρόνο και τη σύνδεση των άλλων

Όλοι παραπονούνται πως καθημερινά έχουν όλο και λιγότερο χρόνο στη διάθεσή τους. Ακούγεται σαν κλισέ αλλά συχνά είναι αλήθεια. Όταν στέλνεται κάποιο μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ή κάποιο μήνυμα σε ομάδα συζήτησης, θα πρέπει να ζητηθεί από το χρήστη λίγο από τον χρόνο του παραλήπτη. Δεν πρέπει να γίνει αντιληπτό πως ο χρόνος αυτός πήγε χαμένος.

Ο όρος 'bandwidth' (εύρος συχνότητας) αν και συχνά είναι συνώνυμος με το χρόνο, είναι στην πράξη κάτι άλλο. Στο δίκτυο, αναφέρεται στη χωρητικότητα των γραμμών και καναλιών μετάδοσης δεδομένων που «συνδέουν» όσους βρίσκονται στον κυβερνοχώρο. Κάθε γραμμή έχει και ένα μέγιστο όριο πληροφοριών που μπορεί να μεταφέρει σε κάθε δεδομένη στιγμή –ακόμη και τα καλώδια οπτικών ινών. Ο όρος 'bandwidth' συχνά περιγράφει και τη δυνατότητα αποθήκευσης δεδομένων ενός κόμβου - οικοδεσπότη. Αν σταλεί (κατά λάθος) πέντε φορές το ίδιο μήνυμα στο ίδιο newsgroup, καταχράστε ΚΑΙ το χρόνο αυτών που θα αναγκαστούν να το κατεβάσουν ή να το διαβάσουν πέντε φορές αλλά ΚΑΙ το bandwidth του φορέα (αφού θα περάσει από το δίκτυο και θα αποθηκευτεί τόσες φορές).

Μη νιώθει κανείς πως είναι το κέντρο του κυβερνοχώρου. Για πολλούς, αυτή η υπενθύμιση ίσως θεωρηθεί περιττή. Περιλαμβάνεται όμως, διότι είναι πολύ εύκολο να ξεχαστεί, όταν οι χρήστες είναι απόλυτα αφοσιωμένοι σε κάποια εργασία. Μην περιμένουν λοιπόν άμεση απάντηση σε όλες τις ερωτήσεις που θέτουν και μη θεωρούν αυτονόητο πως όλοι θα συμφωνήσουν μαζί τους ή θα ενδιαφερθούν έστω γι' αυτά που λένε.

Ο 4ος Κανόνας εμπεριέχει αρκετές εφαρμογές για όσους χρησιμοποιούν τις ομάδες συζήτησης (newsgroups). Όσοι τις παρακολουθούν, ξοδεύουν αρκετή ώρα διαβάζοντας μηνύματα και προκαλούν, συχνά, τη δυσαρέσκεια των οικείων τους. Οι συνδέσεις είναι αργές, πολλά προγράμματα ανάγνωσης είναι βραδυκίνητα και τελικά, ακόμη και το άνοιγμα ενός μηνύματος μπορεί να πάρει αρκετή ώρα πόσο μάλλον το «κατέβασμα» των τίτλων από ένα φορτωμένο με μηνύματα newsgroup. Κανείς δε χαίρεται όταν αντιλαμβάνεται πως όλη η φασαρία δεν άξιζε τον κόπο και το χρόνο.

Σε ποιον θα πρέπει να απευθύνεται ένα μήνυμα; Γιατί ο όρος λίστες ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (mailing list) κατάντησε ν' ακούγεται σα βρισιά;

Τον καιρό που τα αντίγραφα έβγαιναν με καρμπόν, μπορούσε κάποιος να βγάλει μόνο πέντε ευανάγνωστα αντίγραφα τη φορά. Επόμενο ήταν να επιλέγει μετά από σκέψη το που θα τα στείλει.

Σήμερα, απλώς κοπιάρεται η διεύθυνση κάποιου στους παραλήπτες του μηνυματός. Και κάποιες φορές προστίθενται παραλήπτες απλά από συνήθεια. Γενικά, αυτό αποτελεί πράξη αγένειας. Όλοι έχουν διαρκώς και λιγότερο χρόνο στη διάθεσή τους ακριβώς επειδή πρέπει να αφομοιώσουν τεράστια ποσότητα πληροφοριών. Πριν, λοιπόν, στείλουν αντίγραφο μηνύματος σε κάποιον, ας αναρωτηθούν αν πράγματι τους ενδιαφέρει το θέμα. Αν η απάντηση που θα δώσουν είναι αρνητική, μη χαλαμίσουν το χρόνο των άλλων. Αν η απάντηση είναι «ίσως», να το ξανασκεφτούν.

5ος ΚΑΝΟΝΑΣ: Ανάδειξη του καλού εαυτού

Καλή χρήση της ανωνυμίας των χρηστών. Δεν πρέπει να δοθεί η εντύπωση πως το δίκτυο είναι ένα ψυχρό, άσπλαχνο μέρος γεμάτο ανθρώπους ανυπόμονους να προσβάλλουν τους άλλους. Όπως και στις άλλες εκδηλώσεις της ζωής, οι

άνθρωποι που επικοινωνούν μέσω του δικτύου επιθυμούν να είναι δημοφιλείς ή έστω αρεστοί στους άλλους. Τα δίκτυα και ειδικότερα οι ομάδες συζήτησης, δίνουν τη δυνατότητα επαφής με ανθρώπους που θα ήταν, ίσως, αδύνατο να συναντηθούν με άλλον, πιο προσωπικό, τρόπο. Κανείς δε θα κριθεί από το χρώμα του δέρματός του, των μαλλιών ή των ματιών, το βάρος, την ηλικία ή των ρούχων του.

Θα κριθεί απ' την ποιότητα και τον τρόπο γραφής του. Αυτό δίνει σε πολλούς κάποιο πλεονέκτημα: Δε θα βρίσκονταν στον κυβερνοχώρο αν δεν απολάμβαναν τον γραπτό λόγο. Οπότε, η ορθογραφία και η σωστή σύνταξη παίζουν μεγάλο ρόλο. Αν κανείς περνά αρκετό χρόνο στο δίκτυο και είναι αδύναμος στους τομείς αυτούς, αξίζει να μελετήσει λιγάκι. Σε ακραίες περιπτώσεις μειωμένων επιδόσεων, ας σκεφτεί την παρακολούθηση μαθημάτων - ειδικά αν είναι ενήλικος με χρόνια αποχής από τα θρανία. Πρέπον θα ήταν να επισκεφθεί τα τοπικά γραφεία Λαϊκής Επιμόρφωσης και να δει αν υπάρχουν σχετικά προγράμματα. Με τον τρόπο αυτό θα κάνει και γνωριμίες!

Αναγνώριση του αντικειμένου και σαφήνεια. Ο χρήστης πρέπει να δώσει βαρύτητα στο γραπτό του. Να βεβαιωθεί ότι γνωρίζει για τι γράφει. Αν δει ότι στο κείμενό του εμφανίζονται συχνά φράσεις όπως «απ' ότι καταλαβαίνω» και «πιστεύω πως», να αναρωτηθεί αν θα πρέπει να στείλει τώρα αυτό το μήνυμα ή να ελέγξει πρώτα τα δεδομένα του. Οι λανθασμένες και ανυπόστατες πληροφορίες εξαπλώνονται σα φωτιά στο δίκτυο. Και μετά από μερικές αναμεταδόσεις, παρατηρείται το φαινόμενο του «σκουριασμένου τηλεφώνου»: Αυτό που είχε ειπωθεί αρχικά, καταλήγει αγνώριστο. Θα μπορούσε, βέβαια, να χρησιμοποιήσει αυτό το φαινόμενο ως δικαιολογία για ανακριβή αλληλογραφία από μέρους του. Ας μην ξεχνά, όμως, πως είναι πάντα υπεύθυνος για ότι στέλνει αυτός και όχι για τον τρόπο που οι άλλοι θα το χρησιμοποιήσουν.

Θα πρέπει επιπλέον να είναι σίγουρος πως το γραπτό του είναι λογικό και ξεκάθαρο. Γνωρίζει ότι ακόμη και μια απόλυτα σωστή (ορθογραφικά και συντακτικά) παράγραφος μπορεί να είναι τελείως ακατανόητη. Αυτό συμβαίνει όταν προσπαθεί να εντυπωσιάσει κάποιον χρησιμοποιώντας λέξεις και εκφράσεις που ούτε ο ίδιος δεν καταλαβαίνει. Να πει αυτό που θέλει με απλά λόγια.

Οι καυγάδες να αποφεύγονται. Τέλος, οι χρήστες πρέπει να προσπαθούν να είναι ευχάριστοι και ευγενικοί. Να μην χρησιμοποιούν προσβλητικές εκφράσεις και μην εμπλέκονται σε αντιπαραθέσεις μόνο και μόνο για τη 'χαρά' της σύγκρουσης.

Μια συνήθης ερώτηση στο Διαδίκτυο είναι το κατά πόσον επιτρέπεται το βρίσιμο. Η απάντηση είναι ότι επιτρέπεται μόνον εκεί που θεωρείται μορφή τέχνης, για παράδειγμα στο alt.tasteless. Αν θεωρηθεί πως, σε κάποια περίπτωση, η βρισιά είναι αναγκαία, ας προτιμηθεί η ειρωνεία. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί και ο αστερίσκος αντί για γράμματα, γράφοντας το πρώτο γράμμα της λέξης και προσθέτοντας τόσους αστερίσκους όσα και τα λοιπά γράμματα π.χ. δ*****. Τέτοιου είδους «πονηριές» είναι γενικά αποδεκτές στο δίκτυο: Δε προσβάλλουν ευθέως κανέναν και όλοι καταλαβαίνουν το νόημα.

6ος ΚΑΝΟΝΑΣ: Οι χρήστες μοιράζουν τη γνώση τους

Η δύναμη του κυβερνοχώρου οφείλεται στον αριθμό των μελών του. Ο χρήστης θέτει ερωτήσεις στο δίκτυο διότι γνωρίζει πως θα τις διαβάσουν πολλοί άνθρωποι που μπορούν να απαντήσουν. Ακόμη και αν λίγοι απ' αυτούς το κάνουν ευφυώς, το άθροισμα της παγκόσμιας γνώσης μεγαλώνει. Έτσι και αλλιώς το ίδιο το Διαδίκτυο φτιάχτηκε από επιστήμονες που ήθελαν να μοιραστούν πληροφορίες. Σταδιακά, μπήκαν όλοι στο παιχνίδι. Έτσι λοιπόν οι χρήστες πρέπει να κάνουν αυτό που πρέπει. Παρά τις οποιεσδήποτε απαγορεύσεις, οι χρήστες έχουν κάτι να προσφέρουν. Δε θα πρέπει να διστάσουν να μοιραστούν τη γνώση που κατέχουν. Είναι τουλάχιστον δείγμα ευγένειας το να ανακοινώνονται στους άλλους οι απαντήσεις που λήφθηκαν για κάποιο ερώτημά τους. Όταν αναμένουν πληθώρα απαντήσεων σε κάτι που ρώτησαν ή όταν έρχονται σ' επαφή με κάποια ομάδα όπου είναι νεόφερτοι, είναι καλό να ζητάνε απάντηση με προσωπική διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. Όταν λυθεί το πρόβλημά τους, ανακοινώνονται τα αποτελέσματα στην ομάδα συζήτησης και εκφράζουν ευχαριστίες σε όσους βοήθησαν. Θα ωφεληθούν, έτσι, όλοι από τη γνώση όσων ασχολήθηκαν με την ερώτησή τους. Μπορούν, βέβαια, να γίνουν περισσότερες ενέργειες αν υπάρχει ειδικότητα σε κάποιον τομέα. Πολλοί συνηθίζουν να αναρτούν στα newsgroups λίστες και βιβλιογραφίες που πέφτουν στα χέρια τους. Αν κάποιος παίρνει μέρος στις συζητήσεις μιας ομάδας που δε διαθέτει FAQ (Frequently Asked Questions - Συχνά Ανακύπτουσες Ερωτήσεις) θα ήταν σωστό να δει αν μπορεί να το γράψει ο

ίδιος. Αν ερευνήσει κάποιο θέμα που πιθανόν ενδιαφέρει και άλλους, να το γράψει και να το στείλει στην ομάδα. Θα πρέπει να δίνεται η ανάλογη προσοχή σε θέματα πνευματικής ιδιοκτησίας. Το να μοιραστεί η γνώση είναι κάτι που προσφέρει ικανοποίηση. Αποτελεί την αρχαιότερη παράδοση στο δίκτυο και κάνει τον κόσμο μας καλύτερο.

7ος ΚΑΝΟΝΑΣ: Προσπάθεια για να περιορισθούν οι καυγάδες

Οι όροι "Flaming" και "Flame war" είναι δηλωτικοί των συζητήσεων που ξεκινούν όταν κάποιος εκφράζεται με ιδιαίτερα έντονο τρόπο, δεν συγκρατεί τα συναισθήματά του και βάζει στην άκρη διακριτικότητα και αβρότητα. Το Netiquette δεν απαγορεύει αυτόν τον τρόπο έκφρασης. Αποτελεί παράδοση στο δίκτυο. Αυτές οι «παθιασμένες μάχες» είναι συχνά ευχάριστες και γι' αυτούς που συμμετέχουν ενεργά και για όσους τις παρακολουθούν χώρια που οι αποδέκτες συχνά το αξίζουν. Απαγορεύει, όμως, τη διαιώνισή τους: Μια μακριά σειρά οργισμένων γραμμάτων, που τα περισσότερα ανταλλάσσονται μεταξύ δυο - τριών ανθρώπων μπορεί να καταστρέψει τη συντροφικότητα που δημιουργείται σε μια ομάδα συζήτησης. Έτσι, ενώ μια τέτοια κατάσταση μπορεί στην αρχή να φαίνεται διασκεδαστική, πολύ γρήγορα καταντά βαρετή για όσους δεν παίρνουν άμεσα μέρος, ενώ ταυτόχρονα αποτελεί μονοπώληση του bandwidth.

8ος ΚΑΝΟΝΑΣ: Σεβασμός στη μυστικότητα των άλλων

Δεν είναι δικαίωμα κανενός να ψάχνει το γραφείο ενός συναδέλφου και να διαβάσει το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο του. Πολλοί, όμως, το κάνουν. Το θέμα είναι μεγάλο. Παρατίθεται μια μικρή ιστορία που ίσως δώσει κάποια χρήσιμα στοιχεία. Λέγεται «η υπόθεση του περιέργου ανταποκριτή εξωτερικού».

Ένας αξιόλογος ανταποκριτής των Times του Λος Άντζελες στη Μόσχα, πιάστηκε στα 1993 να διαβάσει το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο των συναδέλφων του. Έγινε αντιληπτός όταν η εξέταση των αυτόματων καταγραφών του συστήματος έδειξε πως κάποιος έψαχνε για νέο ταχυδρομείο όταν οι κάτοχοι των λογαριασμών δεν βρίσκονταν στις θέσεις εργασίας τους. Οι υπόλοιποι ανταποκριτές άρχισαν να διακινούν ψευδείς πληροφορίες μέσω του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και ο ίδιος έπεσε στην παγίδα. Το δίδαγμα; Το να μην υπάρχει σεβασμός στην ιδιωτικότητα

κάποιου δεν είναι μόνο παραβίαση του Netiquette, αλλά μπορεί να στοιχίσει και την ίδια τη δουλειά κάποιου.

9ος ΚΑΝΟΝΑΣ: Όχι στην εκμετάλλευση της δύναμης των χρηστών

Κάποιοι έχουν μεγαλύτερη δύναμη (στο δίκτυο) από τους υπόλοιπους. Ειδικοί σε κάποιο παιχνίδι, σε κάποιο πρόγραμμα, δουλειά γραφείου και οι διαχειριστές συστημάτων. Το να γνωρίζει κάποιος περισσότερα ή να έχει την εξουσία / δυνατότητα να κάνει αυτό που άλλοι δεν μπορούν, δε του δίνει αυτοδίκαια το δικαίωμα να το κάνει. Για παράδειγμα, πως θα φαινόταν αν οι διαχειριστές συστημάτων διάβαζαν το ταχυδρομείο των άλλων;

10ος ΚΑΝΟΝΑΣ: Συγχώρεση στα λάθη των άλλων

Ο καθένας υπήρξε κάποτε 'νέος' στο δίκτυο, δε θα πρέπει να λησμονείται αυτό. Έτσι, όταν κάποιος καινούριος στο δίκτυο κάνει ένα λάθος –γραμματικό σφάλμα, ξεκινήσει flame war ή δώσει μια απάντηση με παράλογο μεγάλο μέγεθος- οι «παλιοί» θα πρέπει να δείξουν ανεκτικότητα. Αν το σφάλμα είναι μικρό, να μην το καταδείξουν. Ακόμη και αν έχουν έντονη διάθεση να το κάνουν, ας το ξανασκεφτούν. Ακόμη και αν οι ίδιοι είναι άψογοι, δεν έχουν το δικαίωμα να διορθώνουν τους πάντες. Αν αποφασίσουν να επιστημάνουν το λάθος κάποιου, ας το κάνουν το ευγενικά και, αν είναι δυνατόν, με προσωπικό μήνυμα. Θα ήταν σωστό να αναγνωρίζεται στους άλλους το ελαφρυντικό της άγνοιας ή της αδυναμίας. Να μην υπάρχει το αίσθημα της περηφάνιας για το ανώτερο επίπεδο. Τα μηνύματα στιγματισμού κάποιου λάθος περιέχουν, συχνά, περισσότερα λάθη από το αρχικό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Ο ιδεατός κόσμος του Διαδικτύου δε διαφέρει από τον πραγματικό. Η φύση του ανθρώπου είναι ο εχθρός του και στο Διαδίκτυο. Ζούμε σε μία εποχή μεταβατική που τη χαρακτηρίζει η ρευστότητα, γεγονός που επιτρέπει μια χαλάρωση των ηθών σε βαθμό που δεν τηρούνται ούτε τα προσχήματα. Το σωστό και το λάθος δύσκολα διαχωρίζεται στο βωμό του πλούτου, της ηδονής και του πάθους. Οι άνθρωποι κάνουν διάφορες χοντροκοπιές και χυδαιότητες και αυτό το ονομάζουν απελευθέρωση. Από τη στιγμή όμως που έχει αρχίσει η διάβρωση των ιδεών και η υπονόμηση των ηθικών αντιλήψεων, αντιλαμβανόμαστε ότι επακολουθεί η σήψη των κοινωνικών ηθών. Η ασυδοσία είναι το πιο επικίνδυνο σύμπτωμα σήψης για την ηθική υγεία, με αποκορύφωση την ιδεολογικοποίηση της ανηθικότητας. Φθάνουν στο σημείο να ηρωικοποιούν και να ωραιοποιούν το έγκλημα και να εξωραΐζουν την ανέντιμη πράξη, προσβάλλοντας την ηθική, διαστρεβλώνοντας την έννοια και υποβαθμίζοντας τη σημασία της. Αν αφήσουν την απάθεια να τους κυριέψει και αδιαφορήσουν στην εξάπλωση του κακού, τότε θα οδηγηθούν σε έναν απύθμενο ηθικό ξεπεσμό. Μια έντιμη θέση τη λένε υποτιμητικά ηθικολογία, ενώ την ανέντιμη πράξη τη βαφτίζουν έκφραση της φυσικής και της πολιτικής ελευθερίας.

Όλες οι εκφάνσεις της ζωής και οι μορφές των ανθρωπίνων σχέσεων ρυθμίζονται σε μεγάλο βαθμό από γραπτούς και άγραφους κανόνες, οι οποίοι καθορίζουν τις συμπεριφορές και αντιδράσεις, προσπαθώντας κάθε φορά να διατηρήσουν την ομαλή λειτουργία και να διαφυλάξουν το συμφέρον της κοινωνίας. Βέβαια, το όριο της ελευθερίας του καθενός είναι πολύ λεπτό και δε καθορίζεται πάνω στην άκρατη ελευθερία του Διαδικτύου. Η ελευθερία σταματάει εκεί που αρχίζει η ελευθερία του άλλου και το όριο αυτό έχει αναλάβει να διαχωρίσει η δικαιοσύνη. Εκεί λοιπόν έρχεται ο νομοθέτης και βάζει κανόνες, νόμους, φραγμούς, όχι τόσο για να περιορίσει και να αποτρέψει τις ακραίες καταστάσεις, αλλά περισσότερο για να διασφαλίσει το περίγραμμα μιας υγιούς ελευθερίας. Μιας ελευθερίας που θα επιτρέπει σε όλους να ζουν αρμονικά, να εκφράζονται και θα επιτρέπει στην πλειοψηφία να μη νιώθει καταπιεσμένη. Το ποινικό δίκαιο εφαρμόζεται σε κάθε

μορφής παρανομία, ακόμα κι αν είναι μέσω Διαδικτύου. Το ζητούμενο είναι εάν οι νόμοι του κράτους μπορούν να εφαρμοστούν σε μια ηλεκτρονική κοινωνία όπου κυριαρχεί η ανωνυμία και υπάρχει μια διάχυτη άποψη περί ασυλίας στην ανώνυμη ή ψευδώνυμη επικοινωνία. Είναι γεγονός πάντως ότι από τη στιγμή που μπαίνει κανείς στο Διαδίκτυο από συγκεκριμένη σύνδεση, αφήνει ίχνη, οπότε αν διαπράξει αδίκημα αποκαλύπτεται.

Το αρχικό περιβάλλον του Διαδικτύου αποτελούνταν από μία μικρή ομοιογενή ομάδα, κυρίως επιστημόνων, η οποία όριζε και τη συμπεριφορά των μελών της, μέσω των άγραφων κανόνων και κωδίκων δεοντολογίας. Με τη σημερινή μορφή του το Διαδίκτυο δεν εξυπηρετεί πλέον το χώρο επικοινωνίας μίας μικρής ομάδας, αλλά μίας πληθώρας ανομοιογενών ομάδων και προσώπων. Η ανομοιογένεια αυτή σε συνδυασμό με τις συνθήκες της ελεύθερης αγοράς καθιστούν την αυτορρύθμιση ανεπαρκές όργανο για τη ρύθμιση του Διαδικτύου, πόσο μάλλον όταν αυτό είναι εκ φύσεως ένα τεχνικό και επαναστατικό μέσο χωρίς όρια. Ωστόσο, οι προσπάθειες αυτορρύθμισης στο πλαίσιο του Διαδικτύου, εμφανίζονται με διάφορες μορφές και προωθούνται από συγκεκριμένες οντότητες και αφορούν τους θεσμούς και τη διαδικασία επεξεργασίας πρωτοκόλλων επικοινωνίας. Προσπάθειες αυτορρύθμισης καταβάλλει η Internet Engineering Task Force (IETF), η οποία είναι «αρμόδια» για τον προσδιορισμό των τεχνικών προδιαγραφών του Διαδικτύου, ενώ στην ίδια κατεύθυνση κινείται και το World Wide Web Consortium (W3C), το οποίο ρυθμίζει τις προδιαγραφές του παγκόσμιου ιστού. Αξιόλογες επίσης είναι και οι προσπάθειες δημιουργίας κωδίκων δεοντολογίας για τη ρύθμιση των δικτυακών διαπροσωπικών σχέσεων, όπως αυτή της Netiquette, η οποία αφορά μία σειρά άγραφων και δεοντολογικών κανόνων που προβλέπουν την ευγενική συμπεριφορά των χρηστών του Διαδικτύου. Η μη τήρηση των κανόνων αυτών οδηγεί σε συλλογική καταδίκη και δημόσια κριτική εκ μέρους των άλλων συμμετεχόντων.

Σήμερα και τα ζητήματα επαγγελματικής ηθικής, αποκτούν ιδιαίτερη σημασία και βαρύτητα λόγω της παγκοσμιοποίησης, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της κοινωνικής ευαισθησίας σε θέματα που προκύπτουν από τη χρήση και διαχείριση των πληροφοριών και των τεχνολογιών πληροφόρησης, όπως η ελεύθερη διακίνηση πληροφοριών, η προστασία δεδομένων, η ιδιωτικότητα, η λογοκρισία, η πνευματική ιδιοκτησία και τα πνευματικά δικαιώματα. Η εισαγωγή της τεχνολογίας

στους περισσότερους τομείς της κοινωνικής δραστηριότητας, η αύξηση της δικτύωσης της πληροφορίας, οι σύγχρονες μορφές συναλλαγών και γενικότερα η όλο και αυξανόμενη αυτοματοποιημένη συλλογή και επεξεργασία δεδομένων, έδωσαν μία ποιοτικά διαφορετική διάσταση στο ζήτημα της προστασίας των προσωπικών δεδομένων.

Οι πολιτικές και κώδικες δεοντολογίας στο περιβάλλον των επιστημόνων της πληροφόρησης και των βιβλιοθηκών, δεν αποτελούν υπενθύμιση δυσάρεστων υποχρεώσεων ή έμμεση επιβολή των δικαιοκίνων κανόνων, αλλά συνιστούν προληπτικά μέσα προστασίας δυο θεμελιωδών δικαιωμάτων: της ιδιωτικότητας και της πρόσβασης στη γνώση. Ταυτόχρονα αποτελούν μέσο αυτοπροστασίας του επαγγελματικού κλάδου και του ίδιου του περιβάλλοντος των βιβλιοθηκών. Οι βιβλιοθήκες συλλέγουν προσωπικά δεδομένα αποσκοπώντας στην εξασφάλιση καλύτερης λειτουργίας τους, αλλά και στην παροχή καλύτερων υπηρεσιών προς τους χρήστες. Όμως, παρά την καλή πρόθεση των βιβλιοθηκών, τα δεδομένα αυτά είναι δυνατό να αποτελέσουν στόχο εμπορικής εκμετάλλευσης και διαφορετικής χρήσης από τον αρχικό σκοπό συλλογής τους. Στην προσπάθεια να διατηρηθεί η ιδιωτικότητα και η εμπιστευτικότητα γίνονται προσπάθειες είτε από την πλευρά της πολιτείας, είτε από την πλευρά των επιστημονικών και επαγγελματικών ενώσεων. Μάλιστα, όταν διακυβεύονται συνταγματικά δικαιώματα και ελευθερίες όπως του δικαιώματος προστασίας προσωπικών δεδομένων της ελευθερίας στην πληροφόρηση και της ελευθερίας της έκφρασης, ο ρόλος της πολιτείας στη ρύθμιση είναι καθοριστικός και επιβεβλημένος. Όμως, η αδυναμία της πολιτείας να προβλέψει και να διαγνώσει τα ζητήματα που τίθενται από την ανάπτυξη της τεχνολογίας, επιβάλλει τη συνεργασία των «ειδικών». Οι νέες ρυθμιστικές ανάγκες επιτάσσουν τον αναπροσαρμοστικό ρόλο του κράτους στην παραγωγή του δικαίου. Ο σύγχρονος νομοθέτης επιβάλλεται να διαπραγματευτεί και να δημιουργήσει νέες μορφές διαλόγου και σύνθεσης και μεταξύ των κρατικών οικονομικών και κοινωνικών θεσμών και μεταξύ των κανονιστικών τεχνικών.

Ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο ρύθμισης ζητημάτων προστασίας προσωπικών δεδομένων στις βιβλιοθήκες είναι απαραίτητο να συγχωνεύει τις αξίες, τις πρακτικές και τα μέτρα αυτοπροστασίας των επιστημόνων και επαγγελματιών πληροφόρησης και να εξετάζει τις εξελίξεις των τεχνολογιών προστασίας ιδιωτικότητας. Η αποτελεσματικότερη προστασία της ιδιωτικότητας και της

εμπιστευτικότητας των αρχείων προσωπικών δεδομένων βιβλιοθηκών θα επιτευχθεί με τις συντονισμένες προσπάθειες όλων των εμπλεκόμενων φορέων.

Αναφορικά με τη ζήτηση της πρόσβασης σε ακατάλληλο υλικό στους χώρους των βιβλιοθηκών, μια λύση για να σταματήσει, μέσα σε πλαίσιο που προωθεί την ελευθερία της πληροφόρησης και που υιοθετήθηκε από ένα σημαντικό αριθμό βιβλιοθηκών διεθνώς και υποστηρίζεται πλήρως από συνδέσμους βιβλιοθηκών, είναι η υλοποίηση πολιτικών χρήσης του Διαδικτύου. Μπορεί να περιγραφούν ως μία λίστα από κανονισμούς, με τους οποίους οι χρήστες αναλαμβάνουν να συμμορφώνονται για να μπορούν να έχουν πρόσβαση στο Διαδίκτυο μέσα στη βιβλιοθήκη.

Μια ξεκάθαρη, συγκεκριμένη, αντικειμενική πολιτική χρήσης για το Διαδίκτυο θα βοηθήσει ιδιαίτερα την λειτουργία των βιβλιοθηκών στη σημερινή Κοινωνία της Πληροφορίας. Η πολιτική αυτή δεν θα πρέπει να θέτει περιορισμούς στο περιεχόμενο του υλικού του Διαδικτύου που προβάλλεται, πέρα από μία γενική ανακοίνωση που θα δηλώνει ότι η βιβλιοθήκη δε συγχωρεί τη χρήση του εξοπλισμού της για πρόσβαση σε άσεμνο περιεχόμενο, σε παιδική πορνογραφία, ή σε περιεχόμενο βλαβερό για ανήλικους. Η πολιτική χρήσης μπορεί να χαρακτηρίζεται από έναν αριθμό κανονισμών ουδέτερων ως προς το περιεχόμενο, από αυστηρά χρονικά όρια χρήσης και αν η βιβλιοθήκη επιτρέπει εκτυπώσεις και τα όρια του αριθμού των σελίδων που μπορούν να τυπώνουν. Φυσικά, οι βιβλιοθήκες θα πρέπει να καταβάλλουν κάθε προσπάθεια να επιβάλλουν μια πολιτική χρήσης με τρόπο συνεπή και αντικειμενικό και πρέπει να εξασφαλίσουν ότι όλες οι πολιτικές ή οι διαδικασίες που σχετίζονται με το Διαδίκτυο είναι συνεπείς με τις πολιτικές των βιβλιοθηκών όσο αφορά τη χρήση άλλων μέσων, συμπεριλαμβανομένων των βιβλίων, των βίντεο, των cd-rom κ.λπ.

Όσον αφορά τους ανήλικους χρήστες, αποτελούν μαζί με τους νέους την πιο δυναμική ομάδα στο Διαδίκτυο. Οι γνώσεις τους κατά κανόνα ξεπερνούν τις γνώσεις των γονιών τους. Οι βιβλιοθήκες θα πρέπει να έχουν την πολιτική χρήσης γραπτώς σε εμφανή θέση και να προειδοποιούν τους γονείς, εφόσον δεν χρησιμοποιείται λογισμικό φιλτραρίσματος. Η πολιτική χρήσης θα πρέπει να καθιστά ξεκάθαρο ότι οι γονείς και όχι το προσωπικό της βιβλιοθήκης, έχουν τελικά την ευθύνη παρακολούθησης της δραστηριότητας των παιδιών στο

Διαδίκτυο. Οι βιβλιοθήκες θα πρέπει να προωθούν την πρόσβαση σε ειδικούς ιστοχώρους για ανήλικους και να παρέχουν απευθείας συνδέσεις σε τόπους που έχουν αναπτυχθεί για παιδιά, μειώνοντας έτσι την πιθανότητα για έναν ανήλικο να εκτεθεί σε ιστοσελίδες με άσεμνο ή βλαβερό υλικό.

Επιπλέον, πολλοί πιστεύουν ότι η ασφάλεια στο Διαδίκτυο αντισταθμίζεται με τη χρήση ενός λογισμικού προστασίας ενάντια σε ιούς (antivirus), ενός προγράμματος κατασκοπίας (spyware) και ενός τείχους προστασίας (firewall). Κάτι τέτοιο όμως, δεν ισχύει. Απαραίτητη είναι και η συνεχής ενημέρωση των χρηστών. Η καλύτερη προστασία που μπορεί να έχει ένας χρήστης δεν εξασφαλίζεται με κανένα λογισμικό και με κανένα υπολογιστή. Η ικανότητα στη χρήση του Διαδικτύου είναι αυτή που πρέπει να χρησιμοποιεί κάθε χρήστης και αποτελεί πλέον ένα νέο προσόν. Σημαίνει πολύ περισσότερα από απλή μάθηση της τεχνολογίας. Στις ικανότητες μάθησης ανήκουν και η μάθηση των ορίων και των δυνατοτήτων του Διαδικτύου, η ικανότητα προσανατολισμού μέσα σε ένα πολυμεσικό περιβάλλον, η τεχνογνωσία, η πλοήγηση στο Διαδίκτυο, τα ψηφιακά παιχνίδια και η ψηφιακή μάθηση, καθώς και η υπεύθυνη συναναστροφή με τους πειρασμούς των ψηφιακών κόσμων. Η ικανότητα χρήσης του Διαδικτύου δίνει τη δυνατότητα ενεργής και δημιουργικής συμμετοχής και παρέχει την δυνατότητα να επηρεάσουν την εξέλιξη του Διαδικτύου, διαμορφώνοντάς το σε ασφαλέστερο περιβάλλον που αναδεικνύει τη δημοκρατική και την κοινωνικά υπεύθυνη συμπεριφορά.

Ιδιαίτερα τα παιδιά πρέπει να μάθουν να χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο, ως μέσο για την μόρφωση και την πληροφόρησή τους. Οι τεχνικές λύσεις δεν επαρκούν για την προστασία των ανηλίκων από το επικίνδυνο περιεχόμενο του Διαδικτύου. Τα παιδιά χρήζουν βοήθειας και υποστήριξης προκειμένου να συναναστρέφονται με δική τους ευθύνη. Η ικανότητα στη χρήση των μέσων επικοινωνίας σημαίνει γνώση όχι μόνο για τις απεριόριστες δυνατότητες του Διαδικτύου, αλλά και για τους κινδύνους του και τους τρόπους αντιμετώπισης αυτών. Αυτή είναι μια νέα προϋπόθεση - πρόκληση για την διαπαιδαγώγηση και την κοινωνία.

Η ικανότητα στη χρήση του Διαδικτύου, αλλά και των μέσων επικοινωνίας τα έντυπα, το ράδιο, την τηλεόραση, τα μηχανήματα εγγραφής, τις τηλεπικοινωνίες, σύμφωνα με τον Dieter Baacke, τον παιδαγωγό που εισήγαγε την ιδέα της

ικανότητας χρήσης των μέσων στην παιδαγωγία των μέσων, αποτελείται από τέσσερεις διαστάσεις:

- Την κριτική των μέσων
- Τη γνώση των μέσων
- Τη χρήση των μέσων
- Τη διαμόρφωση των μέσων.

Βέβαια, δεν μπορεί κανείς να υποστηρίξει ότι μπορεί να εφαρμόσει τους κώδικες αβίαστα, καθώς όλοι μπορούν να επηρεαστούν από προσωπικά βιώματα και προσωπικές κρίσεις, τα οποία επηρεάζουν τον τρόπο εξυπηρέτησης των χρηστών. Για να αποφευχθεί αυτή η κατάσταση είναι αναγκαία η απόκτηση γνώσεων και εμπειριών του προσωπικού των βιβλιοθηκών, μέσα από την εντατική συμμετοχή του σε ειδικές εκπαιδευτικές δραστηριότητες σε θέματα πληροφορικής και νέων τεχνολογιών, γενικότερα στο χώρο των βιβλιοθηκών και των επιστημών πληροφόρησης, αλλά και μέσα από την ενεργό συμμετοχή του σε αντίστοιχες συναντήσεις, συνέδρια, εκθέσεις και ενημερωτικές εκδηλώσεις τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό. Επιπλέον, οι συνεχείς εξελίξεις στη κοινωνία της πληροφορίας απαιτούν τη διαρκή ενημέρωση και απόκτηση νέων γνώσεων των εργαζομένων στις βιβλιοθήκες, ώστε να είναι σε θέση να εκμεταλλευθούν στο βέλτιστο βαθμό τις νέες τεχνολογίες και κατά συνέπεια να προσφέρουν στους χρήστες υψηλότερου επιπέδου υπηρεσίες. Θεωρείται πλέον δεδομένο ότι η συνεχής κατάρτιση και ενημέρωση των βιβλιοθηκονόμων αποτελεί έναν βασικό άξονα της επιτυχούς λειτουργίας των βιβλιοθηκών.

Επιπλέον, τα προηγούμενα χρόνια η ευρύτητα και σοβαρότητα της επαγγελματικής ηθικής για τους φοιτητές των τμημάτων Βιβλιοθηκονομίας ήταν σχεδόν άγνωστη, ενώ τα τελευταία χρόνια έχει προστεθεί σε ορισμένες σχολές το μάθημα «Πολιτική της Πληροφόρησης», χωρίς όμως να του έχει δοθεί η απαιτούμενη βαρύτητα, αφού αποτελεί μάθημα επιλογής. Κρίνεται, λοιπόν, απαραίτητη από την αρχή της φοίτησης των νέων επαγγελματιών η διδασκαλία της ηθικής και των προβλημάτων εφαρμογής της. Ωστόσο, ο σεβασμός δεν αποκτάται, όταν οι βιβλιοθηκονόμοι και οι επιστήμονες πληροφόρησης ενεργούν με βάση ορισμένους κώδικες και κανόνες. Προέχει ο σεβασμός στον άνθρωπο και

αυτό είναι αμοιβαίο, καθώς κάθε χρήστης θα εκτιμήσει τις προσπάθειες ενός βιβλιοθηκονόμου για την καλύτερη εξυπηρέτηση, αν ο ίδιος χαρακτηρίζεται από τα ιδανικά της ευγένειας και της ηθικής και στην προσωπική του ζωή.

Εν προκειμένω, η ευθύνη για την προστασία βαρύνει εκτός από την πολιτεία και τις βιβλιοθήκες και τα ίδια τα υποκείμενα των δεδομένων, τους χρήστες. Απαιτούνται ειδικοί και προσεκτικοί χειρισμοί, ώστε να συγκεραστούν τα αντικρουόμενα δικαιώματα και συμφέροντα. Οι ελληνικές βιβλιοθήκες θα πρέπει να προσαρμοστούν στις απαιτήσεις της εποχής, να αναγνωρίσουν στην πράξη τη σπουδαιότητα της προστασίας της ιδιωτικότητας στους κόλπους τους και να δημιουργήσουν σύννομες πολιτικές ιδιωτικότητας και κώδικες δεοντολογίας προστασίας προσωπικών δεδομένων. Οι επιπτώσεις των νέων τεχνολογιών στην ιδιωτικότητα των αρχείων βιβλιοθηκών έτσι, θα αποτελέσουν την αφορμή, ώστε οι βιβλιοθήκες και υπηρεσίες πληροφόρησης να γίνουν «ασφαλείς λιμένες» για τα προσωπικά δεδομένα των χρηστών, του προσωπικού και των συνεργατών τους.

Τελικά, η διαμορφούμενη κοινωνική πραγματικότητα στο Διαδίκτυο είναι ένα από τα πολλά παραδείγματα, που χαρακτηρίζουν όλα σχεδόν τα πολύπλοκα κοινωνικά φαινόμενα. Ειδικά στο Διαδίκτυο, τα κάθε είδους απρόβλεπτα αποτελέσματα μας προσγειώνουν μπροστά σε διάφορα ιδεολογήματα ή μυθοποιήσεις, που θέλουν να το παρουσιάσουν με μια εξιδανικευμένη μορφή, ίσως για να καμουφλάρουν μια αντίθετη πραγματικότητα. Θα μπορούσε κανείς να αναρωτηθεί, βομβαρδιζόμεστε σκοπίμως με όλα αυτά τα ασήμαντα πράγματα του «φθηνού» Διαδικτύου, για να είμαστε έτοιμοι να περάσουμε αργότερα σε ένα μελλοντικό Διαδικτύου, όπου όμως θα πρέπει να πληρώνουμε αδρές συνδρομές, για να μας εξασφαλίζει μια «καθαρή», αλλά δαπανηρή παροχή πληροφοριών μαζί με την επικοινωνιακή ασφάλεια; Και τελικά αναρωτιέται κανείς, υπάρχει ηθική στο Διαδίκτυο;

Μετά από όλα αυτά, το αβίαστο συμπέρασμα που βγαίνει είναι ότι η ηθική του Διαδικτύου είναι η ηθική που διέπει την ίδια την κοινωνία. Στο ίδιο πλαίσιο λοιπόν πρέπει να είναι και η αντίδραση του καθενός σε ότι ανήθικο τον θίγει. Η αξιοπρέπεια είναι κάτι που σε συνοδεύει στη ζωή σου, είναι άφθαρτη στο χρόνο, είναι τρόπος ζωής ίσως και πρέπει να διέπει κάθε αντίδραση.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΞΕΝΗ

1. Batt, Chris (1998). Information Technology in Public Libraries. 6th ed. London : Library Association Publishing.
2. Behar, J.E. (1993). Computer ethics: Moral philosophy or professional propaganda?. Computers in Human Services. 9 (3-4). 441-453.
3. Bently, Lionel / Sherman , Brad. (2004). Intellectual Property Law. 2nd ed. Oxford : Oxford University Press.
4. Boyd, M.. (2005). Juanita's Paintings: A manager's personal ethics and performance review. Library Administration and Management. 19 no.1. 31-32.
5. Brenda, P.. (2001). Let's not keep the code a secret. PNLQ Quarterly. 65 no.3. 8-9.
6. Brophy, J., Bawden D.. (2005). Is Google enough? Comparison of an internet search engine with academic library resources. Aslib Proceedings: New Information Perspectives. vol. 57. no. 6. pp. 498-512.
7. Burt. (2000). Uncovering Internet Pornography in America 's Libraries.
8. Ducoffe, R.. (1996). Advertising value, Web advertising, Advertising Research. 36. 21-35.
9. Dunaigre, P.. Paedophilia: a psychiatric and psychoanalytical point of view. in Arnaldo, C.. (2001). Child abuse on the Internet: ending the silence. Unesco Publishing. Berghahn Books.
10. Dyer, K.A.. (2002). Ethical challenges of Medicine and Health on the internet: A review. URL:<http://www.journeyofhearts.org>
11. Etzioni, A.. (1993). The Limits of Privacy. New York : Basic Books.
12. Finks, L.W.. (1991). Librarianship needs a new code of professional ethics. American Libraries. 84-92.
13. Graham, P.T.. (2001). Public Librarians and the Civil Rights Movement: Alabama 1955-1965. Library Quarterly. 71 no.1. 1-27.

14. Grobosky, J. & Smith, D.R.. (1998). *Crime in the Digital Age: Controlling Telecommunications and Cyberspace Illegality*. New York: Federation Press .
15. Guy, A.M.. (1996). Ethics for librarians: a narrow view. *Journal of Librarianship and Information Science*. 28 no.1. 33-38.
16. Head, A.. (2007). Beyond Google: How do students conduct academic research?. *First Monday*. vol. 12. no. 8.
17. Heiman, A. & Muller, E.. (1996). Using demonstration to increase new product acceptance: Controlling demonstration time. *Journal of Marketing Research*. 33(4). 422-430.
18. Hudson, Mark. (2004). U.S. Libraries and the war on terrorism. *New Politics*. 10 no. 1.
19. Hunter, (2003). *Cyberspace as Space and the Tragedy of the Anticommons*. 92 Calif. LRev.
20. Jefferson, R.N. Contreras, S.. (2005). Ethical perspectives of library and information science graduate students in the United States . *New Library World*. 106 no. 1208/1209. 58-66.
21. Karen, A.. (2001). Ethics and Librarianship: an overview. *PNLA Quarterly*. 65 no.3. 6-7.
22. Liu, Z. Huang, X.. (2005). Evaluating the credibility of scholarly information on the web: A cross cultural study. *The International Information & Library Review*. vol. 37. no. 2. pp. 99-106.
23. Metzger, M. (2007). Making Sense of Credibility on the Web: Models for Evaluating Online Information and Recommendations for Future Research. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*. vol.58. no.13. pp. 2078-2091.
24. Ucak, N.. (2007). Internet Use Habits of Student of Department of Information Management. Hacettepe University . Ankara . *The Journal of Academic Librarianship*. vol. 33. no. 6. pp. 697-707.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

1. Ανθίμου, Κ.. (2000). Προστασία προσωπικών δεδομένων και ΜΜΕ. Κριτική Επιθεώρηση (ΚριΤΕ) 1. 271-318.

2. Αρμαμέντος, Π. Σωτηρόπουλος, Β.. (2005). Προσωπικά δεδομένα - Ερμηνεία Ν. 2472/1997. Αθήνα: Σάκκουλας.
3. Βαρδακώστα, Ι.. (2001). Η έννοια της επικοινωνίας και η εφαρμογή της στις Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες: Μία πρώτη προσέγγιση. 10^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Θεσσαλονίκη. 99-112.
4. Γεωργιάδης, Απ.. (1999). Ενοχικό Δίκαιο, Γενικό Μέρος. Αθήνα: Σάκκουλας.
5. Γεωργιάδης, Απ.. (2002). Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου. Αθήνα: Σάκκουλας.
6. Δουφεξοπούλου, Μ.Γ.. (2000). Εκπαίδευση και Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες στον 21ο αιώνα: Η Τάση Ομογενοποίησης. 9^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Αθήνα.3-12.
7. Ζάχος, Γ., Μανωλίκας, Κ. Ζαχιώτη, Ν.. (1997). Η συμμετοχή των Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών στα έργα του ΕΠΕΑΕΚ και η επιμόρφωση του προσωπικού τους. 6^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Αθήνα. 372-375.
8. Ιγγλεζάκης, Ι.. (2003). Ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα. Σάκκουλας: Αθήνα.
9. Καΐσης, Α.. Παρασκευόπουλος, Ν.. (2001). Προστασία προσωπικών δεδομένων, Νομοθετικά κείμενα εθνικού και ευρωπαϊκού δικαίου - Κανονιστικές πράξεις και αποφάσεις της Αρχής Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων - Επιλεγμένη ημεδαπή και αλλοδαπή βιβλιογραφία - Χρήσιμες ηλεκτρονικές διευθύνσεις. Αθήνα: Σάκκουλας.
10. Καλλινίκου, Δ.. (2005). Πνευματική Ιδιοκτησία και Συγγενικά Δικαιώματα. 2^η Έκδοση. Αθήνα: Σάκκουλας.
11. Καλλινίκου, Δ.. (2007). Πνευματική Ιδιοκτησία και Βιβλιοθήκες. Αθήνα: Σάκκουλας.
12. Κάμπελ, Τζ.. (1985). Άνθρωπος και πληροφορικά συστήματα. Πληροφορική, εντροπία, γλώσσα και ζωή. Αθήνα: Χατζηνικολή.
13. Κανελλοπούλου – Μπότη, Μ. (2005). Διαδίκτυο, Βιβλιοθήκες και η προστασία του απορρήτου. 14^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Αθήνα. 85-94.
14. Καππάτου, Α.. (2006). Εθισμός στο διαδίκτυο – οδηγίες στους γονείς, Διεθνές Συνέδριο «Ασφάλεια Πλοήγησης των παιδιών στο διαδίκτυο». Θεσσαλονίκη.
15. Καράκωστας, Ι.. (2003). Δίκαιο και Internet. Αθήνα: Σάκκουλας.
16. Καστανάς, Η.. (2001). Ιντερνετ και προστασία προσωπικών δεδομένων Δικαιώματα του ανθρώπου. (11). 711-732.

17. Κατρούγκαλος, (2001). Νομική και πολιτική σημασία της αναθεώρησης του άρθρου 25 του Συντάγματος. ΔΤΑ. 457-471.
18. Κατσαρού, Γ.. (2007). Τα ιστολόγια ως μέσο επιστημονικής επικοινωνίας ανάμεσα σε βιβλιοθήκες και βιβλιοθηκονόμους. στο Κατσιρίκου, Α.. 16^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Πειραιάς. 329-345.
19. Κατσιρίκου, Α.. (2001). Ο ρόλος του Βιβλιοθηκάρου κατά την περίοδο των αλλαγών. 10^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Θεσσαλονίκη. 119-133.
20. Κορομπίλη, Σ.. (2005). Η αναγκαιότητα της καθοδηγητικής στρατηγικής στις βιβλιοθήκες των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. 14^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Αθήνα. 109-116.
21. Κουμάντος, Γ.. (2002). Πνευματική Ιδιοκτησία, 8η Έκδοση. Αθήνα: Σάκκουλας.
22. Μαρίνος, Μ.Θ.. (2004). Πνευματική Ιδιοκτησία, 2η Έκδοση. Αθήνα: Σάκκουλας.
23. Μήτρου, Λ.. (1999). Η αρχή προστασίας προσωπικών δεδομένων. Αθήνα: Σάκκουλας.
24. Μήτρου, Λ. Δόνος, Π. Μίττλετον, Φ. Παπακωνσταντίνου, Ευ.. (2002). Η αρχή προστασίας προσωπικών δεδομένων και η επαύξηση της προστασίας των δικαιωμάτων. Αθήνα: Σάκκουλας.
25. Μίχος, Στ.. (2007). Η επιτήρηση των επικοινωνιών μέσω internet στο χώρο εργασίας. Αθήνα: Σάκκουλας.
26. Μονάδα Ολικής Ποιότητας Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. (2001). Αποτίμηση βιβλιοθηκών και υπηρεσιών πληροφόρησης. Ιωάννινα.
27. Ελληνική Αρχαική Εταιρεία. Διεθνές Συμβούλιο Αρχείων. (1998). Κώδικας Δεοντολογίας των Αρχειονόμων: Εγκριθείς από τη Γενική Συνέλευση του Δ.Σ.Α. στη 13^η Σύνοδο της. Πεκίνο 6 Σεπτεμβρίου 1996. Αθήνα: Ελληνική Αρχαική Εταιρεία.
28. Μονιάρου, Β. Χατζημαρή, Σ. Τσάφου, Σ.. (2005). Αλλαγές στην κοινωνία της πληροφορίας αλλαγές στην εκπαίδευση των επαγγελματιών της πληροφόρησης. 14^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Αθήνα. 193-200.
29. Μπουντουρίδης, Μ.. (1999). Internet και Κοινωνία. Προσκεκλημένη Ομιλία στο Συνέδριο Πληροφορική και Διαδίκτυο: Εφαρμογές και Προοπτικές για την Ανάπτυξη της Περιφέρειας 11-12 Σεπτεμβρίου. Αργοστόλι. Κεφαλλονιά.

30. Μπώκος, Γ.Δ.. (2001). Εισαγωγή στην επιστήμη της πληροφόρησης. Αθήνα: Παπασωτηρίου.
31. Νούσκαλης, Γ.. (2007). Ποινική προστασία προσωπικών δεδομένων Η νομολογιακή συμβολή στην ερμηνεία των βασικών όρων. Αθήνα: Σάκκουλας.
32. Παλαιολόγου, Α.. (2001). Προσανατολισμοί Κλινικής Ψυχολογίας. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
33. Παπακωνσταντίνου, Ευ.. (2006). Νομικά θέματα πληροφορικής, Προστασία Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα - Έννομη προστασία λογισμικού - Ηλεκτρονικό εμπόριο. Αθήνα: Σάκκουλας.
34. Πισκοπάνη, Α.Μ. Στρακαντούνα, Β. Μήτρου Λ.. (2005). Η σημασία των δικαιοτικών και δεοντολογικών κανόνων στη διαχείριση της πληροφορίας στο σύγχρονο περιβάλλον των υπηρεσιών πληροφόρησης. 14^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Αθήνα. 73-83.
35. Ποντίκα, Αθ. Χατζημαρή, Σ.. (2005). Η ηθική, οι κώδικες της και η εφαρμογή τους στη Βιβλιοθηκονομία και την πληροφόρηση. 14^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Αθήνα. 95-105.
36. Σταθόπουλος, Μ., (2000). Η χρήση προσωπικών δεδομένων και η διαπάλη μεταξύ των κατόχων τους και ελευθεριών των υποκειμένων τους. Νομικό Βήμα (NoB). 48(1). 1 – 19.
37. Σταύρου, Φ.. (2001). Οι αλλαγές στις Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες και οι επιπτώσεις τους στην οργάνωση του προσωπικού τους. 10^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Θεσσαλονίκη. 66-71.
38. Συνοδινού, Τ.Ε.. (2007). Η εικόνα στο δίκαιο. Αθήνα: Σάκκουλας.
39. Σωτηρόπουλος, Β. (2006). Η Συνταγματική προστασία των προσωπικών δεδομένων. Σάκκουλας: Αθήνα.
40. Φέσσα, Ρ., Λίτσα, Κ.. (1970). Η βιβλιοθήκη, οργάνωση – λειτουργία. Αθήνα: Ίδρυμα Ευγενίδου.
41. Φραντζή, Η.. (1996). Διαρκής επιμόρφωση και Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες. 5ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Θεσσαλονίκη. 52-64.
42. Χρυσόγονος, Κ.. (2001). Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα. Αθήνα: Σάκκουλας.

ΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ

---

1. Reidenberg, J.R.. (2001). The Toysmart Bankruptcy. Διαθέσιμο στο <http://reidenberg.home.sprynet.com/Toysmart.pdf>
2. American Library Association – ALA, διαθέσιμο στο <http://www.ala.org/alaorg/oif/Internetusepolicies.html>
3. Αγγελής, Ι.. Εισαγγελέας Πρωτοδικών. Η προς ψήφιση σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για το έγκλημα στον κυβερνοχώρο: Η σχέση της με την ελληνική έννομη τάξη. Διαθέσιμο στο <http://www.lawnet.gr>
4. Αποτίμηση Βιβλιοθηκών & Υπηρεσιών Πληροφόρησης. Οδηγός Διαχείρισης Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών: 5. (2001). Ιωάννινα: Μονάδα Ολικής Ποιότητας Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Διαθέσιμο στο <http://www.morab.gr>
5. Μονεμβασίτης, Ε.. (2005). Ηλεκτρονικό Έγκλημα. Διαθέσιμο στο <http://www.lawnet.gr>
6. <http://www.safeweb.org.cy>
7. IFLA Executive Board 1997, Council Resolution, Copenhagen , IFLA., διαθέσιμο στο <http://www.ifla.org>
8. International Federation of Library Associations - IFLA. διαθέσιμο στο <http://www.ifla.org/faife/ethics/codes.htm>
9. Αρχή Διασφάλισης Απορρήτου Επικοινωνιών, διαθέσιμο στο <http://www.adae.gr>
10. Βάση Νομικών Πληροφοριών, διαθέσιμο στο <http://www.greeklaws.com/pubs>
11. Βιβλιοθήκη του Α.Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης, διαθέσιμο στο <http://www.lib.teithe.gr>
12. Διαδικτυακός τόπος Ελληνικού Κόμβου Ασφαλούς Διαδικτύου, διαθέσιμο στο <http://www.saferinternet.gr>
13. Δικτυακός τόπος για το Ηλεκτρονικό Έγκλημα, διαθέσιμο στο <http://www.epcrime.gr>
14. Ειδική αναφορά του News.com με τίτλο "Cracking the nest egg", διαθέσιμο στο <http://www.news.com>
15. Ελληνική Καταναλωτική Οργάνωση, διαθέσιμο στο <http://www.ekato.gr>
16. Ελληνικό Ινστιτούτο Επιχειρηματικής Ηθικής, διαθέσιμο στο <http://www.bhc.gr/periodiko-bhc/periodiko-2/ellhniko-institoyto.html>

17. Ελληνικό Όργανο Αυτορρύθμισης για το περιεχόμενο του Ίντερνετ, διαθέσιμο στο <http://www.safenet.org.gr>
18. Ένωση Ελλήνων Βιβλιοθηκονόμων και Επιστημόνων Πληροφόρησης - ΕΕΒΕΠ. Κώδικας δεοντολογίας του βιβλιοθηκονόμου: Βασικές αρχές, διαθέσιμο στο <http://www.eeberp.gr>
19. Επίσημος Κόμβος της Εκπαιδευτικής Στήριξης του Προγράμματος Δικτυωθείτε, διαθέσιμο στο <http://www.go-online.gr>
20. Ευρωπαϊκό Θεματικό Δίκτυο «Youth Protection Round Table», διαθέσιμο στο <http://www.yprt.eu>
21. Ευρωπαϊκό Θεματικό Δίκτυο «EU Kids Online», διαθέσιμο στο <http://www.eukidsonline.net>
22. Η Ελληνική ανοικτή γραμμή για το παράνομο περιεχόμενο στο Ίντερνετ, διαθέσιμο στο <http://www.safeline.gr>
23. Κάλφας, Σ.. Δέον - Νόμιμο – Ηθικό, διαθέσιμο στο <http://www.dent.auth.gr>
24. Νικολόπουλου, Β.. Η Θεωρία της Ενοποίησης της Πληροφορίας, διαθέσιμο στο <http://www.medialab.ntua.gr/vnikolop>
25. Ομάδα δράσης για την ψηφιακή ασφάλεια (DART), διαθέσιμο στο <http://www.dart.gov.gr>
26. National Coordination Office (NCO) for Networking and Information Technology Research and Development (NITRD), διαθέσιμο στο <http://www.nitrd.gov>
27. Κούρος, Κ.. Ηλεκτρονικό Έγκλημα, διαθέσιμο στο <http://www.astynomia.gr>
28. Ελληνική Εταιρία Ενημέρωσης Γονέων, διαθέσιμο στο <http://www.parents.gr>
29. <http://www.wikipedia.org>
30. Perceptions of Library and Information Resources. (2006). OCLC. Διαθέσιμο στο http://www.oclc.org/reports/pdfs/percept_all.pdf
31. Σουλιώτης, Ι.. Εγκληματική δράση στη σκιά του Διαδικτύου, διαθέσιμο στο <http://www.kathimerini.gr>

A

American Library Association, 7, 35, 107

B

bit, 16
blog, 8
bullying, 50

C

chat rooms, 8, 28, 31, 48, 52, 53, 61
Claude Shannon, 8, 15
computer, 32
cracking, 8, 55
cyberspace, 17

D

dialers, 8
DNA, 7, 17

E

e-mail, 20, 45, 50, 60

F

Federal Networking Council, 18

H

hackers, 28, 32, 58
hacking, 8
homepage, 21
hypertext, 19

I

International Federation of Library Association, 7, 36
Internet Protocol, 18

J

John Cotton Dana, 79

N

Netiquette, 85, 86, 87, 88, 89, 93, 94, 96

P

pharming, 8
phishing, 8, 44

S

scam, 8
Shannon
    Claude, 15, 16, 17
shell-scripts, 5, 55
software, 32, 69
spam, 8

T

Transmission Control Protocol, 7, 18

W

web, 10, 17, 103, VI, VII
World Wide Web, 7, 10, 19, 20, 96, XII
worms, 5, 55

B

βίαιος, 9, 61
βιβλιοθήκες, 9, 10, 12, 39, 40, 41, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 97, 98, 100, 101, 105
βιβλιοθηκονομία, 9, 38
βλαβερό λογισμικό, 8

Δ

δεδομένα, 13, 16, 23, 27, 29, 44, 58, 61, 68, 70, 71, 73, 74, 88, 91, 97, 101, 104, I
    προσωπικά, 27, 29, 32, 44, 46, 47, 51, 55, 61, 70, 85, 97, 100, 101, 104
δεοντολογία, 23
διαδίκτυακός, 48
Διαδίκτυο, 9, 10, 11, 12, 13, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 39, 40, 41, 43, 45, 46, 47, 48, 51, 52, 53, 56, 57, 58, 59, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 74, 75, 76, 77, 80, 85, 87, 92, 95, 96, 98, 99, 101, 104, 105, I, VI, VII, X, XII, XIII, XIV
διακίνηση ναρκωτικών, 8
δίκαιο, 23, 25, 33, 82, 95, 106
Δούρειος Ίππος, 54

E

εγκλήματα, 8, 9, 29, 30, 59
εθισμός, 8, 48, 49, 53, 104
εθνική ασφάλεια, 8, 56, 73
εκπαίδευση, 9, 26, 31, 32, 36, 37, 78, 81, 105, VI, XI, XII
ενημέρωση, 10, 38, 69, 73, 84, 99, 100
Ένωση Ελλήνων Βιβλιοθηκονόμων και Επιστημόνων Πληροφόρησης (Ε.Ε.Β.Ε.Π.), 38
επικοινωνία, 8, 10, 12, 15, 17, 18, 19, 26, 45, 51, 61, 63, 65, 66, 70, 76, 96, 99, 104, 105, I, VIII
έρευνα, 19, 26, 38, 48, 79, VI, X, XIII

Η

ηθική, 3, 8, 11, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 33, 34, 35, 36, 37, 61, 64, 80, 81, 83, 88, 95, 96, 100, 101, 106
ζητήματα, 1, 9, 27
ηλεκτρονικά μηνύματα, 8, 43, 44, 46
ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, 20, 28, 55, 86, 87, 93

Ι

ιός, 46, 54
ιστός, 17

Κ

κίνδυνοι, 8, 11, 61, 68, 69
κόμβος, 21
    εμπορικός, 21, 69
    επιστημονικός, 21
    εταιρικός, 21
    κρατικός, 21
    προσωπικός, 21, 73
κυβερνοχώρος, 11, 17, 85
κώδικας, 15, 23, 33, 35, 36, 37, 51, 56, 82, 97, 100, 101, 106
κώδικας δεοντολογίας, 9, 83

Ν

νόμιμο, 23, 108

Π

παιδεία, 28, 38, 79

παιχνίδια, 8, 28, 47, 48, 51, 53, 99
παρενόχληση, 8, 50
πειρατεία, 9, 64, 81
πλαστογράφηση, 9, 65
πληροφόρηση, 10, 67, 77, 79, 83, 97, 106, IX, XI, XII
πληροφορία, 8, 10, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 21, 22, 27, 39, 65, 67, 68, 71, 77, 78, 80, 81, 83, 84, 97, 100, 105, 106, II, VIII, IX, X
    θεωρία της πληροφορίας, 8, 15, 16, 17
    Κοινωνία της Πληροφορίας, IV, V
    Κοινωνία της Πληροφορίας, 10, 15, 98
    Κοινωνίας της Πληροφορίας, 15, 27, 68, I
πληροφορική, 1, 17
πολιτικές χρήσης, 9
Πολιτικές Χρήσης Διαδικτύου, 39
πορνογραφία, 9, 62
πορνογραφικό, 28
πορνογραφικός, 9, 30, XIII

Ρ

ρατσιστικός, 9, 61

Τ

τζόγος, 8, 48
του Διαδικτύου, 9, 10, 22, 26, 29, 30, 32, 33, 43, 44, 47, 50, 53, 54, 56, 58, 62, 66, 77, 79, 98, 108, XII

Χ

χρήστης, 10, 12, 18, 20, 22, 26, 39, 40, 41, 43, 44, 49, 51, 53, 67, 69, 73, 74, 77, 78, 83, 85, 86, 87, 89, 90, 92, 97, 98, 100, 101, XI, XII

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α: ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΣΧΕΤΙΚΗ ΜΕ ΤΟ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΕΓΚΛΗΜΑ

ΑΡΘΡΑ ΠΟΙΝΙΚΟΥ ΚΩΔΙΚΑ

Άρθρο 348Α - Πορνογραφία ανηλίκων

Άρθρο 370Α - Παραβίαση του απορρήτου των τηλεφωνημάτων και της προφορικής συνομιλίας

Άρθρο 370Β - Παραβίαση στοιχείων ή προγραμμάτων υπολογιστών που θεωρούνται απόρρητα.

Άρθρο 370Γ - Παράνομη αντιγραφή ή χρήση προγραμμάτων υπολογιστών και παράνομη πρόσβαση σε δεδομένα υπολογιστών.

Άρθρο 386Α - Απάτη με υπολογιστή.

ΝΟΜΟΙ

Ν. 2225/94 – «Προστασία της ελευθερίας της ανταπόκρισης και επικοινωνίας»

Ν. 2472/97 και 2774/99 – «Περί προσωπικών δεδομένων»

Ν. 2472/1997 – «Για την προστασία των προσωπικών δεδομένων στο Διαδίκτυο»

Ν. 2774/1999 – «Για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στον τηλεπικοινωνιακό τομέα»

Ν. 2867/2000 - «Οργάνωση και Λειτουργία του τομέα των Τηλεπικοινωνιών»

Ν. 2819/2000 – «Προσθήκη στο Ν. 2121/1993 περί νομικής προστασίας βάσεων δεδομένων»

Ν. 2225/1994 όπως τροπ. Με Ν. 3115/2003 – «Για την προστασία της ελευθερίας της ανταπόκρισης και επικοινωνίας και άλλες διατάξεις»

Ν. 3411/2006 – «Περί ηλεκτρονικών επικοινωνιών».

ΠΡΟΕΔΡΙΚΑ ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ

Π.Δ. 131/2003 – «Ηλεκτρονικό εμπόριο κλπ Υπηρεσίες της Κοινωνίας της Πληροφορίας»

Π.Δ. 150/2001 - «Ηλεκτρονικές Υπογραφές»

Π.Δ. 47/2005 – «Διαδικασίες καθώς και τεχνικές και οργανωτικές εγγυήσεις για την άρση του απορρήτου των επικοινωνιών και τη διασφάλισή του»

ΟΔΗΓΙΕΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΈΝΩΣΗΣ

Οδηγία 87/102/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 22ας Δεκεμβρίου 1986 για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών που διέπουν την καταναλωτική πίστη.

Οδηγία 90/88/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 22ας Φεβρουαρίου 1990 για την τροποποίηση της οδηγίας 87/102/ΕΟΚ για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών που διέπουν την καταναλωτική πίστη.

Οδηγία 90/387/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 28ης Ιουνίου 1990 για τη δημιουργία της εσωτερικής αγοράς στον τομέα των τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών μέσω της εφαρμογής της παροχής ανοικτού δικτύου (Open Network Provision -ONP).

Οδηγία 90/388/ΕΟΚ της Επιτροπής της 28ης Ιουνίου 1990 σχετικά με τον ανταγωνισμό στις αγορές των τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών.

Οδηγία 91/250/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 14ης Μαΐου 1991 για τη νομική προστασία των προγραμμάτων ηλεκτρονικών υπολογιστών

Οδηγία 96/9/ΕΟΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Μαρτίου 1996, σχετικά με τη νομική προστασία των βάσεων δεδομένων.

Οδηγία 97/7/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20ής Μαΐου 1997 για την προστασία των καταναλωτών κατά τις εξ αποστάσεως συμβάσεις.

Οδηγία 1999/93/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 1999, σχετικά με το κοινοτικό πλαίσιο για ηλεκτρονικές υπογραφές.

Οδηγία 2000/31/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 8ης Ιουνίου 2000 για ορισμένες νομικές πτυχές των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας, ιδίως του ηλεκτρονικού εμπορίου, στην εσωτερική αγορά («οδηγία για το ηλεκτρονικό εμπόριο»).

Οδηγία 2002/19/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 7ης Μαρτίου 2002, σχετικά με την πρόσβαση σε δίκτυα ηλεκτρονικών επικοινωνιών και συναφείς ευκολίες, καθώς και με τη διασύνδεσή τους (οδηγία για την πρόσβαση).

Οδηγία 2002/20/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 7ης Μαρτίου 2002, για την αδειοδότηση δικτύων και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών (οδηγία για την αδειοδότηση).

Οδηγία 2002/21/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 7ης Μαρτίου 2002, σχετικά με κοινό κανονιστικό πλαίσιο για δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών (οδηγία πλαίσιο).

Οδηγία 2002/22/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 7ης Μαρτίου 2002, για την καθολική υπηρεσία και τα δικαιώματα των χρηστών όσον αφορά δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών (οδηγία καθολικής υπηρεσίας).

Οδηγία 2002/58/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Ιουλίου 2002, σχετικά με την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών (οδηγία για την προστασία ιδιωτικής ζωής στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες).

Οδηγία 2002/77/ΕΚ της Επιτροπής, της 16ης Σεπτεμβρίου 2002, σχετικά με τον ανταγωνισμό στις αγορές δικτύων και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών.

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ

Συνθήκη των Βρυξελλών (1968) περί προσδιορισμού της δικαιοδοσίας

Σύμβαση για το Κυβερνοχώρο - Βουδαπέστη 23-11-2001

Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του ΟΗΕ της 10-12-1948

Η Σύμβαση της Ρώμης «για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών» της 4-11-1950 (ΕΣΔΑ)

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

Η Υπουργική Απόφαση με αριθ. 88141/1995 - «Κώδικα Δεοντολογίας Άσκησης Τηλεπικοινωνιακών Δραστηριοτήτων».

Η Απόφαση της Ε.Ε.Τ.Τ. με αριθ. 268/73/2002 - «Κανονισμός Διαχείρισης και Εκχώρησης Ονομάτων Χώρου (Domain Names) με κατάληξη .gr»

Η απόφαση της Ε.Ε.Τ.Τ. με αριθ. 248/71/2002 - «Κανονισμό Παροχής Υπηρεσιών Πιστοποίησης Ηλεκτρονικής Υπογραφής»

ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΣΧΕΤΙΚΗ ΜΕ ΤΙΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ

Διεθνής Σύμβαση Βέρνης - Παρισίου 1971 για την προστασία των λογοτεχνικών και καλλιτεχνικών έργων (N.100/1975 ΦΕΚ Α 162/1-8-1975)

Παγκόσμια Σύμβαση - Γενεύης 1952 (ΝΔ 4254/1962 ΦΕΚ Α 166/17-10-1962)

Διεθνής Σύμβαση Ρώμης-1961 για την προστασία των ερμηνευτών ή εκτελεστών καλλιτεχνών, των παραγωγών φωνογραφημάτων και των οργανισμών ραδιοτηλεόρασης (N. 2054/1992 ΦΕΚ Α 104/30-6-1992)

Διεθνής Σύμβαση Γενεύης - 1971 για την προστασία των παραγωγών φωνογραφημάτων εναντίον της μη επιτρεπόμενης αναπαραγωγής των φωνογραφημάτων τους (N. 2148/1993 ΦΕΚ Α 96/16-6-1993)

Διεθνής Σύμβαση που αφορά τη διανομή σημάτων φορέων προγραμμάτων μεταδιδόμενων δια δορυφόρου - Βρυξέλλες 1974 (N. 1944/1991 ΦΕΚ Α 56/22-4-1991)

Κύρωση της Τελικής Πράξης που περιλαμβάνει τα αποτελέσματα των πολυμερών εμπορικών διαπραγματεύσεων στο πλαίσιο του Γύρου της Ουρουγουάης- Συμφωνία για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας στον τομέα του εμπορίου - Μαράκες 1994 (N. 2290/1995 ΦΕΚ Α 28/9-2-1995)

Συνθήκη του Παγκόσμιου Οργανισμού Διανοητικής Ιδιοκτησίας για τις εκτελέσεις και τα φωνογραφήματα - Γενεύη 1996 (N. 3183/2003 ΦΕΚ Α 228/26-9-2003)

ΟΔΗΓΙΕΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΈΝΩΣΗΣ

Διορθωτικό στην Οδηγία 2004/48/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004 σχετικά με την Επιβολή των Δικαιωμάτων Διανοητικής Ιδιοκτησίας (ΕΕ L 157 της 30.4.2004) Επίσημη Εφημερίδα αριθμ. L 195 της 02/06/2004

Οδηγία 2004/48/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 29ης Απριλίου 2004 σχετικά με την Επιβολή των Δικαιωμάτων Διανοητικής Ιδιοκτησίας.

Οδηγία 2001/29/ΕΚ για την Εναρμόνιση Ορισμένων Πτυχών του Δικαιώματος του Δημιουργού και Συγγενικών Δικαιωμάτων στην Κοινωνία της Πληροφορίας.

Οδηγία 96/9/ΕΟΚ σχετικά με τη Νομική Προστασία των Βάσεων Δεδομένων.

Οδηγία 93/98/ΕΟΚ σχετικά με την εναρμόνιση της διάρκειας προστασίας του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας και ορισμένων συγγενών δικαιωμάτων.

Οδηγία 92/100/ΕΟΚ σχετικά με το Δικαίωμα Εκμίσθωσης, το Δικαίωμα Δανεισμού και Ορισμένα Δικαιώματα Συγγενικά προς την Πνευματική. Ιδιοκτησία στον Τομέα των Προϊόντων της Διανοίας.

91/250 ενοποιημένη.

Οδηγία 91/250/ΕΟΚ για τη Νομική Προστασία των Προγραμμάτων Ηλεκτρονικών Υπολογιστών.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

Υ.Α. 8300/2003, Κανονισμός Λειτουργίας Δημοσίων Βιβλιοθηκών

Ν. 3184/2003, Κύρωση της Συνθήκης του Παγκόσμιου Οργανισμού Διανοητικής Ιδιοκτησίας για την Πνευματική Ιδιοκτησία

Ν.3183/2003 - Κύρωση της Συνθήκης του Παγκόσμιου Οργανισμού Διανοητικής Ιδιοκτησίας για τις εκτελέσεις και τα φωνογραφήματα

Ν. 3057/2002, Εναρμόνιση Ορισμένων Πτυχών του Δικαιώματος του Δημιουργού και των Συγγενικών Δικαιωμάτων στην Κοινωνία της Πληροφορίας και Άλλες Διατάξεις, Άρθρο 81 (Εναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας με την Οδηγία 2001/29)

Ν. 2819/2000, Νομική Προστασία των Βάσεων Δεδομένων και Άλλες Διατάξεις, Άρθρο 7 (Εναρμόνιση με την Οδηγία 96/9/ΕΟΚ)

Ν. 2557/1997, Θεσμοί Μέτρα και Δράσεις Πολιτιστικής Ανάπτυξης, Άρθρο 8 (Τροποποίηση του Ν. 2121/1993)

Ν. 2435/1996 Άρθρο 3, (Τροποποίηση του Ν. 2121/1993)

Ν.2121/1993, Η Πνευματική Ιδιοκτησία, τα Συγγενικά Δικαιώματα και Πολιτιστικά Θέματα

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΠΗΓΩΝ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ Α.Τ.Ε.Ι. ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

I. Στόχος:

Βασικός στόχος της Βιβλιοθήκης του ΤΕΙ-Θ είναι να υποστηρίξει τη θεωρητική και πρακτική εκπαίδευση των φοιτητών, καθώς και τα επιστημονικά και ερευνητικά ενδιαφέροντα του Εκπαιδευτικού Προσωπικού του ιδρύματος. Έτσι συλλέγει ή παρέχει πρόσβαση σε διάφορες μορφές υλικού συμπεριλαμβανόμενης και της ηλεκτρονικής. Μια σημαντική ηλεκτρονική πηγή, το Διαδίκτυο, είναι διαθέσιμο σε κάθε χρήστη της Βιβλιοθήκης που έχει δυνατότητα πρόσβασης σ' αυτό. Το Διαδίκτυο είναι εύκολα προσβάσιμο σε ένα πρώτο επίπεδο και για τον αδαή χρήστη, η πληθώρα όμως του υπάρχοντος και ανακτώμενου υλικού και η ύπαρξη πηγών που δεν έχουν υποστεί προηγουμένως καμιά αξιολόγηση δημιουργούν συχνά μια παραπλανητική εικόνα. Η Βιβλιοθήκη αναγνωρίζει ότι η προσεκτική επιλογή των πηγών του Διαδικτύου και η διαθεσιμότητα αυτών μέσω του καταλόγου της θα επιτύχουν τα παρακάτω: 1) αύξηση της ενημέρωσης των χρηστών και μεγιστοποίηση της χρήσης σημαντικών ιστοσελίδων, 2) παροχή πρόσθετης αξίας, μέσω της αξιολόγησης, στις πηγές του Διαδικτύου, η οποία δεν υπάρχει όταν χρησιμοποιούνται διάφορες μηχανές αναζήτησης για τον εντοπισμό των πηγών και 3) εμπλουτισμό και επέκταση της συλλογής παραδοσιακών μορφών υλικού της Βιβλιοθήκης.

II. Σκοπός:

Η παρούσα πολιτική θα οδηγήσει στην επιλογή πηγών του Διαδικτύου, κυρίως αυτών που χαρακτηρίζονται «φύσει μονογραφίες». Ο χαρακτηρισμός «φύσει μονογραφίες» αφορά πηγές που είναι τεκμήρια ή βιβλιογραφικά και αριθμητικά αρχεία και όχι συλλογές πηγών, όπως εξυπηρετητές web ή gopher . Καθώς υπάρχουν διάφορες χρήσιμες μηχανές αναζήτησης για έρευνα στο Διαδίκτυο μέσω των οποίων, όμως, ανακτώνται και δικτυακοί τόποι που δεν έχουν αξιολογηθεί από κανέναν ειδικό η εστίαση και εξέταση μεμονωμένων δικτυακών τόπων και η τελική επιλογή τους τονίζει τη σημαντική συνεισφορά των υπεύθυνων βιβλιοθηκονόμων στην παροχή πρόσβασης σε πηγές του Διαδικτύου. Επίσης η συγκεκριμένη πολιτική

δεν συμπεριλαμβάνει τις online βιβλιογραφικές και πλήρους κειμένου βάσεις δεδομένων ή τα ηλεκτρονικά περιοδικά, καθώς τα κριτήρια και η διαδικασία επιλογής και πρόσκτησης αυτών των πηγών αναφέρονται στη γενική πολιτική επιλογής υλικού της Βιβλιοθήκης.

III. Πρόσβαση και Εντοπισμός:

Εγγραφές των επιλεγμένων πηγών θα εμφανίζονται στον κατάλογο και στην ιστοσελίδα της Βιβλιοθήκης. Η περιγραφική και θεματική καταλογογράφηση των εγγραφών αυτών θα παρέχει όλες τις απαραίτητες πληροφορίες και ηλεκτρονικές διευθύνσεις για τον εντοπισμό των πηγών στο Διαδίκτυο. Τελικά μέσω του web interface του καταλόγου θα είναι εφικτή η πρόσβαση σε αυτές τις πηγές. Οι επιλεγμένες αυτές πηγές θα είναι προσβάσιμες από τον κατάλογο, όπως όλο το άλλο υλικό που ανήκει στη συλλογή της βιβλιοθήκης, οποιαδήποτε και αν είναι η μορφή του, η Βιβλιοθήκη όμως δε θα αποθηκεύει φυσικά της πηγές αυτές.

IV . Γενικές Αρχές Επιλογής:

Υπεύθυνος Επιλογής:

Την κύρια ευθύνη για την επιλογή του συγκεκριμένου υλικού την έχει το τμήμα Ανάπτυξης και Διαχείρισης της Συλλογής και το Πληροφοριακό Τμήμα της Βιβλιοθήκης. Το Εκπαιδευτικό προσωπικό (μόνιμο & έκτακτο) του ΤΕΙΘ μπορεί να υποβάλλει προτάσεις για πηγές που αφορούν το γνωστικό αντικείμενο των μαθημάτων τους και τα ερευνητικά τους ενδιαφέροντα, ενώ το Διοικητικό και Τεχνικό προσωπικό για διοικητικά και τεχνικά θέματα. Ακόμη, ολόκληρη η κοινότητα του Ιδρύματος έχει τη δυνατότητα να προτείνει πηγές λογοτεχνικού και πολιτιστικού περιεχομένου για ψυχαγωγικούς σκοπούς. Επίσης όλοι οι Βιβλιοθηκονόμοι που εργάζονται στη βιβλιοθήκη προτείνουν πηγές ανάλογα με το τμήμα στο οποίο απασχολείται ο καθένας, καθώς και για τις θεματικές κατηγορίες που καλύπτει η συλλογή της βιβλιοθήκης.

Προϋπολογισμός

Ισχύουσα τάση στη Βιβλιοθήκη σήμερα είναι η επιλογή πηγών του Διαδικτύου οι οποίες διατίθενται δωρεάν. Αν και η επιλογή δωρεάν πηγών θα λειτουργεί προς το παρόν συμπληρωματικά με τις παραγγελίες του Τμήματος Ανάπτυξης και Διαχείρισης Συλλογής, η κατάσταση αυτή προβλέπεται ότι θα αλλάξει καθώς όλο και περισσότερες εμπορικές πηγές θα είναι διαθέσιμες μέσω του Διαδικτύου. Προς το

παρόν, αλλά και στο μέλλον, όποτε η χρηματοδότηση είναι απαραίτητη, το θεματικό περιεχόμενο θα είναι αυτό που θα καθορίσει την πρόσκτηση της πηγής και τη μεμονωμένη χρηματοδότηση. Όπως και με τις υπόλοιπες μορφές υλικού η Βιβλιοθήκη θα πρέπει να μελετήσει διαφορετική ανακατανομή του προϋπολογισμού και να συμπεριλάβει και ηλεκτρονικούς τίτλους που έχουν μεγάλο κόστος. Επίσης η Βιβλιοθήκη θα πρέπει να μελετήσει και να επιτύχει τη δυνατότητα παροχής δοκιμαστικών περιόδων χρήσης των προϊόντων, από τον εκάστοτε διαθέτη.

Συμβατότητα με άλλες πολιτικές ανάπτυξης της συλλογής:

Η επιλογή των πηγών του Διαδικτύου θα πρέπει να βασίζεται στις ίδιες αρχές που καθορίζουν την πολιτική ανάπτυξης κάθε είδους συλλογής της Βιβλιοθήκης, γενικής ή θεματικής. Ειδικότερα η επιλογή τους θα πρέπει να είναι συνυφασμένη με τις χρονολογικές, γεωγραφικές αλλά και γλωσσολογικές οδηγίες που έχουν καθοριστεί τόσο στις γενικές αλλά και στις θεματικές πολιτικές της Βιβλιοθήκης. Όπως και με τις υπόλοιπες μορφές υλικού οι υπεύθυνοι βιβλιοθηκονόμοι θα πρέπει 1) να μελετήσουν τους οδηγούς σπουδών του ιδρύματος και τις ερευνητικές ανάγκες του Εκπαιδευτικού Προσωπικού 2) να επιλέξουν πηγές οι οποίες θα ανταποκρίνονται στις προσδοκίες της Βιβλιοθήκης όσον αφορά την περιεκτικότητα και αξιοπιστία της συλλογής και 3) να προσθέσουν στον προϋπολογισμό την επιλογή ηλεκτρονικών τίτλων με κόστος στις άλλες πιθανές προσκτήσεις.

Κριτήρια επιλογής ηλεκτρονικών πηγών:

Τα κριτήρια επιλογής που θα πρέπει να ληφθούν υπόψη στην αξιολόγηση πηγών του διαδικτύου και καλύπτουν όλες τις πτυχές μιας ηλεκτρονικής πηγής είναι τα παρακάτω:

A. Ακρίβεια

- Η πληροφορία είναι αξιόπιστη;
- Η πληροφορία είναι γραμματικά και συντακτικά σωστή;
- Υπάρχει επιμελητής / υπεύθυνος που επιβεβαιώνει / ελέγχει τις πληροφορίες;

B. Μνεία ευθύνης

- Υπάρχει συγγραφέας; Είναι η ιστοσελίδα υπογεγραμμένη;
- Υπάρχει εκδότης;
- Υπάρχει δυνατότητα επικοινωνίας είτε με τον συγγραφέα είτε με τον εκδότη;

Γ. Αντικειμενικότητα:

- Η πληροφορία που παρέχεται φαίνεται προκατειλημμένη;
- Η σελίδα έχει σχεδιαστεί για να επιβάλει απόψεις;
- Εμφανίζονται διαφημίσεις στην ιστοσελίδα;

Δ. Επικαιρότητα:

- Υπάρχει ημερομηνία δημιουργίας της πηγής
- Υπάρχει ημερομηνία ανανέωσης; Πότε έγινε η τελευταία ανανέωση;
- Οι σύνδεσμοι είναι πρόσφατοι;

Ε. Περιεχόμενο:

- Ποια θέματα καλύπτονται;
- Η πληροφόρηση είναι αναπτυγμένη σε βάθος;
- Περιλαμβάνεται πρωτότυπη πληροφόρηση ή όχι;
- Σε τι ακροατήριο απευθύνεται;

Κριτήρια επιλογής για πηγές με άδεια χρήσης:

Συμπληρωματικά με το περιεχόμενο, οι υπεύθυνοι βιβλιοθηκονόμοι θα πρέπει να λάβουν υπόψη τα κριτήρια που παρουσιάζονται παρακάτω όταν η πρόσβαση των πηγών του Διαδικτύου απαιτεί την απόκτηση αδειών χρήσης, με το ανάλογο κόστος για τη Βιβλιοθήκη.

- Η ανάπτυξη ή αύξηση στο υπάρχον έντυπο υλικό
- Η ευρύτερη προσβασιμότητα των πηγών κάτω από τον νόμο περί πνευματικής ιδιοκτησίας και των συμφωνιών με τις άδειες χρήσης.
- Η συμβατότητα των πηγών με τον εξοπλισμό που πρόκειται να αγοραστεί ή ήδη υπάρχει στην Βιβλιοθήκη.
- Η επικαιρότητα και η κάλυψη συγκεκριμένων αναγκών των χρηστών
- Η ύπαρξη φιλικού προς το χρήστη περιβάλλοντος της πηγής.

Όποτε είναι δυνατόν, θα ήταν χρήσιμο οι υπεύθυνοι βιβλιοθηκονόμοι να συμβουλευούνται όλες τις διαθέσιμες βιβλιοκρισίες (έντυπες και ηλεκτρονικές) για τις πηγές του Διαδικτύου πριν από την επιλογή. Οι βιβλιοκρισίες αυτές βοηθούν το

βιβλιοθηκονόμο να διαπιστώσει κατά πόσο μια πηγή ανταποκρίνεται σε συγκεκριμένα κριτήρια που προσδιορίζουν την ποιότητά της. Τέλος θα πρέπει να καταβάλλεται προσπάθεια επιλογής πηγών που θα ανταποκρίνονται σε όσο το δυνατόν μεγαλύτερο αριθμό κριτηρίων επιλογής.

Εργαλεία επιλογής

Συμπληρωματικά με την έρευνα στο Διαδίκτυο μέσω διαφόρων μηχανών αναζήτησης, οι βιβλιοθηκονόμοι θα πρέπει να συμβουλευονται και τρέχουσες βιβλιοκρισίες που εντοπίζονται σε έντυπες και ηλεκτρονικές περιοδικές εκδόσεις ή άλλες πηγές. Ειδικότερα προτείνονται οι παρακάτω:

- **Choice: current reviews for academic libraries** - Περιλαμβάνει αξιολογημένες πηγές του Διαδικτύου από βιβλιοθηκονόμους ανά θεματική κατηγορία μαζί με τις βιβλιοκρισίες
- **Information Today** - Παρουσιάσεις ηλεκτρονικών πηγών.
- **Practical Internet** - Περιλαμβάνει πηγές του Διαδικτύου, διαφόρων συγγραφέων και ανά θεματική κατηγορία
- **Ένθετα εφημερίδων** - Ελευθεροτυπία, Καθημερινή κ.α
- **LibRef** - Λίστα συζήτησης που απευθύνεται σε βιβλιοθηκονόμους
- **Διάφορα εξειδικευμένα εργαλεία του Διαδικτύου** - LII, Argus Clearinghouse, BIOTN, κ.ά..

V . Πνευματικά Δικαιώματα

Η βιβλιοθήκη υποχρεούται να σέβεται τον ισχύοντα νόμο περί πνευματικών δικαιωμάτων, 2121/1993 καθώς και να το γνωστοποιεί στα μέλη της.

VI . Άδειες χρήσεως:

Η Βιβλιοθήκη θα διαπραγματεύεται και θα συμμορφώνεται με τις εκάστοτε συμφωνίες παροχής αδειών χρήσης κάποιας πηγής.

VII . Παροχή πρόσβασης:

Η Βιβλιοθήκη θα αυξήσει την πρόσβαση στις πηγές του Διαδικτύου με:

1. την καταλογογράφηση κάθε πηγής
2. τη συχνή ανανέωση των εγγραφών όπου η πληροφορία, ειδικότερα η ηλεκτρονική διεύθυνση της ιστοσελίδας, αλλάζει

3. την παροχή, συντήρηση, προετοιμασία και εγκατάσταση του απαραίτητου λογισμικού και εξοπλισμού
4. την κατάλληλη υποστήριξη προσωπικού και χρηστών και την εκπαίδευση για εσωτερική χρήση.

VIII . Ηλεκτρονική πηγή που αντιγράφει υλικό από έντυπη πηγή:

Η επιλογή πηγών του Διαδικτύου που αντιγράφουν μια υπάρχουσα έντυπη πηγή συνήθως αποτελεί αποδεκτή αντιγραφή, επειδή μπορεί η ιστοσελίδα να παρέχεται δωρεάν και να προσφέρει πρόσβαση σε περισσότερους από έναν χρήστες, σε αντίθεση με την έντυπη πηγή. Η Βιβλιοθήκη θα αντιγράφει έντυπες πηγές με αντίτιμο όταν:

1. η πηγή έχει σημαντική ιστορική αξία
2. μια μορφή της πηγής είναι ασταθής
3. υπάρχει όφελος από την πρόσκτηση μιας πηγής σε διάφορες μορφές.
4. διαφορετικές μορφές πηγών καλύπτουν τις διαφορετικές ανάγκες για πληροφόρηση των χρηστών.

IX . Απόρριψη πηγής:

Διαφορετικές θεματικές περιοχές προφανώς απαιτούν διαφορετικές εφαρμογές γενικά αποδεκτών αρχών απόρριψης. Οι παρακάτω οδηγίες θα πρέπει να εφαρμόζονται για την απόρριψη μιας πηγής του Διαδικτύου:

- 1) μια πηγή του Διαδικτύου δεν είναι πλέον διαθέσιμη ή δεν συντηρείται.
- 2) η επικαιρότητα και η αξιοπιστία των πληροφοριών της πηγής έχουν χάσει την αξία τους.
- 3) κάποια άλλη πηγή του Διαδικτύου παρέχει μεγαλύτερη κάλυψη.

X . Αναθεώρηση πολιτικής

Εξαιτίας της πολυπλοκότητας και της δυναμικής φύσης των πηγών του Διαδικτύου, οι υπεύθυνοι βιβλιοθηκονόμοι θα πρέπει να αναθεωρούν σε τακτά χρονικά διαστήματα, κατά προτίμηση ετησίως, την παρούσα πολιτική.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΧΡΗΣΗΣ ΤΟΥ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ ΣΤΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ Α.Τ.Ε.Ι. ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΣΚΟΠΟΣ

Βασικός στόχος της βιβλιοθήκης του ΑΤΕΙ Θεσσαλονίκης είναι να εξυπηρετεί τους στόχους του Ιδρύματος, οι οποίοι περιλαμβάνονται στην αποστολή του Ιδρύματος όπως αυτή καταγράφεται στο νόμο 1404/83: τη "θεωρητική και πρακτική εκπαίδευση φοιτητών για την εφαρμογή επιστημονικών, τεχνολογικών, καλλιτεχνικών ή άλλων γνώσεων και δεξιοτήτων στο επάγγελμα" καθώς και τη συμμετοχή σε ερευνητικά προγράμματα πάνω σε θέματα εφαρμογής τεχνολογίας. Η συλλογή και οι υπηρεσίες της βιβλιοθήκης εξυπηρετούν αυτούς ακριβώς τους στόχους, δηλαδή την ικανοποίηση των αναγκών για πληροφόρηση όλης της ακαδημαϊκής κοινότητας στο μέτρο που αυτές έχουν σχέση με το πρόγραμμα σπουδών του Ιδρύματος, τα ερευνητικά και ψυχαγωγικά ενδιαφέροντα των εκπαιδευτικών καθώς και τα πολιτιστικά ενδιαφέροντα όλης της ευρύτερης Κοινότητας.

Ειδικότερα η ακαδημαϊκή βιβλιοθήκη του ΤΕΙ επιδιώκει και: Να παρέχει ελεύθερη πρόσβαση σε έντυπες και ηλεκτρονικές πηγές πληροφόρησης καθώς και στο Διαδίκτυο, αξιοποιώντας τη διαθέσιμη τεχνολογία.

ΕΠΙΤΡΕΠΟΜΕΝΗ ΧΡΗΣΗ

A. ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

Οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές που παρέχει η βιβλιοθήκη στους χρήστες για πρόσβαση στο Διαδίκτυο προορίζονται αποκλειστικά για:

- Πρόσβαση στον Παγκόσμιο Ιστό του Διαδικτύου (**World Wide Web**).
- Επικοινωνία μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.
- Πρόσβαση στις ηλεκτρονικές υπηρεσίες της: online κατάλογο, ευρετήριο ελληνικών περιοδικών βιβλιοθήκης, ηλεκτρονικά περιοδικά, βιβλιογραφικές βάσεις δεδομένων. Η πρόσβαση παρέχεται μέσω της ιστοσελίδας της βιβλιοθήκης στο δικτυακό τόπο <http://www.lib.teithe.gr>.
- Αποθήκευση σε δισκέτα πληροφοριών που εντοπίζονται στο Διαδίκτυο.

B. ΟΡΙΑ ΧΡΗΣΗΣ

- Ηλεκτρονικοί Υπολογιστές για πρόσβαση στο Διαδίκτυο διατίθενται:
  - στην Κεντρική Βιβλιοθήκη,
  - στο σπουδαστήριο της Σ.Δ.Ο. (Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας, κτίριο Βιβλιοθηκονομίας και Εμπορίας και Διαφήμισης), και,
  - στα αναγνωστήρια της ΣΕΥΠ (Σχολή Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας, κτίριο Βρεφονηπιοκομίας),
  - της ΣΤΕΓ (Σχολή Τεχνολογίας Γεωπονίας, κεντρικό κτίριο, αίθουσα 201), και,
  - της ΣΤΕΤΡΟ-Δ (Σχολή Τεχνολογίας Τροφίμων και Διατροφής, κεντρικό κτίριο, αίθουσα 319)
- Η χρήση των Η/Υ από τους φοιτητές επιτρέπεται επί μισή ώρα ημερησίως και γίνεται κατόπιν κράτησης θέσης στους αντίστοιχους χώρους

ΜΗ ΕΠΙΤΡΕΠΟΜΕΝΗ ΧΡΗΣΗ

- Δεν επιτρέπεται η χρήση Internet Relay Chat (IRC).
- Δεν επιτρέπεται η πρόσβαση στο σκληρό δίσκο (C) των Η/Υ.
- Δεν επιτρέπεται η εγκατάσταση λογισμικού και προσωπικού εξοπλισμού στο δίκτυο και στους υπολογιστές της βιβλιοθήκης.

ΜΗ ΠΑΡΕΧΟΜΕΝΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

- Δεν παρέχεται η δυνατότητα εκτύπωσης .
- Δεν παρέχεται η δυνατότητα χρήσης του Microsoft Office (Word, Excel, Power Point, Access).
- Δεν παρέχονται προσωπικοί λογαριασμοί ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.

ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑ ΧΡΗΣΗΣ

- Επιτρέπεται έρευνα στον Παγκόσμιο Ιστό μόνο όταν υποστηρίζει εκπαιδευτικούς και ερευνητικούς σκοπούς καθώς και διοικητικές υποθέσεις της κοινότητας του Ιδρύματος.
- Δεν επιτρέπεται η έρευνα, χρήση, διάδοση, αποθήκευση πληροφοριών προσβλητικού και πορνογραφικού περιεχομένου .

- Δεν επιτρέπεται η χρήση για κερδοσκοπικές ή παράνομες δραστηριότητες.
- Δεν επιτρέπεται η «κακόβουλη» χρήση του Δικτύου και των Η/Υ, η χρήση δηλαδή που προκαλεί πρόβλημα στην ομαλή λειτουργία είτε του Δικτύου είτε απομακρυσμένων σταθμών του Διαδικτύου.

ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ & ΟΡΙΑ ΕΥΘΥΝΗΣ ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ

- Η Βιβλιοθήκη έχει υποχρέωση να συντηρεί το λογισμικό των Η/Υ ανά τακτά χρονικά διαστήματα, να τους προστατεύει από ιούς και να φροντίζει για την καλή κατάσταση του τοπικού δικτύου.
- Η βιβλιοθήκη δε φέρει καμία ευθύνη για οικονομικές υποχρεώσεις που ενδέχεται να προκύψουν από μη επιτρεπόμενη χρήση του Δικτύου.

Η Βιβλιοθήκη δε φέρει καμία ευθύνη για την εγκυρότητα και την ορθότητα των πληροφοριών που ανακτώνται από το Διαδίκτυο.